

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Roczne sprawozdanie z wdrażania

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Roczne sprawozdanie z wdrażania	
Okres	01/01/2019 - 31/12/2019
Wersja	2019.2
Status – Bieżący węzeł	Otwarte - Polska
Krajowy numer referencyjny	
Data zatwierdzenia przez komitet monitorujący	03/09/2020

Obowiązująca wersja programu	
CCI	2014PL06RDNP001
Rodzaj programu	Program rozwoju obszarów wiejskich
Kraj	Polska
Region	PL - National
Okres programowania	2014 - 2020
Wersja	8.3
Nr decyzji	C(2019)9225
Data decyzji	16/12/2019
Instytucja zarządzająca	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Spis treści

1. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU I JEGO PRIORYTETÓW.....	4
1.a) Dane finansowe.....	4
1.b) Ogólne i specyficzne dla programu wskaźniki oraz ujęte ilościowo wartości docelowe.....	4
1.b1) Tabela przeglądowa.....	4
1.c) Kluczowe informacje nt. realizacji PROW na podstawie danych zawartych w a) i b) w podziale na cele szczegółowe.....	12
1.d) kluczowe informacje nt. postępów w realizacji celów pośrednich określonych w ramach wykonania w oparciu o tabelę F	62
1.e) pozostałe elementy specyficzne dla PROW [fakultatywnie].....	63
1.f) W stosownych przypadkach — wkład w strategię makroregionalną i strategię morską.....	63
1.g) Kurs waluty stosowany przy przeliczaniu kwot w RSR (państwa niestosujące EUR)	66
2. POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI.....	67
2.a) opis wszelkich zmian wprowadzonych do planu ewaluacji w PROW w ciągu roku wraz z ich uzasadnieniem.....	67
2.b) opis ewaluacji działań podjętych w ciągu roku (w związku z sekcją 3 planu ewaluacji)	67
2.c) opis działań podjętych w zakresie dostarczania danych i zarządzania nimi (w odniesieniu do sekcji 4 planu ewaluacji).....	68
2.d) wykaz zakończonych ewaluacji, w tym odniesienia do tego, gdzie zostały opublikowane na stronie internetowej.....	70
2.e) streszczenie przeprowadzonych ewaluacji skupiające się na ustaleniach z ewaluacji	73
2.f) opis działań komunikacyjnych podjętych w celu opublikowania ustaleń z ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji)	75
2.g) opis działań następczych podjętych w następstwie ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji).....	77
3. KWESTIE MAJĄCE WPŁYW NA WYKONANIE PROGRAMU I PODJĘTE DZIAŁANIA	82
3.a) Opis kroków poczynionych w celu zapewnienia jakości i skuteczności realizacji programu.....	82
3.b) Skuteczne mechanizmy wykonawcze wysokiej jakości.....	85
4. KROKI PODEJMOWANE W CELU WDROŻENIA POMOCY TECHNICZNEJ I WYMOGÓW DOTYCZĄCYCH REKLAMOWANIA PROGRAMU	87
4.a) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich i realizacji jej planu działania	87
4.a1) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (struktura zarządzania i jednostka wsparcia sieci)	87
4.a2) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do realizacji planu działania	88
4.b) Kroki powzięte w celu rozpowszechnienia informacji o programie (art. 13 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014)	98
5. DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU SPEŁNIENIA WARUNKÓW WSTĘPNYCH	100
6. OPIS WYKONANIA PODPROGRAMÓW	101

7. OCENA INFORMACJI I POSTĘPY POCZYNIONE NA DRODZE OSIĄGNIĘCIA CELÓW PROGRAMU	102
8. REALIZACJA DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU UWZGLĘDNIENIE ZASAD OKREŚLONYCH W ART. 5, 7 I 8 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013	103
9. POSTĘP OSIĄGNIĘTY W CELU ZAPEWNIENIA ZINTEGROWANEGO PODEJŚCIA DO KORZYSTANIA Z EFRROW I INNYCH UNIJNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH ..	105
10. SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH (ART. 46 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013)	106
11. TABELE SŁUŻĄCE KODOWANIU OGÓLNYCH I SPECYFICZNYCH DLA PROGRAMU WSKAŹNIKÓW ORAZ UJĘTYCH ILOŚCIOWO WARTOŚCI DOCELOWYCH	113
Załącznik II	114
Dokumenty	124

1. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU I JEGO PRIORYTETÓW

1.a) Dane finansowe

Zob. załączone dokumenty

1.b) Ogólne i specyficzne dla programu wskaźniki oraz ujęte ilościowo wartości docelowe

1.b1) Tabela przeglądowa

Cel szczegółowy 1A						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T1: procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)	2014-2019			0,09	6,41	1,40
	2014-2018					
	2014-2017					
	2014-2016					
	2014-2015					

Cel szczegółowy 1B						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)	2014-2019			2,00	2,22	90,00
	2014-2018					
	2014-2017					
	2014-2016					
	2014-2015					

Cel szczegółowy 1C						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)	2014-2019			5 644,00	2,16	261 811,00
	2014-2018					
	2014-2017					
	2014-2016					
	2014-2015					

Cel szczegółowy 2A							
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023	
T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	2014-2019	1,90	63,90	0,94	31,61	2,97	
	2014-2018	0,99	33,29	0,62	20,85		
	2014-2017	0,93	31,28	0,13	4,37		
	2014-2016	0,19	6,39				
	2014-2015						
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	869 962,25	2,50	269 989,91	0,78	34 799 855,00
M02	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	38 238 871,62	50,98	12 084 403,28	16,11	75 000 519,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 655 121 432,40	59,44	597 623 496,98	21,46	2 784 696 981,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	423 031 558,24	43,01	278 270 489,91	28,29	983 521 534,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	14 646 893,02	20,56	234 021,09	0,33	71 246 403,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	2 131 908 717,53	53,98	888 482 401,17	22,50	3 949 265 292,00

Cel szczegółowy 2B							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)		2014-2019	0,91	47,75	0,78	40,93	1,91
		2014-2018	0,64	33,58	0,58	30,43	
		2014-2017	0,59	30,96			
		2014-2016	0,38	19,94			
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	345 101 671,68	48,07	229 880 751,91	32,02	717 978 630,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	345 101 671,68	48,07	229 880 751,91	32,02	717 978 630,00

Cel szczegółowy 3A							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)		2014-2019	1,48	35,89	1,13	27,40	4,12
		2014-2018	1,41	34,19	0,53	12,85	
		2014-2017	1,34	32,49	0,71	17,22	
		2014-2016	1,10	26,67	1,10	26,67	
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					8 700 069,00
M03	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	13 928 024,04	42,20	11 985 005,24	36,31	33 003 300,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	615 549 923,34	74,79	135 001 433,27	16,40	823 052 019,00
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	63 710 252,11	100,73	23 855 712,25	37,72	63 248 582,00
M09	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	86 947 700,41	40,39	86 782 723,29	40,31	215 268 848,00
M14	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					50 000 000,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	3 495 636,83	20,87			16 751 783,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	783 631 536,73	64,76	257 624 874,05	21,29	1 210 024 601,00

Cel szczegółowy 3B

Cel szczegółowy 3B							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)		2014-2019			0,01	83,70	0,01
		2014-2018					
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej (-)		2014-2019			257,00	25,96	990,00
		2014-2018			61,00	6,16	
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					2 899 882,00
M05	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	35 368 924,92	28,76	9 297 836,22	7,56	122 970 926,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	35 368 924,92	28,10	9 297 836,22	7,39	125 870 808,00

Priorytet P4						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	2014-2019					0,50
	2014-2018					
	2014-2017					
	2014-2016					
	2014-2015					
T8: procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (cel szczegółowy 4A)	2014-2019					0,50
	2014-2018					
	2014-2017					
	2014-2016					
	2014-2015					
T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	2014-2019			9,70	92,91	10,44
	2014-2018			11,71	112,16	
	2014-2017			13,76	131,80	
	2014-2016			11,65	111,59	
	2014-2015					
T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	2014-2019			7,23	92,07	7,85
	2014-2018			9,25	117,79	
	2014-2017			10,36	131,93	
	2014-2016			8,72	111,04	
	2014-2015					
T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)	2014-2019			7,32	91,61	7,99
	2014-2018			9,42	117,90	
	2014-2017			10,67	133,54	
	2014-2016			9,01	112,76	

		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 258 370,10	10,85	208 330,55	1,80	11 599 951,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	79 177 609,43	37,83	36 359 915,50	17,37	209 276 000,00
M08	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					30 000 000,00
M10	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	802 504 380,66	58,72	856 241 671,05	62,65	1 366 679 125,00
M11	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	307 655 321,46	43,95	292 116 247,25	41,73	699 942 890,00
M13	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 321 750 870,14	66,64	1 395 797 005,99	70,38	1 983 293 170,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	2 512 346 551,79	58,42	2 580 723 170,34	60,01	4 300 791 136,00

Cel szczegółowy 5E							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)		2014-2019			0,02	99,03	0,02
		2014-2018			0,01	49,51	
		2014-2017			0,32	1 584,42	
		2014-2016			0,30	1 485,39	
		2014-2015			0,01	49,51	
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M08	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	105 781 777,30	39,04	112 955 029,50	41,68	270 989 060,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	105 781 777,30	39,04	112 955 029,50	41,68	270 989 060,00

Cel szczegółowy 6A

Cel szczegółowy 6A								
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023	
T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)		2014-2019			320,00	1,93	16 550,00	
		2014-2018			130,00	0,79		
		2014-2017						
		2014-2016						
		2014-2015						
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.	
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	53 515 108,54	15,77	31 649 497,30	9,33	339 359 101,00	
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	53 515 108,54	15,77	31 649 497,30	9,33	339 359 101,00	

Cel szczegółowy 6B

Cel szczegółowy 6B							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)		2014-2019			6 499,00	109,36	5 943,00
		2014-2018			3 089,00	51,98	
		2014-2017			278,00	4,68	
		2014-2016					
		2014-2015					
T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)		2014-2019			9,34	172,49	5,41
		2014-2018			6,69	123,55	
		2014-2017			3,37	62,24	
		2014-2016			0,10	1,85	
		2014-2015					
T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)		2014-2019			72,65	124,84	58,19
		2014-2018			72,77	125,05	
		2014-2017			72,77	125,05	
		2014-2016			72,38	124,38	
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 109 696 801,33	83,83	669 861 873,33	50,61	1 323 689 498,00
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	544 248 521,57	69,16	343 903 126,90	43,70	786 980 355,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 653 945 322,90	78,36	1 013 765 000,23	48,03	2 110 669 853,00

1.c) Kluczowe informacje nt. realizacji PROW na podstawie danych zawartych w a) i b) w podziale na cele szczegółowe

WSTĘP

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) został opracowany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr:

- 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz
- 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMiR,

a także aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Program jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa.

Podstawą prawną funkcjonowania PROW 2014-2020 w Polsce są: *ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (Dz. U. 2015 poz. 349, z późn. zm.) oraz *ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. 2015 poz. 378, z późn. zm.).

PROW 2014-2020 został przyjęty decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 grudnia 2014 r.

Program jest finansowany z budżetu UE (EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich) i z krajowych środków publicznych. Łączna kwota dofinansowania ze środków publicznych w ramach Programu to ponad 13,6 mld euro. Alokacja środków z budżetu UE wynosi ok. 8,7 mld euro, a udział krajowych środków - ponad 4,9 mld euro.

Z budżetu PROW 2014-2020 finansowane są również zobowiązania podjęte w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

INFORMACJA NA TEMAT DANYCH ZAWARTYCH W PODROZDZIAŁACH I.A i I.B

W podrozdziale I.A (w załączniku) zawarte zostały automatycznie generowane tabele dotyczące finansowej realizacji PROW 2014-2020. W tabelach wykazane są wydatki w podziale na poszczególne działania oraz priorytety i cele szczegółowe zapisane w PROW 2014-2020.

W podrozdziale I.B zamieszczona została automatycznie generowana tabela zawierająca podstawowe informacje o stanie realizacji Programu, w tym poziom osiągnięcia wskaźników celu oraz stan finansowej

realizacji Programu – środki zakontraktowane i wypłacone w kontekście planowanych wartości docelowych. Tabela opracowana jest w układzie priorytetów i celów szczegółowych Programu.

W kolumnie „cel 2023” / „zaplanowane na 2023 r.” zawarte są wartości docelowe wykazane w rozdziale 11 Programu - *Plan wskaźników*.

Tabela jest generowana na podstawie tabel zawartych w załączniku do sprawozdania (w sekcji 11), które obejmują następujące dane (w podziale według działań, priorytetów oraz celów szczegółowych):

Tabela A

Informacje o środkach zakontraktowanych w roku sprawozdawczym w ramach poszczególnych działań.

Tabele B (B1 - B4)

Realizacja wskaźników produktu zawartych w Programie.

Tabela B4 zawiera kwoty operacji, które poza głównym realizowanym celem szczegółowym, wpływają pośrednio też na inne cele.

Tabele C (C1.1 - C2.4)

Realizacja wskaźników produktu w podziale według płci, wieku, obszaru itp.

Tabela D

Realizacja wskaźników celu zawartych w Programie.

Tabela E

Realizacja działań przejściowych, tj. zobowiązań finansowych z poprzednich okresów programowania.

Tabele F (F1, F2)

Realizacja celów zawartych w *Ramach wykonania* Programu.

Wskaźniki zmierzono na poziomie operacji, dla których zrealizowano przynajmniej jedną płatność etapową (możliwość uwzględnienia takich operacji wprowadzono w 2018 r. zmianą rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014). W ramach działań o charakterze zobowiązań wieloletnich wskaźniki są mierzone na etapie rocznych płatności.

Tabele G (G1, G2)

Realizacja wskaźników specyficznych dla polskiego Programu.

Opis i wyjaśnienia dotyczące wybranych wartości wykazanych w tabelach oraz szczegółowe informacje o stanie realizacji Programu zostały zawarte w dalszej części podrozdziału.

REALIZACJA PROGRAMU

Ogółem w ramach PROW 2014-2020 do dnia 31 grudnia 2019 r. złożono **4 mln 544,5 tys.** wniosków o przyznanie pomocy finansowej (w tym 3,88 mln w ramach działania M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami*).

Zatwierdzono do realizacji **3 mln 803,8 tys.** operacji. Do końca 2019 r. zakontraktowano **62%** budżetu Programu.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności dla 1 065 tys. beneficjentów w kwocie **23 mld 811,3 mln[1] zł (5 mld 556,6 mln euro)**, w tym **15 mld 095,7 mln zł** ze środków EFRROW, co stanowi blisko **41%** budżetu Programu.

1 Kwota nie obejmuje środków zakontraktowanych /wyplaconych w ramach Instrumentu finansowego realizowanego w ramach Programu.

Program realizuje wszystkie sześć priorytetów unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020.

PRIORYTET 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich (P1)

(w tym cele szczegółowe 1A, 1B i 1C)

Priorytet 1 jest priorytetem horyzontalnym. Dla tego priorytetu nie został wydzielony odrębny budżet w ramach Programu.

Cele do osiągnięcia w ramach Priorytetu 1 zostały określone w oparciu o planowane wartości wydatków oraz efektów realizacji wybranych działań zaprogramowanych w ramach innych priorytetów.

Cel szczegółowy 1A. Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich

Wskaźnik celu: *Procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW 2014-2020*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 1,4%. Do końca 2019 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 0,09%. Zakładany cel został zrealizowany w 6%.

Działania realizujące cel 1A

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*
- Poddziałanie 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności*

W ramach poddziałania został przeprowadzony jeden nabór wniosków o przyznanie pomocy na przełomie 2017 i 2018 r. Łącznie złożono 96 wniosków na kwotę 26,3 mln zł. Spośród wszystkich złożonych wniosków, 71 wniosków zostało odrzuconych przez ARiMR lub wycofanych przez wnioskodawców.

Głównymi przyczynami odrzuceń wniosków były:

- brak kompletnych uzupełnień po dwóch wezwaniach,
- brak wykazania wymaganego doświadczenia w organizacji działań transferu wiedzy oraz brak wykazania doświadczenia kadry dydaktycznej w dokumentacji aplikacyjnej,
- brak potwierdzenia doświadczenia, o którym mowa powyżej, po ogłoszeniu listy rankingowej,
- nieuzyskanie największej liczby punktów rankingowych dla danej części konkursu,
- nieuzyskanie minimalnej liczby punktów wynikających z zapisów rozporządzenia wykonawczego, co skutkowało niewpisaniem na listę rankingową.

Podpisano 25 umów na kwotę na 9,1 mln zł. Planuje się, że w ramach podpisanych umów w projektach szkoleniowych uczestniczyć będzie ponad 28 tys. osób.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano 11 płatności na łączną kwotę 2,1 mln zł (wszystkie płatności zostały zrealizowane w okresie sprawozdawczym).

Zakończono realizację 7 operacji na kwotę pomocy 1,7 mln zł.

W ramach zakończonych operacji przeprowadzono szkolenia w zakresie trzech tematów:

- nowoczesne technologie uprawy zbóż,
- nowoczesny chów świń i bydła mięsnego z uwzględnieniem zasad higieny, polepszania dobrostanu, profilaktyki i bioasekuracji jako alternatywy dla stosowania antybiotyków u zwierząt,
- normy i wymogi wzajemnej zgodności.

W ramach zakończonych operacji w szkoleniach wzięli udział 5 644 uczestnicy

- Poddziałanie 1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych*

W ramach poddziałania do końca 2019 r. nie przeprowadzono naboru wniosków. Zgodnie ze zmienionym podejściem do wdrażania działania (w tym poddziałaniu nabór wniosków zostanie ogłoszony w trybie zamówienia publicznego) w okresie sprawozdawczym trwały prace przygotowawcze związane z uruchomieniem naboru.

- M02 *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu*

zastępstw

- Poddziałanie 2.1 Wsparcie korzystania z usług doradczych

W 2018 r. zostało opublikowane ogłoszenie o zamówieniu na wyłonienie beneficjenta poddziałania 2.1, które składało się z 64 części. Wybór beneficjentów w ramach działania odbywa się na podstawie ustawy Pzp, w związku z tym na jedną część zamówienia podpisywana jest jedna umowa o przyznaniu pomocy. W ramach przetargu wpłynęły 63 oferty - złożone na 57 części - na kwotę 180,1 mln zł. Do końca grudnia 2019 r. podpisano 57 umów na kwotę 163,8 mln zł. Wyłonione w ramach ogłoszenia o zamówieniu podmioty doradcze szacują, że w ramach podpisanych umów udzielą blisko 80 tys. usług doradczych w ramach 26,6 tys. programów doradczych.

Do końca 2019 r. w ramach poddziałania zrealizowano płatności w ramach 54 operacji na kwotę ponad 52 mln zł (wszystkie płatności zostały zrealizowane w okresie sprawozdawczym).

Do końca okresu sprawozdawczego nie zakończono realizacji żadnej operacji.

- Poddziałanie 2.3 *Wsparcie dla szkolenia doradców*

W 2017 r. ARiMR opublikowała pierwsze ogłoszenie o zamówieniu na wyłonienie beneficjenta poddziałania 2.3, które składało się z 8 części. W ramach przetargu wpłynęły oferty dotyczące 3 części. W ramach poddziałania podpisano trzy umowy na kwotę blisko 418 tys. zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności końcowe w ramach 3 operacji na łączną kwotę ponad 366 tys. zł. W ramach zakończonych operacji przeprowadzono 10 szkoleń w zakresie tematów:

- przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu rodzin rolniczych oraz podstawy sprzedaży bezpośredniej,

- bioasekuracja i dobrostan w gospodarstwach utrzymujących świnie.

W szkoleniach uczestniczyło 251 doradców, którzy po ich ukończeniu będą świadczyli usługi doradcze w ramach poddziałania 2.1.

W 2019 r. ARiMR opublikowała drugie i trzecie ogłoszenie o zamówieniu na wyłonienie beneficjenta. Drugie ogłoszenie opublikowano w kwietniu 2019 r. Zamówienie składało się z 14 części. W ramach przetargu wpłynęły oferty dotyczące 12 części. W ramach przeprowadzonego postępowania przetargowego planuje się zawarcie 10 umów o przyznaniu pomocy.

W listopadzie 2019 r. opublikowane zostało trzecie ogłoszenie, które składało się z 15 części. W ramach przetargu wpłynęły oferty dotyczące 9 części zamówienia. W okresie sprawozdawczym trwały prace związane z rozpatrywaniem złożonych ofert przez komisję przetargową.

- M16 *Współpraca*

W ramach działania zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden na przełomie 2018 i 2019 r. Do dnia 31 grudnia 2019 r. złożono 180 wniosków na kwotę 600,1 mln zł (w tym 90 wniosków w II naborze). Spośród wszystkich złożonych wniosków, 144 wnioski zostały odrzucone

przez ARiMR lub wycofane przez wnioskodawców.

Wnioski były najczęściej odrzucane z następujących powodów:

- operacje nie spełniały warunków przyznania pomocy określonych w przepisach,
- operacje dotyczyły projektów nieinnowacyjnych (brak potencjału innowacyjnego),
- przedmiotem operacji były produkty nieobjęte załącznikiem I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
- wymagane uzupełnienia i wyjaśnienia nie zostały złożone w wyznaczonym czasie,
- brak wymaganej liczby punktów,
- pozostawienia bez rozpatrzenia – np. brak zestawienia rzeczowo-finansowego, brak umowy grupy operacyjnej na rzecz innowacji.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. podpisano umowy z 30 grupami operacyjnymi na rzecz innowacji (EPI) na kwotę 78,2 mln zł. Wybrane EPI składają się łącznie z 254 podmiotów należących do następujących kategorii: rolnicy (100), przedsiębiorcy (46), przedsiębiorcy MŚP (36), jednostki naukowe (33), podmioty doradcze (29) oraz inne.

W ramach działania do końca 2019 r. zrealizowano płatności w ramach 2 operacji na łączną kwotę 1,02 mln zł (płatności te zostały zrealizowane w 2019 r.).

Cel szczegółowy 1B. Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonych zarządzania środowiskiem i lepszych wyników

Wskaźnik celu: *Łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...)*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 90 operacji. Do końca 2019 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 2 operacji. Zakładany cel został zrealizowany w 2%.

Działanie realizujące cel 1B

- M16 *Współpraca*

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

Cel szczegółowy 1C. Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa

Wskaźnik celu: *Łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 261 811 uczestników. Do końca 2019

r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 5 644. Zakładany cel został zrealizowany w 2%.

Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest poddziałanie *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności*, w ramach którego do końca 2019 r. zrealizowano szkolenia dla 5 644 osób.

Działanie realizujące cel 1C

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

PRIORYTET 2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami (P2)

(w tym cele szczegółowe 2A i 2B)

Limit środków: **4 667,2 mln** euro, w tym EFRROW **2 969,8 mln** euro

Środki zakontraktowane: **51%**

Środki wypłacone: **24%**

Cel szczegółowy 2A. Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej

Limit środków: **3 949,3 mln** euro, w tym EFRROW **2 512,9 mln** euro

Środki zakontraktowane: **52%** (bez uwzględnienia instrumentów finansowych)

Środki wypłacone: **22%** (bez uwzględnienia instrumentów finansowych)

Wskaźnik celu: *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 2,97%. Do końca 2019 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 0,94%, co oznacza 32% zakładanego celu.

Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* (poddziałanie 4.1), w ramach którego do końca 2019 r. zrealizowano płatności na rzecz 14 181 gospodarstw rolnych.

Działania / poddziałania realizujące cel 2A

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań
1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* i
1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych*

Limit środków dla M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* w ramach celu 2A: ogółem **34,8 mln** euro, w tym EFRROW **22,1 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **2,5%**

Środki wypłacone: **0,8%**

Realizacja działania została opisana przy celu 1A.

- M02 *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw* (całe)

Limit środków: ogółem **75,0 mln** euro, w tym EFRROW **47,7 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **51%**

Środki wypłacone: **16%**

Realizacja działania została opisana przy celu 1A.

- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 - typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych*

Limit środków na typ operacji: ogółem **2 500,0 mln** euro, w tym EFRROW **1 590,7 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **52%**

Środki wypłacone: **23%**

W ramach *Modernizacji gospodarstw rolnych* zostało przeprowadzonych siedem naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym w 2019 r. nabory przeprowadzono w terminach 29.03.-27.05.2019 r. i 25.09.-22.11.2019 r. Łącznie złożono blisko 59 tys. wniosków na kwotę 12 283,1 mln zł (w tym w ramach dwóch naborów przeprowadzonych w 2019 r. - 2 144 wnioski). W ramach *Modernizacji gospodarstw rolnych* rolnicy mogą ubiegać się o pomoc na operacje dotyczące rozwoju produkcji prosiąt (obszar a), mleka krowiego (obszar b), bydła mięsnego (obszar c), na operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji (obszar d) oraz - w ramach nowego schematu, wprowadzonego w celu zapobiegania skutkom suszy - na operacje dotyczące nawadniania w gospodarstwie rolnym (obszar e). Największym zainteresowaniem wśród rolników cieszył się obszar d, w ramach którego złożono ponad 51 tys. wniosków (87% wszystkich). W ramach obszaru e w 2019 r. odbył się pierwszy nabór wniosków, w ramach którego

złożono 622 wnioski.

Do końca 2019 r. łącznie ponad 26 tys. wniosków zostało odrzuconych lub wycofanych.

Głównymi powodami negatywnego rozpatrzenia wniosków w ramach obszarów a, b, c były:

- brak dokumentacji projektowej i kosztorysów,
- brak spójności danych zawartych w biznesplanie z wnioskiem obszarowym,
- niezłożenie wraz z wnioskiem wszystkich wymaganych załączników.

Ponadto wnioskodawcy rezygnowali z ubiegania się o pomoc w ramach obszarów a, b i c z uwagi na brak możliwości dofinansowania inwestycji związanych z zakupem maszyn oraz brak dokumentów wymaganych prawem budowlanym.

Natomiast głównymi powodami odrzuceń wniosków w ramach obszaru d były:

- brak spójności danych dotyczących rodzaju oraz powierzchni zadeklarowanych upraw w roku bazowym z danymi zadeklarowanymi we wniosku obszarowym,
- brak uzupełnienia wniosku, pomimo otrzymanego pisma o uzupełnienie.

Podpisano 28 872 umowy na łączną kwotę 5 626,9 mln zł, w tym 26 700 umów związanych z racjonalizacją technologii produkcji. Spośród umów na operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, większość (92%) dotyczyła zwiększenia uczestnictwa w rynku.

Pozostałe umowy dotyczyły operacji związanych z rozwojem produkcji mleka krowiego (1 513), rozwojem produkcji bydła mięsnego (438) i wsparciem obszaru związanego z rozwojem produkcji prosiąt (221). Umowy zostały podpisane z 28 695 właścicielami gospodarstw rolnych.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności w ramach 13 860 operacji na łączną kwotę 2 444 mln zł, w tym w 2019 r. na kwotę 913,4 mln zł.

Zakończono realizację 11 607 operacji, w tym 4 499 w 2019 r. Największą część wśród nich stanowiły inwestycje związane z racjonalizacją technologii produkcji (89% operacji).

Głównym kierunkiem produkcji w gospodarstwach, które zrealizowały operacje w ramach *Modernizacji gospodarstw rolnych* były:

- uprawy polowe - 40% operacji,
- chów i hodowla krów mlecznych - 23%,
- produkcja mieszana - 16%.

Spośród wszystkich zakończonych operacji, 503 zostały zrealizowane w ramach wspólnego wnioskowania.

Największą część wspieranych gospodarstw stanowią gospodarstwa o powierzchni 20-50 ha (47% operacji), 50-100 ha (20%) oraz 10-20 ha (20%).

Najczęściej wspierane są gospodarstwa o wielkości ekonomicznej w przedziale od 25 tys. do 50 tys. euro – 30%, a także od 50 tys. do 75 tys. euro – 21%.

Ponad 49% operacji dotyczyło gospodarstw zlokalizowanych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) typu nizinnego.

Ponad 17% (2 007) dotyczyło producentów rolnych, którzy we wnioskach o przyznanie pomocy zadeklarowali, że prowadzą działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego.

Beneficjenci w ramach zakończonych operacji zakupili 43,8 tys. sztuk sprzętu ruchomego, w tym m. in.:

- 9,3 tys. narzędzi i maszyn do uprawy gleby,
- 6,4 tys. maszyn do nawożenia,
- 3,7 tys. ciągników rolniczych,
- 3,7 tys. maszyn i urządzeń do siewu i sadzenia,
- 3,0 tys. przyczep transportowych,
- 2,4 tys. maszyn do zbioru (wyłączając kombajny zbożowe).

Ponadto beneficjenci wybudowali lub zmodernizowali m. in.:

- 3,6 tys. budynków produkcyjnych (głównie obór i magazynów paszowych),
- 369 tys. m² placów manewrowych,
- 144 tys. m² powierzchni wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów służących do przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie,
- 74 tys. m³ zbiorników na gnojówkę i gnojowicę,
- 26 tys. m² płyt obornikowych.

Beneficjenci założyli 2 tys. ha sadów lub plantacji krzewów owocowych gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat.

- M04 - poddziałanie 4.3 *Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa* (typ operacji *Scalenie gruntów*)

Limit środków: ogółem **284,7 mln** euro, w tym EFRROW **181,2 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **97%**

Środki wypłacone: **8%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy są przeprowadzane oddzielnie w poszczególnych województwach (z wyjątkiem 3 województw, w których operacje związane ze scaleniem gruntów nie będą realizowane). Pierwsze nabory wniosków zostały uruchomione w marcu 2016 r. Do 31 grudnia 2019 r. po pięć naborów

przeprowadzono w dwóch województwach (lubelskim i podkarpackim), cztery nabory - w jednym województwie (dolnośląskim), po trzy nabory - w pięciu województwach (lubuskim, łódzkim, małopolskim, podlaskim i śląskim), po dwa nabory - w pięciu województwach (mazowieckim, opolskim, pomorskim, świętokrzyskim i wielkopolskim). Łącznie złożono 171 wniosków o przyznanie pomocy.

Podpisano 138 umów na kwotę 1 190,1 mln zł. Operacje zatwierdzone do realizacji obejmują 29 454 gospodarstwa rolne.

Szacuje się, że projektami scaleniowymi objętych zostanie 246,6 tys. działek ewidencyjnych położonych na gruntach o powierzchni ponad 136 tys. ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa podlegająca scaleniu wynosiła 4,62 ha. Największą powierzchnioowo część gruntów planowanych do scalania stanowią użytki rolne (79%).

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu realizacji 39 operacji, na łączną kwotę 96,5 mln zł (w tym w 2019 r. płatności na kwotę 60,4 mln zł).

Zakończono realizację 2 operacji (obu w województwie lubuskim) na kwotę pomocy 8,1 mln zł.

Zakończone operacje umożliwiły scalenie gruntów o powierzchni 1 763 ha. Po zakończeniu operacji łączna liczba działek ewidencyjnych wchodzących w skład gospodarstw rolnych uczestniczących w postępowaniu scaleniowym zmniejszyła się i stanowiła 80% pierwotnej liczby działek ewidencyjnych.

- *M06 Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej - poddziałanie 6.3 Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw*

Limit środków: ogółem **745,5 mln** euro, w tym EFRROW **474,4 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **38%**

Środki wypłacone: **25%**

W ramach *Pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw* zostało przeprowadzone sześć naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym trzy nabory w 2019 r., w terminie 28.02. - 29.03.2019 r., 31.05. - 01.07.2019 r. i 28.06. - 27.07.2019 r. Trzeci z przeprowadzonych w okresie sprawozdawczym naborów dotyczył operacji polegających na zaprzestaniu chowu i hodowli świń w gospodarstwie na obszarze objętym ASF.

Łącznie złożono 36 898 wniosków na kwotę 2 213,9 mln zł, w tym w 2019 r. 17 978 wniosków. Spośród wszystkich złożonych wniosków 5 228 zostało odrzuconych lub wycofanych.

Wnioski o przyznanie pomocy najczęściej odrzucano z powodu:

- niezyskania wymaganej liczby punktów rankingowych,
- niestawienia się wnioskodawcy na wezwanie do usunięcia braków formalnych,
- przekroczenia dopuszczalnej wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. wydano 20 401 decyzji przyznających pomoc na kwotę 1 224,1 mln zł.

Dominującym kierunkiem produkcji w małych gospodarstwach, które planują ich restrukturyzację, były:

- uprawy polowe – 43%,
- produkcja mieszana (uprawy i hodowla) – 30%,
- uprawy trwałe – 12%.

Ponad 6% (1 232) decyzji dotyczyło rolników prowadzących produkcję ekologiczną.

Pod względem powierzchni małych gospodarstw, którym przyznano pomoc, dominującą grupę stanowiły gospodarstwa mieszczące się w przedziale od 5 ha do 10 ha (44%).

Zdecydowana większość pomocy została przyznana małym gospodarstwom o wielkości ekonomicznej (SO) od 5 tys. do 13 tys. euro (80% wszystkich wspartych podmiotów).

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu realizacji 16 158 operacji na łączną kwotę 782,7 mln zł (w tym w 2019 r. płatności na łączną kwotę 387,6 mln zł) z czego zdecydowaną większość stanowią płatności pierwszej raty w wysokości 80% wsparcia.

W ramach poddziałania zrealizowano płatności końcowe na rzecz 592 beneficjentów. Zakończone operacje zostały wsparte łączną kwotą 35,5 mln zł.

W ramach zakończonych operacji zakupiono 1 308 sztuk sprzętu ruchomego, przebudowano lub zmodernizowano 75 budynków produkcyjnych, zakupiono 186 ha użytków rolnych oraz założono 111,5 ha sadów lub plantacji krzewów owocowych.

- M06 - poddziałanie 6.4 *Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej*

Limit środków: ogółem **232,0 mln** euro, w tym EFRROW **147,6 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **54%**

Środki wypłacone: **39%**

W ramach *Wsparcia inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej* zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków, w tym jeden w 2019 r., w terminie 07.10. - 20.11.2019 r. Łącznie złożono 3 034 wnioski na kwotę 1 276,9 mln zł, w tym w 2019 r. w ramach drugiego naboru 1 138 wniosków. W procesie weryfikacji wniosków z pierwszego naboru, 587 wniosków (31% wszystkich) stanowiły wnioski rozpatrzone negatywnie oraz rezygnacje z ubiegania się o pomoc.

Wnioski o przyznanie pomocy najczęściej odrzucano z powodu:

- niezłożenia wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy wszystkich wymaganych załączników,
- braku złożenia faktur za usługi rolnicze w odpowiednim okresie.

Na koniec okresu sprawozdawczego w ramach poddziałania łącznie podpisano 1 208 umów na kwotę 541,5 mln zł.

Do 31 grudnia 2019 r. zrealizowano płatności z tytułu realizacji 1 010 operacji, na łączną kwotę 394,0 mln zł (w tym w 2019 r. na kwotę 180,7 mln zł).

Zakończono realizację 883 operacji. Najczęściej wspieranym rodzajem działalności gospodarczej były usługi wspomagające produkcję roślinną. Główną grupę beneficjentów poddziałania stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (766 operacji).

W ogólnej liczbie operacji zakończonych najwięcej zostało zrealizowanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność jako osoby fizyczne (763).

Udzielona pomoc została przeznaczona m.in. na zakup 3,2 tys. sztuk sprzętu ruchomego, w tym:

- 481 maszyn, narzędzi i urządzeń do uprawy gleby,
- 432 maszyn, narzędzi i urządzeń do zbioru (wyluczając kombajny zbożowe),
- 419 kombajnów zbożowych,
- 340 maszyn, narzędzi i urządzeń do nawożenia,
- 313 ciągników rolniczych,
- 304 maszyn, narzędzi i urządzeń do siewu i sadzenia.

- M06 - poddziałanie 6.5 *Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi*

Limit środków: ogółem **6,0 mln** euro, w tym EFRROW **3,8 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **39%**

Środki wypłacone: **38%**

W ramach poddziałania 6.5 *Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi* zostały przeprowadzone cztery nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden w 2019 r. w terminie 30.09. - 29.10.2019 r. Łącznie złożono 841 wniosków o przyznanie pomocy (w tym 52 wnioski w naborze w 2019 r.).

Spośród wszystkich złożonych wniosków o przyznanie pomocy 171 wniosków zostało odrzuconych lub wycofanych.

Wnioski najczęściej odrzucano z powodu:

- wnioskowania o pomoc przez osoby, które zbyły gospodarstwo przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy,
- niespełnienia przez wnioskodawcę warunku pozostawania w systemie dla małych gospodarstw,
- nieuregulowanego stanu prawnego gruntów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego wnioskodawcy.

W ramach poddziałania wydano 567 decyzji przyznających pomoc na szacowaną kwotę 10,1 mln zł.

Do końca grudnia 2019 r. zrealizowano płatności końcowe związane z realizacją 537 operacji na kwotę 9,8 mln zł (w tym w 2019 r. płatności na łączną kwotę 452 tys. zł).

W ramach poddziałania przekazano gospodarstwa o powierzchni 2 388 ha.

Dominującą grupę stanowiły gospodarstwa mieszczące się w przedziale od 3 ha do 6 ha (54%).

Rolnicy przekazujący małe gospodarstwa rolne mogą przeznaczyć je na powiększenie jednego gospodarstwa lub mogą przekazać gospodarstwo (w częściach) na powiększenie większej liczby gospodarstw. Zdecydowana większość operacji dotyczyła pierwszej z tych form (97%).

W wyniku przejścia gruntów powiększone gospodarstwa osiągały najczęściej powierzchnię w przedziale 10-20 ha (44% gospodarstw przejmujących) oraz 20-50 ha (41% gospodarstw przejmujących).

Wśród rolników przekazujących swoje gospodarstwa dominowały osoby powyżej 40 roku życia (85% wszystkich beneficjentów). Wśród osób przejmujących gospodarstwa największą grupę (64% wszystkich beneficjentów) stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-40 lat.

Najczęściej występującą formą przekazania gospodarstwa była jego sprzedaż osobie przejmującej grunty (61%). Pozostałe gospodarstwa rolne zostały przekazane w formie darowizny (39%).

Cel szczegółowy 2B. Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń

Limit środków: ogółem **718,0 mln** euro, w tym EFRROW **456,8 mln** euro

Środki zakontraktowane: **46%**

Środki wypłacone: **32%**

Wskaźnik celu: *Procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej / inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 1,91%. Do końca 2019 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 0,78%, co oznacza 41% zakładanego celu.

Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest poddziałanie 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników*, w ramach którego do końca 2019 r. zrealizowano płatności na rzecz 11 801 gospodarstw rolnych.

Działania / poddziałania realizujące cel 2B

- M06 - poddziałanie 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników*

Limit środków: ogółem **718,0 mln** euro, w tym EFRROW **456,8 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **46%**

Środki wypłacone: **32%**

W ramach *Pomocy w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników* zostało przeprowadzonych pięć naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden nabór w 2019 r., w terminie 31.05. - 01.07.2019 r.

Łącznie złożono 24 315 wniosków na kwotę 2 786,4 mln zł, w tym 7 097 wniosków w naborze przeprowadzonym w 2019 r. Spośród wszystkich złożonych wniosków, 3 086 zostało odrzuconych lub wycofanych.

Głównymi przyczynami odrzucenia wniosków były:

- niezyskanie wymaganej liczby punktów rankingowych,
- niestawienie się wnioskodawcy na usunięcie braków formalnych,
- przekroczenie maksymalnego okresu urzędowania gospodarstwa.

Łącznie wydano 13 777 decyzji na kwotę 1 417,3 mln zł, w tym 791 decyzji w ramach naboru przeprowadzonego w 2019 r.

Dominującym kierunkiem produkcji w gospodarstwach, którym przyznano pomoc były:

- uprawy polowe – 37%,
- produkcja mieszana (uprawy i hodowla) – 23%,
- chów i hodowla krów mlecznych – 18%.

Około 5% (703) decyzji dotyczyło młodych rolników prowadzących lub planujących prowadzić produkcję ekologiczną.

Dominującą grupę obszarową stanowiły gospodarstwa mieszczące się w przedziale od 10 ha do 20 ha (52%).

Najczęściej wspierane były gospodarstwa o wielkości ekonomicznej (SO) od 15 tys. do 25 tys. euro oraz od 13 tys. do 15 tys. euro – odpowiednio 34% i 33% wszystkich wspartych podmiotów.

W przypadku 39% młodych rolników gospodarstwa zostały przejęte w całości lub utworzone z gospodarstw przejętych w całości.

Przed rozpoczęciem prowadzenia gospodarstwa młodzi rolnicy najczęściej byli:

- domownikami w gospodarstwie – 30%,
- osobami uczącymi się lub studentami – 18%.

Większa niż 25 lat różnica wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo a młodym rolnikiem dotyczyła

71% (9 776) przypadków.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności na rzecz 11 801 młodych rolników na łączną kwotę 986,8 mln zł (w tym w 2019 r. płatności w kwocie 272,8 mln zł), z czego zdecydowaną większość stanowią płatności pierwszej raty w wysokości 80% wsparcia.

Zrealizowano płatności końcowe na rzecz 2 136 młodych rolników. Łączna kwota przyznanego im dofinansowania wyniosła 213,6 mln zł. W ramach zakończonych operacji zakupiono ponad 5 080 sztuk sprzętu ruchomego, w tym m. in.:

- 1 163 sztuk narzędzi i maszyn do uprawy gleby,
- 763 maszyn do nawożenia,
- 428 maszyn i urządzeń do siewu i sadzenia.

Ponadto beneficjenci wybudowali lub zmodernizowali 157 budynków produkcyjnych, zakupili 880 ha użytków rolnych i 250 sztuk zwierząt gospodarskich oraz założyli 221 ha sadów lub plantacji wieloletnich.

Zakończone przez beneficjentów operacje ukierunkowane były głównie na zwiększenie skali produkcji oraz poprawę sytuacji w zakresie warunków higieny i bezpieczeństwa pracy.

Łączna wielkość ekonomiczna gospodarstw młodych rolników, którzy otrzymali płatność końcową i zrealizowali zakładane w biznesplanie inwestycje, wzrosła w porównaniu do poziomu wyjściowego o 39%.

PRIORYTET 3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie (P3)

(w tym cele szczegółowe 3A i 3B)

Limit środków: ogółem **1 335,9 mln** euro, w tym EFRROW **850 mln** euro

Środki zakontraktowane, łącznie z zobowiązaniami z PROW 2007-2013: **62%**

Środki wypłacone: **22%**

Cel szczegółowy 3A. *Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe*

Limit środków: ogółem **1 210,0 mln** euro, w tym EFRROW **769,9 mln** euro

Środki zakontraktowane, łącznie z zobowiązaniami z PROW 2007-2013: **66%** (bez uwzględnienia

instrumentów finansowych)

Środki wypłacone: **23%** (bez uwzględnienia instrumentów finansowych)

Wskaźnik celu: *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 4,12%. Do końca 2019 roku wskaźnik został osiągnięty na poziomie 1,37%, co oznacza 33% zakładanego celu.

Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika są działania M03 *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* i M09 *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów*, w ramach których do końca 2019 r. wsparcie otrzymało 20 569 podmiotów.

[Automatycznie obliczona wartość wskaźnika w tabelach rozdziału 11 wynosi 1,13%, co wynika z ujęcia wyłącznie płatności z jednego roku kalendarzowego]

Działania / poddziałania realizujące cel 3A

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań
1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* i
1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych*

Limit środków dla M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* w ramach celu 3A: ogółem **8,7 mln** euro, w tym EFRROW **5,5 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu 1A.

- M03 *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* (całe)

Limit środków: ogółem **33,0 mln** euro, w tym EFRROW **21,0 mln** euro

Środki zakontraktowane do 2023 r. (EFRROW) - łącznie z zobowiązaniami z PROW 2007-2013: **50%**

Środki wypłacone: **36%**

- Poddziałanie 3.1 *Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości*

W ramach poddziałania zostało przeprowadzonych pięć naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden w 2019 r. w terminie 25.09. - 22.11.2019 r. Łącznie złożono 3 835 wniosków (w piątym naborze 277 wniosków).

Do końca 2019 r. wydano 2 699 decyzji o przyznaniu pomocy na kwotę 17,4 mln zł (szacowana kwota

przewidziana do wypłat z PROW 2014-2020 do 2023 r.), które dotyczą wniosków złożonych w czterech naborach. Wśród producentów, którzy otrzymali pozytywną decyzję o przyznaniu pomocy, dominowali uczestnicy systemu integrowana produkcja roślin (około 65% wydanych decyzji).

Do zakończenia okresu sprawozdawczego wydano 4 093 decyzji o przyznaniu płatności na kwotę 4,5 mln zł i zrealizowano płatności dla 1 900 beneficjentów na kwotę 4,3 mln zł, w tym w 2019 r. płatności w kwocie 1,5 mln zł.

Największy odsetek wydanych decyzji o przyznaniu płatności dotyczył: wytwarzania produktów z grupy owoce świeże lub przetworzone (71%), produkcji zbóż świeżych lub przetworzonych (14%) oraz wytwarzania warzyw świeżych lub przetworzonych (6%).

Pomoc w ramach poddziałania 3.1 otrzymują także producenci rolni, którzy w ramach działania 132 PROW 2007-2013 otrzymali decyzje w sprawie przyznania pomocy - w kolejnych pięciu latach mają możliwość otrzymania refundacji kosztów poniesionych z tytułu uczestnictwa w systemie jakości. Szacuje się, że łączna kwota środków zagospodarowanych wynikająca z wydanych decyzji w ramach działania 132 PROW 2007-2013 przewidziana do wypłat z budżetu PROW 2014-2020 do końca 2020 r. wyniesie 22,8 mln zł. Do końca 2019 r. wydano 16 958 decyzji o przyznaniu płatności na kwotę 21,4 mln zł.

Do końca 2019 r. w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 zrealizowano płatności na rzecz 8 304 różnych beneficjentów na kwotę 21,4 mln zł, w tym w 2019 r. płatności w kwocie 2,5 mln zł.

Do końca okresu sprawozdawczego w ramach poddziałania 3.1, łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania, zakończono realizację 20 886 operacji. Na podstawie informacji przekazanych przez beneficjentów działania, którzy otrzymali płatności końcowe szacuje się, że wartość produkcji wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności wyniosła 2 400,1 mln zł, z czego 64% stanowiła integrowana produkcja roślin.

- Poddziałanie 3.2 *Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym*

W ramach poddziałania przeprowadzono dwa nabory wniosków, w tym jeden rozpoczęty w 2019 r., w terminie 29.11.2019 r. - 27.01.2020 r. Łącznie złożono 85 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 110,8 mln zł (w drugim naborze do 31 grudnia 2019 r. wpłynął jeden wniosek). Podpisano 23 umowy na kwotę 30,2 mln zł.

Największa część realizowanych operacji dotyczy wsparcia beneficjentów wytwarzających produkty w ramach systemu *Jakość Tradycja*.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 22 operacji na łączną kwotę 25,6 mln zł, w tym w 2019 r. płatności w kwocie 10,4 mln zł.

Do końca 2019 r. zakończono realizację 16 operacji i przekazano pomoc w kwocie 21,1 mln zł.

Działania informacyjno-promocyjne dotyczące wytwarzanych przez beneficjentów poddziałania produktów realizowane były przy wykorzystaniu różnych kanałów przekazu, w tym głównie poprzez media - internet (1 731 zdarzeń), telewizję (452) i radio (331), a także poprzez degustację produktów (674).

- M04 *Inwestycje w środki trwałe - poddziałanie 4.2 Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój*

Limit środków: ogółem **823,1 mln** euro, w tym EFRROW **523,7 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **67%** (bez uwzględnienia instrumentów finansowych)

Środki wypłacone: **19%** (bez uwzględnienia instrumentów finansowych)

W ramach poddziałania zostało przeprowadzonych siedem naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym dwa w 2019 r. w terminie 31.01. - 01.03.2019 r. i 21.11. - 20.12.2019 r.

Łącznie złożono 4 028 wniosków na kwotę 7 287,7 mln zł (w tym w ramach dwóch naborów przeprowadzonych w 2019 r. – odpowiednio 747 i 164 wnioski). Pierwszy, trzeci i piąty nabór wniosków o przyznanie pomocy skierowane były wyłącznie do przedsiębiorców prowadzących działalność polegającą na przetwarzaniu lub wprowadzaniu do obrotu produktów rolnych. Pozostałe cztery nabory to nabory tematyczne skierowane do rolników, ich małżonków lub domowników, podejmujących wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania produktów rolnych, lub wykonujących / podejmujących wykonywanie działalności w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego.

Spośród wszystkich wniosków 2 163 zostały odrzucone lub wycofane. Duży odsetek wniosków odrzuconych spowodowany był przede wszystkim złą jakością dokumentacji (w tym jej niekompletnością) oraz brakiem uzupełnień wniosków.

Według stanu na dzień 31.12.2019 r. podpisano z 903 przedsiębiorcami 1 059 umów na kwotę 2 397,1 mln zł, w tym 59 umów na kwotę 9,3 mln zł dla wniosków złożonych w naborach dla rolników.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 514 operacji na łączną kwotę 677,6 mln zł, w tym w 2019 r. płatności na łączną kwotę 266,4 mln zł. Zakończono realizację 411 operacji na łączną kwotę 553,8 mln zł.

Beneficjenci w ramach zakończonych operacji zrealizowali inwestycje o łącznej wartości 1 431,3 mln zł. Najwięcej operacji zostało zrealizowanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie:

- przetwarzania i konserwowania owoców i warzyw – 91 operacji,
- produkcji wyrobów z mięsa (włączając wyroby z mięsa drobiowego) – 69 operacji,
- sprzedaży hurtowej zboża, nieprzetworzonego tytoniu, nasion i pasz – 61 operacji,
- przetwórstwa mleka i wyrobu serów – 44 operacje.

W ramach zakończonych operacji zrealizowano m. in.:

- 391 inwestycji polegających na zakupie lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności maszyn lub urządzeń, w tym najwięcej do przetwarzania produktów rolnych,
- 122 inwestycje związane z rozbudową, przebudową lub remontem budynków i budowli stanowiących infrastrukturę zakładu przedsiębiorstwa, w tym najwięcej na potrzeby produkcji,
- 125 inwestycji związanych z budową budynków i budowli stanowiących infrastrukturę zakładów przedsiębiorstwa, w tym najwięcej na potrzeby magazynowania,
- 67 inwestycji dotyczących zakupu lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności aparatury pomiarowej, kontrolnej oraz sprzętu do sterowania procesem produkcji lub magazynowania.

- M07 *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.4 - typ operacji *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów*

Limit środków: ogółem **63,2 mln** euro, w tym EFRROW **40,2 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **81%**

Środki wypłacone (EFRROW): **38%**

Pierwsze nabory wniosków zostały uruchomione na początku 2017 r. W 2019 r. nabory wniosków zostały przeprowadzone w województwach: lubelskim, łódzkim, mazowieckim i podkarpackim.

Do 31 grudnia 2019 r. trzy nabory przeprowadzono w trzech województwach (kujawsko-pomorskim, mazowieckim i podkarpackim), a po dwa nabory przeprowadzono w pięciu województwach (lubelskim, łódzkim, pomorskim, śląskim i świętokrzyskim). W pozostałych województwach przeprowadzono po jednym naborze wniosków.

Łącznie złożono 293 wnioski o przyznanie pomocy na kwotę 238,2 mln zł (środki EFRROW). Odrzucono lub wycofano 47 wniosków. Głównymi przyczynami odrzuceń były: nieusunięcie braków we wnioskach we wskazanych terminach oraz brak wystarczającej liczby punktów spełniających kryteria wyboru.

Podpisano 177 umów na kwotę 141,0 mln zł (kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi, wyniosła 221,6 mln zł).

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 94 operacji na łączną kwotę 65,5 mln zł ze środków EFRROW, w tym w 2019 r. płatności w kwocie 58,0 mln zł. Łączna kwota poniesionych wydatków publicznych, wraz z środkami własnymi beneficjentów, wyniosła 102,9 mln zł.

Do końca 2019 r. zakończono realizację 87 operacji na łączną kwotę pomocy wynoszącą 63,7 mln zł ze środków EFRROW.

Efektem realizacji ww. operacji było m.in. wybudowanie lub przebudowanie 87 targowisk oraz 19 obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów.

- M09 *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów (całe)*

Limit środków dla działania: ogółem **215,3 mln** euro, w tym EFRROW **137,0 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW), łącznie z zobowiązaniami z PROW 2007-2013: **78%**

Zrealizowane płatności: **40%**

W ramach działania zostało przeprowadzonych sześć naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym dwa w 2019 r., w terminie 15.04. - 31.05.2019 r. oraz 28.10. - 13.12.2019 r.

Łącznie złożono 391 wniosków o przyznanie pomocy (piąty nabór - 32 wniosków, szósty nabór – 60 wniosków).

Do końca okresu sprawozdawczego wydano 313 decyzji przyznających pomoc na kwotę 447,2 mln zł (szacowana kwota środków przewidzianych do wypłat z budżetu PROW 2014-2020 do 2023 r.), które dotyczyły wniosków złożonych w pierwszych pięciu naborach. Wydane decyzje dotyczyły grup producentów rolnych obejmujących łącznie 2 345 członków.

Wydano 327 decyzji o przyznaniu płatności na kwotę 110,2 mln zł i zrealizowano płatności (łącznie z płatnościami zaliczkowymi) dla 256 beneficjentów na kwotę 103,6 mln zł (w tym w 2019 r. w kwocie 62,0 mln zł).

Do 31 grudnia 2019 r. zrealizowano płatności roczne na łączną kwotę 99,7 mln zł.

Płatności te zostały przekazane dla 175 grup producentów rolnych. Grupy te obejmują łącznie 1 394 członków.

W ogólnej liczbie beneficjentów najczęściej dotyczyło grup producentów rolnych prowadzących działalność jako spółdzielnie (160 grup).

Pomoc w ramach poddziałania M09 *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów* otrzymują także grupy producentów, które w ramach działania 142 PROW 2007-2013 otrzymały decyzje w sprawie przyznania pomocy. Na koniec okresu sprawozdawczego zobowiązania wynikające z wydanych decyzji o przyznaniu pomocy w ramach ww. działania wynosiły 278,3 mln zł (kwoty zobowiązań mogły być wypłacane z budżetu PROW 2014-2020 do końca 2019 r.). Do końca 2019 r. wydano 1 795 decyzji o przyznaniu płatności na kwotę 269,7 mln zł.

Do końca 2019 r. w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 zrealizowano płatności dla 755 grup producentów rolnych na kwotę 269,7 mln zł. Grupy te obejmują łącznie blisko 9 tysięcy członków.

- M14 *Dobrostan zwierząt (całe)*

Limit środków: ogółem **50 mln** euro, w tym EFRROW **31,8 mln** euro

Środki zakontraktowane: **0%**

Pierwszy nabór wniosków w działaniu zostanie uruchomiony w 2020 roku.

- M16 *Współpraca* – wybrane operacje

Limit środków na M16 w ramach celu 3A – ogółem **16,8 mln** euro, w tym EFRROW **10,7 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **21%**

Środki wypłacone: **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu szczegółowym 1A.

Cel szczegółowy 3B. *Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach:*

Limit środków: ogółem **125,9 mln** euro, w tym EFRROW **80,1 mln** euro

Środki zakontraktowane: **28%**

Środki wypłacone: **7%**

Wskaźnik celu: *Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 0,01% (wartość po zaokrągleniu - wartość dokładna wynosi 0,0119%). Do końca 2019 roku wskaźnik został osiągnięty na poziomie 0,0136%. Zakładany cel został zrealizowany w 114%.

Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest poddziałanie 5.1 *Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof*, w ramach których do końca 2019 r. zrealizowano płatności na rzecz 205 gospodarstw rolnych.

Działania / poddziałania realizujące cel 3B

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałania 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności*

Limit środków dla M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* w ramach celu 3B: ogółem **2,9 mln** euro, w tym EFRROW **1,8 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **0%**

Realizacja działania została opisana przy celu 1A.

- M05 *Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (całe)*

Limit środków dla działania: ogółem **123,0 mln** euro, w tym EFRROW **78,2 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **28%**

Środki wypłacone: **8%**

- Poddziałanie 5.1 *Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof*

W ramach poddziałania zostały przeprowadzone cztery nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym w 2019 r. jeden, w terminie 28.10. - 22.11.2019 r.

Łącznie złożono 4 874 wnioski o przyznanie pomocy na kwotę 345,6 mln zł (czwarty nabór – 2 014 wniosków), w tym 4 627 wniosków o przyznanie pomocy na operacje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF.

Negatywnie oceniono lub wycofano łącznie 1 184 wnioski.

Głównymi powodami negatywnego rozpatrzenia wniosków o przyznanie pomocy były:

- niezłożenie wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy wszystkich wymaganych załączników,
- brak dokumentów dotyczących robót budowlanych w zakresie budowy ogrodzeń i niecek dezynfekcyjnych (w przypadku ASF).

Według stanu na dzień 31.12.2019 r. podpisano 1 812 umów na kwotę 133,0 mln zł, w tym:

- 1 703 umowy dotyczące zapobieganiu rozprzestrzeniania się ASF,
- 109 umów dotyczących zaopatrzenia w sprzęt do utrzymywania urządzeń wodnych zabezpieczających gospodarstwa przed szkodami spowodowanymi przez powódź lub deszcz nawalny.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 264 operacji na łączną kwotę 27,2 mln zł (w tym w 2019 r. na kwotę 21,7 mln zł).

Jednocześnie do końca 2019 r. zakończono realizację 261 operacji na kwotę pomocy 26,8 mln zł.

Efektom realizacji ww. operacji były m.in.:

- zabezpieczenie chlewni ogrodzeniem o łącznej długości 60 tys. metrów bieżących,
- utworzenie lub zmodernizowanie 22 zadaszonych niecek do dezynfekcji,
- zakup 47 urządzeń do dezynfekcji,
- zakup 193 szt. sprzętu służącego utrzymaniu urządzeń melioracji wodnych.

- Poddziałanie 5.2 *Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof*

W ramach poddziałania zostało przeprowadzonych siedem naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym w 2019 r. dwa, w terminie 29.03. - 28.06.2019 r. i 27.08. - 31.12.2019 r.

Złożono 1 193 wnioski na kwotę 74,4 mln zł, w tym w 2019 r. w ramach obydwu naborów - 119 wniosków.

Spośród wszystkich wniosków, 673 (56%) odrzucono lub wycofano.

Głównymi przyczynami odrzucenia wniosków w przeprowadzonych naborach były:

- niezłożenie wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy wszystkich wymaganych załączników,
- błędnie wyliczone/uzupełnione przez wnioskodawcę koszty kwalifikowalne,
- w zakresie rzeczowo-finansowym operacji uwzględniane były inwestycje, które nie mogą stanowić kosztu kwalifikowalnego, np. inwestycje budowlane czy też maszyny, urządzenia, które nie uległy zniszczeniu w wyniku klęski żywiołowej.

Łącznie podpisano 397 umów na kwotę 17,0 mln zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 330 operacji na łączną kwotę 13,0 mln zł, w tym w 2019 r. płatności w kwocie 5,5 mln zł.

Zakończono realizację 315 operacji wspartych łączną kwotą 12,5 mln zł.

Największa część zakończonych operacji dotyczyła przywracania potencjału rolnego zniszczonego w wyniku suszy (42% operacji) i ujemnych skutków przezimowania (32%).

Wśród wspartych gospodarstw dominowały jednostki o powierzchni 10-20 ha (44% operacji) oraz 5-10 ha (34%).

Beneficjenci w ramach zakończonych operacji m.in.:

- odtworzyli 617 obiektów służących produkcji i sprzedaży bezpośredniej w gospodarstwach rolniczych (głównie tunele foliowe) oraz 18 budynków produkcyjnych,
- odtworzyli 330 ha sadów i plantacji krzewów owocowych.

PRIORYTET 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem (P4)

(w tym cele szczegółowe 4A, 4B i 4C)

Limit środków: ogółem **4 300,8 mln** euro, w tym EFRROW **2 772,7 mln** euro

Środki zakontraktowane, łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **72%**

Środki wypłacone, łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **60%**

Wskaźnik celu: *Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)* - realizowany jest przez wsparcie w ramach działań M10 i M11.

Cel w 2019 roku został zrealizowany na poziomie 93%. Założono, że wsparciem zostanie objęta powierzchnia 1,509 mln ha. W 2019 roku wsparciem objęto 1,401 mln ha.

Cel szczegółowy 4A. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

Wskaźnik celu: *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 7,99% (co odpowiada powierzchni 1,154 mln ha). W 2019 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 7,32% (wsparciem objęto powierzchnię 1,057 mln ha gruntów rolnych), co oznacza 92% zakładanego celu.

Wskaźnik celu: *Procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną* realizowany jest przez wsparcie w ramach poddziałania 8.5.

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 0,50% (co odpowiada powierzchni 46,80 tys. ha). Do końca 2019 r. nie realizowano płatności w ramach poddziałania 8.5.

Działania / poddziałania realizujące cel 4A

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2

Limit środków dla M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* w ramach Priorytetu 4: ogółem **11,6 mln** euro, w tym EFRROW **7,4 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **11%**

Środki wypłacone: **1,8%**

Realizacja działania została opisana przy celu 1A.

- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 - typ operacji *Inwestycje w gospodarstwach*

położonych na obszarach Natura 2000

Limit środków - ogółem **118,9 mln** euro, w tym EFRROW **97,1 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **53%**

Środki wypłacone (EFRROW): **36%**

W ramach typu operacji zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden w 2019 r., w terminie 29.11. - 28.12.2019 r. Łącznie złożono 2 844 wnioski na kwotę 483,7 mln zł. W procesie weryfikacji odrzucono lub wycofano 704 wnioski.

Głównymi powodami negatywnego rozpatrzenia wniosków o przyznanie pomocy były:

- brak lub błędy w dokumentacji dostarczonej z RDOŚ,
- niezłożenie wraz z wnioskiem wszystkich wymaganych załączników,
- brak kosztorysów i dokumentacji budowlanej.

Łącznie w ramach tego zakresu wsparcia podpisano 1 469 umów na kwotę 224,3 mln zł. Wszystkie podpisane umowy dotyczyły wniosków złożonych w ramach pierwszego naboru.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 1 152 operacji na łączną kwotę 153,0 mln zł, w tym w 2019 r. płatności w kwocie 110,7 mln zł.

Zakończono realizację 1 011 operacji, z tytułu których przekazano pomoc w kwocie 140,2 mln zł.

Ponad 78% z nich (790) dotyczyło gospodarstw zlokalizowanych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) typu nizinnego.

Głównym kierunkiem produkcji w gospodarstwach były:

- chów i hodowla krów mlecznych – 59%,
- chów i hodowla zwierząt trawożernych – 19%,
- produkcja mieszana – 11%.

Największą część wspieranych gospodarstw stanowią jednostki o powierzchni 20-50 ha (51% operacji), 50-100 ha (26% operacji) oraz 10-20 ha (11% operacji).

Pod względem liczby zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, największą część beneficjentów stanowią gospodarstwa utrzymujące:

- od 20 do 40 DJP (25% beneficjentów),
- od 40 do 60 DJP (22% beneficjentów).

Beneficjenci w ramach zakończonych operacji zakupili 3 756 sztuk sprzętu ruchomego, w tym m. in.:

- 1 497 maszyn i urządzeń do koszenia trawy lub przetrząsania lub zgrabiania skoszonej biomasy,

- 800 urządzeń do zbioru skoszonej biomasy,
- 457 maszyn do nawożenia,
- 294 przyczepy do transportu sianokiszonek.

- M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – poddziałanie 8.5 Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska*

Limit środków: ogółem **30 mln** euro, w tym EFRROW **19,1 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **0%**

Środki wypłacone (EFRROW): **0%**

Poddziałanie zostało uruchomione w 2019 r. W ramach poddziałania przeprowadzono dwa nabory wniosków w ramach, których na dzień 31 grudnia 2019 r. łącznie złożono 1 089 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 6,6 mln zł, w tym:

- pierwszy nabór (w terminie 02.05.2019 r. - 12.06.2019 r.) – 808 wniosków na kwotę 4,7 mln zł,
- drugi nabór (w terminie 02.10.2019 r. - 12.11.2019 r.) – 281 wniosków na kwotę 1,9 mln zł.

W przypadku pierwszego naboru wniosków informacja o kolejności przysługiwania pomocy finansowej (tzw. lista rankingowa) została opublikowana na stronie internetowej ARiMR w dniu 12 sierpnia 2019 r. Lista rankingowa obejmuje tylko tych beneficjentów, dla których wnioski o przyznanie pomocy i ich wartość dla środowiska, uzyskały co najmniej 8 punktów przez co, spełniły kryteria przyznania wsparcia. Listą rankingową objętych zostało 718 wniosków. Dla wszystkich rolników ujętych na liście rankingowej, zostały wydane postanowienia o spełnieniu warunków do uzyskania wsparcia na inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska. Decyzje w sprawie przyznania wsparcia wydawane będą po złożeniu przez rolników oświadczenia o wykonaniu inwestycji i przeprowadzeniu wizyty wykonanej inwestycji przez inspektorów terenowych ARiMR. Pierwsze decyzje administracyjne zostaną wydane w 2020 r.

W przypadku drugiego naboru wniosków lista rankingowa nie została opublikowana przed końcem okresu sprawozdawczego.

- M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (całe działanie)*

Limit środków: ogółem **1 366,7 mln** euro, w tym EFRROW **869,6 mln** euro

Środki zakontraktowane do końca 2019 r. (przewidziane do wypłaty do końca 2023 r.), łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW): **90%**

Środki wypłacone, łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW) wraz z płatnościami zaliczkowymi: **63%**

W ramach działania zakończono pięć kampanii naboru wniosków, w ramach których na dzień 31 grudnia

2019 r. złożono łącznie 356 969 wniosków, w tym:

- kampania 2015 – 14 015 wniosków nowych oraz 58 666 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013 (część kampanii 2015 sfinansowana z budżetu PROW 2014-2020),
- kampania 2016 – 12 239 wniosków nowych, 13 068 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 52 499 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2017 – 16 546 wniosków nowych, 24 201 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 30 075 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2018 – 19 331 wniosków nowych, 39 413 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 8 469 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2019 – 12 230 wniosków nowych, 56 217 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020.

Do 31 grudnia 2019 r. łącznie wydano 307 417 decyzji przyznających płatność na kwotę 3 449,5 mln zł, w tym:

- 163 729 decyzji na kwotę 1 932,4 mln zł w ramach zobowiązań podjętych w PROW 2014-2020;
- 143 688 decyzji na kwotę 1 517,1 mln zł w ramach zobowiązań kontynuacyjnych podjętych w ramach PROW 2007-2013.

W 2019 roku po raz pierwszy realizowane były wypłaty płatności zaliczkowych dla płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych. W ramach kampanii 2019 płatności zaliczkowe wypłacane były w okresie od 16 października do 30 listopada 2019 roku, w wysokości do 85% należnej płatności.

Do końca okresu sprawozdawczego łączna kwota zrealizowanych płatności (wraz z płatnościami zaliczkowymi) wyniosła 3 684,1 mln zł (w tym w 2019 r. wypłacono kwotę 1 085,4 mln zł) i została przekazana 98 062 beneficjentom, w tym:

- 2 144,2 mln zł dla 65 764 beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w PROW 2014-2020;
- 1 539,9 mln zł dla 57 600 beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w poprzednim okresie programowania.

Wyższa kwota zrealizowanych płatności od kwot wydanych decyzji wynika z wypłaty zaliczek. Zaliczki wypłacane były również dla beneficjentów, którzy w momencie wypłaty zaliczek nie mieli wydanych decyzji o przyznaniu płatności.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. kwota zrealizowanych płatności końcowych (bez uwzględnienia płatności dla gospodarstw, dla których w ramach wniosków złożonych w kampanii 2019 wypłacono wyłącznie płatności zaliczkowe) wyniosła 3 197,1 mln zł i została przekazana dla 94 140 beneficjentów.

Łącznie na podstawie wydanych decyzji przyznających płatność wsparciem objęta została:

- powierzchnia 2 015 821 ha użytków rolnych (jest to suma powierzchni objętej wsparciem wynikająca z poszczególnych pakietów, co powoduje dublowanie powierzchni, ponieważ beneficjent w całym okresie programowania na tej samej powierzchni mógł realizować kilku pakietów), podczas gdy wielkość fizycznego obszaru objętego wsparciem (bez podwójnego naliczania tej samej powierzchni) wyniosła 1 533 571 ha,

- średnia liczba zwierząt w gospodarstwach – 97 659 sztuk fizycznych.

Spośród powierzchni fizycznej 1 533 571 ha wspieranej w ramach działania 27% tej powierzchni znajduje się na obszarach Natura 2000, a 13% w gospodarstwach ekologicznych.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. w ramach:

- pakietu 1 *Rolnictwo zrównoważone* PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 759,4 mln zł dla 24 847 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 893 617 ha,
- pakietu 2 *Ochrona gleb i wód* PROW 2014-2020 i pakiet 8 *Ochrona gleb i wód* PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 324,3 mln zł dla 28 642 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 328 570 ha,
- pakietu 3 *Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych* PROW 2014-2020 - zrealizowano płatności na kwotę 2,5 mln zł dla 791 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 593 ha,
- pakietu 4 *Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000* PROW 2014-2020 i pakietu 5 *Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000* PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 1 016,9 mln zł dla 30 338 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 361 940 ha,
- pakietu 5 *Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000* PROW 2014-2020 i pakietu 4 *Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000* PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 795,9 mln zł dla 27 796 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 334 193 ha,
- pakietu 6 *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie* PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 72,3 mln zł dla 5 955 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 51 407 ha,
- pakietu 7 *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie* PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 176,0 mln zł dla 3 738 gospodarstw, wsparciem objęto średnio 97 659 zwierząt w gospodarstwach (sztuk fizycznych),
- pakietu 3 *Ekstensywne trwale użytki zielone* PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 49,7 mln zł dla 8 554 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 45 488 ha,
- pakietu 9 *Strefy buforowe* PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 152,2 tys. zł dla 21 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 13 ha.

W ramach działania, 76 712 (80%) beneficjentów realizuje jeden pakiet, 17 580 (18%) beneficjentów realizuje dwa pakiety. Pozostali beneficjenci 1 863 (2%) realizują od 3 do 6 pakietów.

W działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym wdrażanym w ramach PROW 2014-2020 uczestniczy 22 472 nowych producentów rolnych, którzy wcześniej nie ubiegali się o wsparcie w programie rolnośrodowiskowym PROW 2007-2013.

- M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami* - całe (tylko w odniesieniu do zrealizowanych płatności)

Limit środków dla działania: ogółem **1 983,3 mln** euro, w tym EFRROW **1 262,0 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **67%**

Środki wypłacone (EFRROW) wraz z płatnościami zaliczkowymi: **70%**

Wyższy % środków wypłaconych od % środków zakontraktowanych wynika z wypłaty zaliczek. Zaliczki wypłacane były również dla beneficjentów, którzy w momencie wypłaty zaliczek nie mieli wydanych decyzji o przyznaniu płatności.

W ramach działania M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami*, obejmującego wsparcie z tytułu gospodarowania na obszarach górskich (obszar ONW typu górskiego), obszarach innych niż obszary górskie charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (obszary ONW typu z ograniczeniami naturalnymi strefy I i II) oraz innych obszarach charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (obszary ONW typu specyficznego strefy I i II), zostało zakończone pięć kampanii naboru wniosków. W wyniku nowelizacji rozporządzenia wykonawczego w 2019 roku zmianie uległy strefy, do których przyznawane są płatności ONW. Dla obszarów, które na skutek nowych kryteriów delimitacji utraciły status ONW typ nizinny przewidziano możliwość zastosowania wsparcia przejściowego w latach 2019-2020 w postaci degresywnych płatności (w 2019 roku w wysokości 80% dotychczasowej płatności ONW w PROW 2014-2020). Wsparcie to dotyczy tylko obszarów, które dotychczas były kwalifikowane jako ONW typ nizinny strefa I albo II.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. w ramach przeprowadzonych kampanii złożono łącznie 3 883 143 wniosków, w tym:

- kampania 2015 – 748 381 wniosków,
- kampania 2016 – 751 750 wniosków,
- kampania 2017 – 751 035 wniosków,
- kampania 2018 – 749 132 wniosków,
- kampania 2019 – 882 036 wniosków.

Do końca grudnia 2019 r. w ramach przeprowadzonych kampanii wydano łącznie 3 311 269 decyzji o przyznaniu płatności na kwotę 5 679,0 mln zł, w tym:

- kampania 2015 – 740 185 decyzji na kwotę 1 311,3 mln zł,
- kampania 2016 – 746 097 decyzji na kwotę 1 319,1 mln zł,
- kampania 2017 – 745 034 decyzji na kwotę 1 317,0 mln zł,
- kampania 2018 – 737 612 decyzji na kwotę 1 314,6 mln zł,
- kampania 2019 – 341 532 decyzji na kwotę 413,0 mln zł.

Dodatkowo w ciężar budżetu działania przeszło 809 wniosków złożonych w kampanii 2014 (w ramach PROW 2007-2013), przewidzianych do sfinansowania z budżetu PROW 2014-2020, dla których wydano 809 decyzji o przyznaniu płatności ONW na kwotę 4,0 mln zł.

W 2019 r. po raz pierwszy realizowane były wypłaty płatności zaliczkowych w ramach płatności ONW. W ramach kampanii 2019 płatności zaliczkowe wypłacane były w okresie od 16 października do 30 listopada 2019 r., w wysokości do 85% należnej płatności.

Do końca okresu sprawozdawczego łączna kwota zrealizowanych płatności (wraz z płatnościami zaliczkowymi) w ramach działania M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami* PROW 2014-2020 oraz z tytułu zobowiązań z PROW 2007-2013 wyniosła 5 992,1 mln zł (w tym w 2019 r. wypłacono łącznie 1 317,4 mln zł). Kwota ta została przekazana dla 945

793 beneficjentów.

Wyższa kwota zrealizowanych płatności od kwot wydanych decyzji wynika z wypłaty zaliczek. Zaliczki wypłacane były również dla beneficjentów, którzy w momencie wypłaty zaliczek nie mieli wydanych decyzji o przyznaniu płatności.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. kwota zrealizowanych płatności końcowych (bez uwzględnienia płatności dla gospodarstw, dla których w ramach wniosków złożonych w kampanii 2019 wypłacono wyłącznie płatności zaliczkowe) wyniosła 5 304,7 mln zł i została przekazana dla 843 969 beneficjentów.

Wsparciem w ramach działania na podstawie wydanych decyzji objętych zostało 8 241 698 ha fizycznych użytków rolnych. Pomoc finansowa została skierowana głównie (90%) do gospodarstw położonych na ONW typu z ograniczeniami naturalnymi, 6% wypłaconych kwot trafiło do gospodarstw zakwalifikowanych do obszarów typu specyficznego, a pozostałe 4% przekazano gospodarstwom znajdującym się na gruntach wyznaczonych jako ONW typu górskiego.

W ramach udzielonej pomocy w działaniu prawie 16% łącznej kwoty zrealizowanych płatności zostało przekazane do powierzchni użytków rolnych położonych na obszarach Natura 2000, a prawie 7% zrealizowanych płatności dotyczyło wsparcia powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych.

Cel szczegółowy 4B. *Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów*

Wskaźnik celu: *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 7,85% (co odpowiada powierzchni 1,135 mln ha). W 2019 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 7,23% (wsparciem objęto powierzchnię 1,044 mln ha gruntów rolnych), co oznacza 92% zakładanego celu.

Działania / poddziałania realizujące cel 4B

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2

Limit oraz wykorzystanie środków na działanie M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* w ramach Priorytetu 4 zostały podane przy celu 4A, a realizacja działania została opisana przy celu 1A.

- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1, typ operacji *Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych / Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN*

Limit środków - środki ogółem **90,3 mln** euro, w tym EFRROW **72,2 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **36%**

Środki wypłacone (EFRROW): 1%

W ramach tego typu operacji zostały przeprowadzone trzy nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym dwa obejmujące 2019 rok, w terminach 28.12.2018 r. - 25.02.2019 r. i 30.12.2019 r. - 28.01.2020 r.

W ramach pierwszego naboru wniosków o pomoc mogły się ubiegać gospodarstwa położone na obszarach, które w 2012 r. po raz pierwszy zostały wyznaczone jako obszary szczególnie narażone na zanieczyszczenia azotem ze źródeł rolniczych i dla których zostały wprowadzone programy działań mające na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na lata 2012–2016.

Ze względu na wygaśnięcie programów działań na lata 2012-2016 oraz nowe regulacje zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, został opracowany i wdrożony, obowiązujący na terenie całego kraju, jeden program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu.

W ramach pierwszego i drugiego naboru wniosków złożono 3 158 wniosków na kwotę 218,8 mln zł (do 31 grudnia 2019 r. w ramach trzeciego naboru nie wpłynął żaden wniosek).

Łącznie 1 193 wnioski zostały odrzucone lub wycofane.

Głównymi przyczynami odrzucenia wniosków były:

- niespełnianie wymagań wynikających z obowiązujących przepisów prawa dla inwestycji,
- brak ostatecznego pozwolenia (np. pozwolenia na budowę), zezwolenia lub innych dokumentów, których uzyskanie było wymagane przez odrębne przepisy do realizacji inwestycji objętych operacją, a także innych dokumentów potwierdzających spełnienie określonych w odrębnych przepisach warunków realizacji inwestycji objętych operacją - w przypadku, gdy w ramach operacji będą realizowane tego typu inwestycje,
- niepoprawne określenie i wydzielenie kosztów kwalifikowalnych,
- błędnie wyliczona wielkość stada (niezgodna ze stanem wynikającym w Systemie Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt),
- błędy w biznesplanie,
- wielkość planowanych do budowy płyt oraz zbiorników odbiegała od wielkości określonych w rozporządzeniu wykonawczym,
- przekroczenie 24-miesięcznego okresu na dostosowanie w zakresie przechowywania kiszonek przez młodych rolników i jednocześnie wnioskowanie o budowę silosów przejazdowych na kiszonkę.

Podpisano 1 584 umowy na kwotę 112,5 mln zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności tytułem dofinansowania 87 operacji na łączną kwotę 3,4 mln zł, w tym w 2019 r. płatności w kwocie 211 tys. zł.

Zakończono realizację 86 operacji na łączną kwotę 3,36 mln zł.

Najwięcej operacji zrealizowano w gospodarstwach, w których głównym kierunkiem produkcji był chów i hodowla krów mlecznych - 44% operacji, produkcja mieszana - 26% oraz chów i hodowla trzody chlewnej - 21%.

Największą część wspieranych gospodarstw stanowiły te o powierzchni 20-50 ha (57% operacji).

Pod względem wielkości ekonomicznej (SO) dominowały gospodarstwa w przedziale od 25 tys. do 50 tys. euro - 26% operacji oraz od 50 tys. do 75 tys. euro - 23%.

Beneficjenci w ramach zakończonych operacji wybudowali, przebudowali lub zakupili m. in.:

- zbiorniki na gnojówkę i gnojowicę o objętości 6,2 tys. m³,
- płyty obornikowe o powierzchni 4,9 tys. m²,
- zbiorniki do przechowywania pasz soczystych o objętości 2,7 tys. m³,
- płyty do przechowywania pasz soczystych o powierzchni 90 m².

Ponadto zakupiono 51 maszyn do nawożenia.

- M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* (wybrane pakiety)

Cel 4B realizowany jest przez następujące pakiety:

- pakiet 1 Rolnictwo zrównoważone PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013,
- pakiet 2 Ochrona gleb i wód PROW 2014-2020 i pakiet 8 Ochrona gleb i wód PROW 2007-2013,
- pakiet 4 Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 PROW 2014-2020 i pakiet 5 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 PROW 2007-2013,
- pakiet 5 Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 PROW 2014-2020 i pakiet 4 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000 PROW 2007-2013,
- pakiet 3 Ekstensywne trwałe użytki zielone PROW 2007-2013,
- pakiet 9 Strefy buforowe PROW 2007-2013.

Realizacja działania i ww. pakietów została opisana przy celu szczegółowym 4A.

Cel szczegółowy 4C. Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Wskaźnik celu: *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 10,44% (co odpowiada powierzchni 1,508 mln ha). W 2019 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 9,70% (wsparciem objęto powierzchnię 1,401 mln ha gruntów rolnych), co oznacza 93% zakładanego celu.

Wskaźnik celu: *Procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną* realizowany jest przez wsparcie w ramach poddziałania 8.5.

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 0,50% (co odpowiada powierzchni 46,80 tys. ha). Do końca 2019 r. nie realizowano płatności w ramach poddziałania 8.5.

Działania / poddziałania realizujące cel 4C:

- M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – poddziałanie 8.5 Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska*

Realizacja poddziałania została opisana przy celu szczegółowym 4A.

- M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (wybrane pakiety)*

Cel 4C realizowany jest przez następujące pakiety:

- pakiet 1 Rolnictwo zrównoważone PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013,
- pakiet 2 Ochrona gleb i wód PROW 2014-2020 i pakiet 8 Ochrona gleb i wód PROW 2007-2013,
- pakiet 4 Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 PROW 2014-2020 i pakiet 5 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 PROW 2007-2013,
- pakiet 5 Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 PROW 2014-2020 i pakiet 4 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000 PROW 2007-2013,
- pakiet 3 Ekstensywne trwałe użytki zielone PROW 2007-2013,
- pakiet 9 Strefy buforowe PROW 2007-2013.

Realizacja działania i ww. pakietów została opisana przy celu szczegółowym 4A.

- M11 *Rolnictwo ekologiczne (całe działanie)*

Limit środków: ogółem **699,9 mln** euro, w tym EFRROW **445,4 mln** euro

Środki zakontraktowane do końca 2019 r. (przewidziane do wypłaty do końca 2023 r.), łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW): **66%**

Środki wypłacone, łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW) wraz z płatnościami zaliczkowymi: **42%**

W ramach działania zakończono pięć kampanii naboru wniosków, w ramach których na dzień 31 grudnia 2019 r. złożono łącznie 95 035 wniosków, w tym:

- kampania 2015 – 4 367 wniosków nowych oraz 17 728 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2016 – 3 588 wniosków nowych, 3 979 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 12 997 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2017 – 4 144 wniosków nowych, 7 052 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 7 345 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2018 – 3 813 wniosków nowych, 10 606 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 2 717 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013,
- kampania 2019 – 3 030 wniosków nowych, 13 669 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020.

Do 31 grudnia 2019 r. łącznie wydano 80 000 decyzji przyznających płatność na kwotę 1 320,9 mln zł, w tym:

- 40 117 decyzji na kwotę 767,5 mln zł w ramach zobowiązań podjętych w PROW 2014-2020;
- 39 883 decyzji na kwotę 553,4 mln zł w ramach zobowiązań kontynuacyjnych podjętych w ramach PROW 2007-2013.

W roku 2019 po raz pierwszy realizowane były wypłaty płatności zaliczkowych w ramach rolnictwa ekologicznego. W ramach kampanii 2019 płatności zaliczkowe wypłacane były w okresie od 16 października do 30 listopada 2019 roku, w wysokości do 85% należnej płatności.

Do końca okresu sprawozdawczego łączna kwota zrealizowanych płatności (wraz z płatnościami zaliczkowymi) wyniosła 1 252,7 mln zł (w tym w 2019 r. wypłacono kwotę 298,9 mln zł) i została przekazana 26 727 beneficjentom, w tym:

- 692,8 mln zł dla 14 681 beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w PROW 2014-2020;
- 559,9 mln zł dla 17 890 beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w poprzednim okresie programowania.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. kwota zrealizowanych płatności końcowych (bez uwzględnienia płatności dla gospodarstw, dla których w ramach wniosków złożonych w kampanii 2019 wypłacono wyłącznie płatności zaliczkowe) wyniosła 1 246,1 mln zł i została przekazana dla 26 698 beneficjentów.

Łącznie na podstawie wydanych decyzji przyznających płatność ekologiczną wsparciem objęta została powierzchnia 778 291 ha użytków rolnych (jest to suma powierzchni objętej wsparciem wynikająca z realizacji poszczególnych pakietów, co powoduje dublowanie powierzchni, ponieważ beneficjent w całym okresie programowania na tej samej powierzchni mógł realizować kilku pakietów), podczas gdy wielkość fizycznego obszaru objętego wsparciem (bez podwójnego naliczania tej samej powierzchni) wyniosła 584 846 ha.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. w ramach:

- upraw rolniczych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 1. i 7. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.1. i 2.2.), zrealizowano płatności na kwotę 722,9 mln zł dla 22 282 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 399 688 ha,
- upraw warzywnych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 2. i 8. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.5. i 2.6.), zrealizowano płatności na kwotę 156,9 mln zł dla 8 337

gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 66 030 ha,

- upraw zielarskich, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 3. i 9. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.7. i 2.8.), zrealizowano płatności na kwotę 70,3 mln zł dla 1 600 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 37 217 ha,
- podstawowych upraw sadowniczych i jagodowych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 wariant 4.1.1, 4.1.2., 10.1.1. i 10.1.2. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.9. i 2.10.), zrealizowano płatności na kwotę 115,1 mln zł dla 5 866 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 36 306 ha,
- ekstensywnych upraw sadowniczych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 wariant 4.2 i 10.2 i PROW 2007-2013 wariant 2.11. i 2.12), zrealizowano płatności na kwotę 7,3 mln zł dla 883 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 4 197 ha,
- upraw paszowych na gruntach ornych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 5. i 11.), zrealizowano płatności na kwotę 122,2 mln zł dla 7 001 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 96 900 ha,
- trwałych użytków zielonych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 6. i 12. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.3 i 2.4), zrealizowano płatności na kwotę 51,4 mln zł dla 10 017 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 62 890 ha.

Najwyższy odsetek kwoty zrealizowanych końcowych płatności ekologicznych (58%) dotyczył wsparcia upraw rolniczych w okresie oraz po okresie konwersji.

PRIORYTET 5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu (P5)

(w tym cel szczegółowy 5E)

Limit środków: ogółem **271,0 mln** euro, w tym EFRROW **172,4 mln** euro

Środki zakontraktowane (przewidziane do wypłaty do końca 2023 r.), łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **75%**

Środki wypłacone - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **42%**

Wskaźnik celu: *Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A) - realizowany jest przez wsparcie w ramach działania M08 Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów.*

Cel został do końca roku sprawozdawczego zrealizowany na poziomie 75%. Założono, że wsparciem zostanie objęta powierzchnia 4 800 ha. Do końca 2019 roku wsparciem objęto 3 579 ha.

Cel szczegółowy 5E. Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Wskaźnik celu: *Procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla*

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa wskaźnika wynosi 0,02% (wartość dokładna 0,0202%), co odpowiada powierzchni 4 800 ha. Do końca 2019 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 0,015% (wsparciem objęto powierzchnię 3 579 ha gruntów rolnych). Zakładany cel został zrealizowany w 75%.

Działanie / poddziałanie realizujące cel 5E

- M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów* – poddziałanie 8.1 *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych*

Do dnia 31 grudnia 2019 r. w ramach poddziałania *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych* zakończono pięć kampanii naboru wniosków, w ramach których złożono:

- kampania 2015 – 1 129 wniosków o przyznanie wsparcia na zalesienie oraz 16 194 wniosków o wypłatę pomocy/płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 (część kampanii 2015 sfinansowana z budżetu PROW 2014-2020) i PROW 2007-2013,
- kampania 2016 – 919 wniosków o przyznanie wsparcia na zalesienie, 70 wniosków o przyznanie pierwszej premii pielęgnacyjnej do gruntów z sukcesją naturalną, 823 wniosków kontynuacyjnych o przyznanie premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej oraz 24 965 wniosków o wypłatę pomocy/płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013,
- kampania 2017 – 823 wniosków o przyznanie wsparcia na zalesienie, 82 wnioski o przyznanie pierwszej premii pielęgnacyjnej do gruntów z sukcesją naturalną, 1 618 wniosków kontynuacyjnych o przyznanie premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej oraz 24 174 wniosków o wypłatę płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013,
- kampania 2018 – 763 wnioski o przyznanie wsparcia na zalesienie, 43 wnioski o przyznanie pierwszej premii pielęgnacyjnej do gruntów z sukcesją naturalną, 2 408 wnioski kontynuacyjne o przyznanie premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej oraz 23 568 wniosków o wypłatę pomocy/płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013.
- kampania 2019 – 609 wnioski o przyznanie wsparcia na zalesienie, 91 wnioski o przyznanie pierwszej premii pielęgnacyjnej do gruntów z sukcesją naturalną, 3 046 wnioski kontynuacyjne o przyznanie premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej oraz 22 042 wniosków o wypłatę pomocy/płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013.

Dodatkowo w ciężar budżetu działania M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów* przeszło 119 wniosków o przyznanie wsparcia na zalesianie (wnioski pierwszoroczne) oraz 281 wniosków o wypłatę pomocy na zalesianie (wnioski kontynuacyjne) złożonych w kampanii 2014 roku w ramach PROW 2007-2013, przewidzianych do sfinansowania z budżetu PROW 2014-2020.

Do końca grudnia 2019 r. w ramach działania wydano 2 873 decyzji (dotyczą tylko nowych wniosków o

wsparcie na zalesienie w ramach PROW 2014-2020) w sprawie przyznania wsparcia na zalesienie, w tym w ramach: kampanii 2015 – 841 decyzji, kampanii 2016 – 712 decyzje, kampanii 2017 – 694 decyzje, kampanii 2018 – 626 decyzji.

Ponadto zostały wydane 54 decyzje w sprawie przyznania pomocy na zalesienie dla wniosków złożonych w PROW 2007-2013 w kampanii 2014 roku, sfinansowanych z budżetu PROW 2014-2020.

Dodatkowo, do końca 2019 r. wydane zostały 6 963 decyzji o przyznaniu premii pielęgnacyjnej i zalesieniowej PROW 2014-2020, w tym w ramach: kampania 2016 – 835 decyzje, kampania 2017 - 1 616 decyzje, kampania 2018 – 2 359 decyzje, kampania 2019 – 2 153 decyzje.

W roku 2019 po raz pierwszy realizowane były wypłaty płatności zaliczkowych w ramach rolnictwa ekologicznego. W ramach kampanii 2019 płatności zaliczkowe wypłacane były w okresie od 16 października do 30 listopada 2019 roku, w wysokości do 85% należnej płatności.

Na podstawie wydanych decyzji oraz wniosków o płatność (kontynuacyjnych) do końca 2019 r. zrealizowano płatności (wraz z płatnościami zaliczkowymi) na kwotę 484,8 mln zł dla 17 491 beneficjentów (w tym w 2019 r. wypłacono kwotę 138,7 mln zł), w tym w ramach zobowiązań:

- PROW 2014-2020 wypłacono łączną kwotę 52,2 mln zł dla 2 059 beneficjentów,
- PROW 2007-2013 wypłacono łączną kwotę 230,5 mln zł dla 9 320 beneficjentów,
- PROW 2004-2006 wypłacono łączną kwotę 202,1 mln zł dla 7 599 beneficjentów.

Do końca grudnia 2019 r. kwota zrealizowanych płatności końcowych (bez uwzględnienia płatności dla gospodarstw, dla których w ramach wniosków złożonych w kampanii 2019 wypłacono wyłącznie płatności zaliczkowe) wyniosła 448,2 mln zł i została przekazana dla 17 460 beneficjentów.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. z budżetu PROW 2014-2020 wsparto grunty o powierzchni 76 205 ha, w tym w ramach:

- zobowiązań PROW 2004-2006 – 51% (38 495 ha),
- zobowiązań PROW 2007-2013 – 45% (34 027 ha),
- zobowiązań PROW 2014-2020 – 4% (3 683 ha).

Zgodnie z informacjami zawartymi w złożonych wnioskach, podział upraw leśnych założonych w ramach PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020, przedstawiał się następująco:

- uprawy mieszane – 63%,
- uprawy iglaste (z ponad 75% udziałem gatunków iglastych) – 25%,
- uprawy liściaste (z ponad 75% udziałem gatunków liściastych) – 12%.

PRIORYTET 6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (P6)

(w tym cele szczegółowe 6A i 6B)

Limit środków: ogółem **2 450,0 mln** euro, w tym EFRROW **1 559,0 mln** euro

Środki zakontraktowane: **63%**

Środki wypłacone: **42%**

Cel szczegółowy 6A. Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy

Limit środków: ogółem **339,4 mln** euro, w tym EFRROW **215,9 mln** euro

Środki zakontraktowane: **15%**

Środki wypłacone: **9%**

Wskaźnik celu: *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem*

Wartość docelowa wskaźnika wynosi 16 550 miejsc pracy. Do końca 2019 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 1,9%.

Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest poddziałanie 6.2, w ramach którego utworzono 320 miejsc pracy.

Działanie / poddziałanie realizujące cel 6A

- M06 - poddziałanie 6.2 *Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*

W ramach *Pomocy na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich* zostało przeprowadzonych pięć naborów wniosków, w tym dwa nabory w 2019 r. w terminie 30.08. - 28.09.2019 r. i 30.09. - 29.10.2019 r. Pierwszy z naborów przeprowadzony w 2019 r. dotyczył wyłącznie obszarów wyznaczonych w związku ze zwalczaniem ASF.

Łącznie złożono 11 903 wnioski o przyznanie pomocy na kwotę 2 220,4 mln zł, w tym 7 603 wnioski w naborach przeprowadzonych w 2019 r.

W procesie weryfikacji odrzucono lub wycofano 1 969 wniosków.

Wnioski najczęściej odrzucano z powodu:

- braku zgłoszenia wnioskodawcy do ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej,
- zakupu używanej maszyny.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. wydano 2 198 decyzji przyznających pomoc na kwotę 219,8 mln zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 1 619 operacji na łączną kwotę 135,1 mln zł (w tym w 2019 r. na kwotę 56,5 mln zł), z czego zdecydowaną większość stanowią płatności pierwszej raty 80% wsparcia.

Zakończono realizację 277 operacji, z tytułu których wypłacono 27,7 mln zł.

W ramach zakończonych operacji utworzono 320 miejsc pracy, w tym 277 w formie samozatrudnienia (utworzone miejsca pracy dotyczące beneficjentów poddziałania) oraz 43 miejsc pracy utworzonych dla pracowników najemnych. Pomoc otrzymana przez beneficjentów została przeznaczona m.in. na zakup ponad 2 tys. sztuk sprzętu ruchomego, w tym:

- 785 maszyn i urządzeń,
- 141 pojazdów.

Ponadto beneficjenci wybudowali lub zmodernizowali 25 budynków / budowli związanych z prowadzoną działalnością pozarolniczą.

Cel szczegółowy 6B. Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Limit środków: ogółem **2 110,7 mln** euro, w tym EFRROW **1 343,0 mln** euro

Środki zakontraktowane: **70%**

Środki wypłacone (EFRROW): **47%**

Wskaźniki celu:

- *Procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju*

Wartość docelowa wskaźnika wynosi 58,19%. Do końca okresu sprawozdawczego wskaźnik został osiągnięty na poziomie 72,65%, co oznacza 125% zakładanego celu. Wybrane do realizacji strategie rozwoju lokalnego dotyczą obszaru zamieszkałego przez 20 mln 126 tys. osób.

- *Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury*

Wartość docelowa wskaźnika wynosi 5,41%. Do końca 2019 roku wskaźnik został osiągnięty na poziomie 9,34%, co oznacza 173% zakładanego celu.

Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest działanie M07 *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich - poddziałanie 7.2 Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury (...)*. Szacuje się, że z infrastruktury ulepszonej w ramach operacji zrealizowanych w tym działaniu korzystać będzie 2 mln 589 tys. osób.

- *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)*

Wartość docelowa wskaźnika wynosi 5 943 miejsc pracy. Do końca 2019 roku cel został osiągnięty na

poziomie 109%.

Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest poddziałanie 19.2, w ramach którego utworzono dotychczas 6 499 miejsc pracy.

Działania / poddziałania realizujące cel 6B

- M07 *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.2 *Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury (...)*
- Typ operacji *Budowa lub modernizacja dróg lokalnych*

Limit środków na typ operacji: ogółem **546,1 mln** euro, w tym EFRROW **347,5 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **93%**

Środki wypłacone: **75%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały przeprowadzane oddzielnie w poszczególnych województwach. W 2019 r. nabory wniosków zostały przeprowadzone w województwie lubelskim oraz wielkopolskim. Łącznie do 31 grudnia 2019 r. po dwa nabory zostały przeprowadzone w ośmiu województwach, a w pozostałych ośmiu przeprowadzono po jednym naborze.

Łącznie złożono 5 378 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 4 201,3 mln zł ze środków EFRROW, co znacząco przekroczyło dostępny limit środków.

Podpisano 2 192 umowy na kwotę 1 380,5 mln zł – środki EFRROW (kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi, wyniosła 2 169,6 mln zł).

Łącznie 3 003 wnioski zostały odrzucone lub wycofane. Głównymi przyczynami odrzuceń były: niewystarczająca alokacja środków w ramach limitów wojewódzkich, nieuzyskanie minimalnej wymaganej liczby punktów oraz nieusunięcie przez wnioskodawców braków we wnioskach we wskazanych terminach.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 1 941 operacji na łączną kwotę 1 109,7 mln zł ze środków EFRROW, w tym w 2019 r. na kwotę 173,8 mln zł. Łączna kwota poniesionych wydatków publicznych, wraz z środkami własnymi beneficjentów, wyniosła 1 744,0 mln zł.

Do końca 2019 r. zakończono realizację 1 925 operacji, z tytułu których przekazano pomoc w kwocie 1 103,0 mln zł ze środków EFRROW. W ramach zakończonych operacji:

- wybudowano drogi o długości blisko 200 km,
- zmodernizowano drogi o długości niecałych 3 tys. km.

Pomoc na operacje związane z budową lub modernizacją dróg lokalnych została przekazana 1 095 różnym jednostkom samorządowym, w tym 918 gminom i 177 powiatom. Całkowita wartość zakończonych operacji wyniosła 1 879,7 mln zł. Operacje zostały w większości zrealizowane na obszarze gmin wiejskich (stanowiły one 71% łącznej liczby gmin objętych realizacją operacji).

- Typ operacji *Gospodarka wodno-ściekowa*

Limit środków na typ operacji: ogółem **673,1 mln** euro, w tym EFRROW **428,3 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **53%**

Środki wypłacone: **37%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały przeprowadzane oddzielnie w poszczególnych województwach. Pierwsza tura naborów została przeprowadzona we wszystkich województwach w okresie od października 2016 r. do lutego 2017 r., a druga tura w czternastu województwach w okresie od czerwca do grudnia 2019 r. Łącznie złożono 2 719 wniosków na kwotę 3 391,1 mln zł ze środków EFRROW, co znacząco przekroczyło dostępny limit środków. Podpisano 775 umów na kwotę środków EFRROW wynoszącą 976,2 mln zł (kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi, wyniosła 1 534,2 mln zł). Spośród wszystkich wniosków, 955 wnioski zostały odrzucone lub wycofane. Główną przyczyną odrzuceń było nieusunięcie braków we wnioskach we wskazanych terminach.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 684 operacji na łączną kwotę 686,1 mln zł ze środków EFRROW, w tym w 2019 r. 443,7 mln zł. Łączna kwota poniesionych wydatków publicznych, wraz z środkami własnymi beneficjentów, wyniosła 1 078,3 mln zł. Do końca 2019 r. zakończono realizację 522 operacji, z tytułu których przekazano pomoc w kwocie 607,2 mln zł ze środków EFRROW.

W ramach zakończonych operacji wybudowano lub wyremontowano m.in.:

- 1 490 km systemów kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych,
- 984 km zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę,
- 9,1 tys. przydomowych oczyszczalni ścieków,
- 117 stacji uzdatniania wody,
- 80 oczyszczalni ścieków.

Pomoc na operacje związane z gospodarką wodno-ściekową została przekazana 491 jednostkom samorządowym, w tym 447 gminom i 44 spółkom, w których jedynymi udziałowcami były jednostki samorządu terytorialnego. Operacje zostały w większości zrealizowane na obszarze gmin wiejskich (stanowiły one 78% łącznej liczby gmin objętych realizacją operacji).

- M07 - poddziałanie 7.4 - typ operacji *Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej*

Limit środków na typ operacji: ogółem **93,3 mln** euro, w tym EFRROW **59,3 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **92%**

Środki wypłacone: **10%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały przeprowadzane oddzielnie w poszczególnych województwach, z wyjątkiem województw: podlaskiego i śląskiego, w których ten typ operacji nie będzie realizowany. W 2019 r. drugi nabór wniosków został przeprowadzony w województwie opolskim w terminie 12.09. - 26.09.2019 r. W pozostałych województwach przeprowadzono po jednym naborze wniosków (w 2018 r.).

Łącznie złożono 1 156 wniosków na kwotę 462,7 mln zł ze środków EFRROW.

Podpisano 562 umowy na kwotę 235,0 mln zł - środki EFRROW (kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi beneficjentów, wyniosła 369,3 mln zł). Jednocześnie 505 wniosków zostało odrzuconych lub wycofanych. Głównymi przyczynami odrzuceń były: nieusunięcie braków we wnioskach we wskazanych terminach oraz brak wystarczającej liczby punktów spełniających kryteria wyboru.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności tytułem dofinansowania 94 operacji na łączną kwotę 24,7 mln zł ze środków EFRROW (wszystkie płatności zostały zrealizowane w 2019 r.; kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi beneficjentów, wyniosła 38,8 mln zł). Do końca 2019 r. zakończono realizację 78 operacji i przekazano pomoc w kwocie 20,6 mln zł ze środków EFRROW.

Efektom realizacji ww. operacji było m.in. wybudowanie, przebudowanie lub wyposażenie 57 świetlic i domów kultury, odnowienie 37 centr miejscowości oraz przebudowanie lub wyposażenie 4 bibliotek.

- M07 - poddziałanie 7.6 *Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej (...)*

Limit środków na typ operacji: ogółem **11,2 mln** euro, w tym EFRROW **7,1 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW) - **95%**

Środki wypłacone - **7%**

Nabory wniosków zostały przeprowadzone w 2018 r. oddzielnie w poszczególnych województwach, z wyjątkiem województw: lubelskiego, łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego. W roku sprawozdawczym nie przeprowadzono naborów.

Łącznie złożono 103 wnioski o przyznanie pomocy na kwotę 37,6 mln zł ze środków EFRROW.

Podpisano 78 umów na kwotę środków EFRROW wynoszącą 29,4 mln zł (kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi, wyniosła 46,2 mln zł).

Jednocześnie 23 wnioski zostały odrzucone lub wycofane. Głównymi przyczynami odrzuceń były: nieusunięcie braków we wnioskach we wskazanych terminach oraz brak wystarczającej liczby punktów spełniających kryteria wyboru.

Beneficjenci w ramach zatwierdzonych do realizacji operacji planują odnowę lub poprawę stanu 84

zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego.

Do końca 2019 r. zrealizowano płatności w ramach 9 operacji na łączną kwotę 2,2 mln zł ze środków EFRROW (wszystkie płatności zostały zrealizowane w 2019 r.; kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi, wyniosła 3,5 mln zł). Zakończono realizację 7 operacji, których realizację wsparto kwotą 1,9 mln zł ze środków EFRROW.

- M19 *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* (całe)

Limit środków dla działania: ogółem **787,0 mln** euro, w tym EFRROW **500,8 mln** euro

Środki zakontraktowane (EFRROW): **67%**

Środki wypłacone: **42%**

- Poddziałanie 19.1 *Wsparcie przygotowawcze*

Nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały przeprowadzone we wszystkich województwach w lipcu 2015 r. Łącznie LGD złożyły 301 wniosków o przyznanie pomocy. Podpisano 299 umów na kwotę 37,2 mln zł.

Realizacja poddziałania została zakończona. Zrealizowano płatności na kwotę 37,2 mln zł dla 299 LGD. Środki te zostały przeznaczone na koszty związane z bieżącą obsługą lokalnej społeczności przez poszczególne LGD w początkowym okresie wdrażania Programu (do dnia ogłoszenia konkursów na wybór strategii rozwoju lokalnego).

- Wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

W ostatnim kwartale 2015 r. we wszystkich województwach ogłoszone zostały konkursy na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Do konkursów o wybór lokalnych strategii rozwoju wyłącznie w zakresie strategii realizowanych poprzez PROW 2014-2020 przystąpiło 300 LGD.

Rozstrzygnięcie konkursów i zawarcie umów z lokalnymi grupami nastąpiło w 2016 r.

W związku z rozdysonowaniem w grudniu 2017 r. dodatkowych środków finansowych na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność zostały zawarte 2 umowy ramowe z LGD.

Umowy o warunkach i sposobie realizacji lokalnych strategii rozwoju lokalnego kierowanych przez społeczność (umowy ramowe) w zakresie strategii realizowanych poprzez PROW 2014-2020 są obecnie realizowane przez 291 LGD (w 2019 r. jedna umowa została rozwiązana), w tym z 271 wcześniej istniejących i 20 nowoutworzonych grup.

Na realizację operacji wspierających wdrażanie lokalnych strategii rozwoju w umowach ramowych przewidziano 738,2 mln euro, w tym 81% na poddziałanie 19.2. LGD realizują strategię na łącznym obszarze 2 234 gmin zamieszkałym przez około 20,1 mln ludzi.

- Poddziałanie 19.2 *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*

Pierwsze nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały uruchomione przez LGD w II połowie 2016 r. (terminy naborów wniosków ustalane są odrębnie przez poszczególne LGD). Do końca 2019 r. LGD przekazały do samorządów województw 27 741 złożonych wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 3 400,5 mln zł.

Podpisano 13 347 umów na kwotę 1 643,7 mln zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 11 122 operacji na łączną kwotę 1 148,3 mln zł (w tym w 2019 r. płatności w kwocie 590,1 mln zł).

Zakończono realizację 8 130 operacji na łączną kwotę wsparcia 972,6 mln zł, w tym:

- 7 797 operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD,
- 260 projektów grantowych,
- 73 projekty własne LGD.

Wśród operacji zrealizowanych przez podmioty inne niż LGD najczęściej dotyczyło podejmowania działalności gospodarczej - 3 355 operacji, budowy lub przebudowy infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej - 2 252 operacji i rozwijania działalności gospodarczej - 1 278 operacji. Natomiast spośród projektów grantowych i projektów własnych LGD najczęściej dotyczyło operacji związanych ze wzmocnieniem kapitału społecznego oraz z promowaniem obszaru objętego LSR.

W ramach zakończonych operacji beneficjenci m. in.:

- zrealizowali 4,6 tys. operacji polegających na utworzeniu lub rozwoju przedsiębiorstw,
- utworzyli 6 499 miejsc pracy,
- wybudowali lub zmodernizowali:
- ponad 3,9 tys. obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,
- 99 km dróg gminnych i powiatowych,
- 816 km ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych,
- poddali pracom konserwatorskim lub restauratorskim 391 zabytków,
- zorganizowali i przeprowadzili blisko 5,8 tys. spotkań, wydarzeń promocyjnych,
- przeprowadzili ponad 1,5 tys. szkoleń, w których uczestniczyło ponad 33 tys. osób.

Ponadto w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 zrealizowano płatności końcowe tytułem

dofinansowania 63 operacji na łączną kwotę 5,0 mln zł.

- Poddziałanie 19.3 *Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania*

Nabór wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania rozpoczął się w październiku 2016 r. i ma charakter ciągły (trwa do 2021 r.). Do końca 2019 r. złożono 155 wniosków na kwotę 54,6 mln zł i podpisano 114 umów na kwotę 35,1 mln zł, w tym: 93 umowy dotyczące realizacji projektów współpracy, 8 dotyczących przygotowania projektów oraz 13 łączących ich przygotowanie i realizację.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności z tytułu dofinansowania 109 operacji na łączną kwotę 19,2 mln zł (w tym w 2019 r. na kwotę 11,3 mln zł).

Zrealizowano płatności końcowe w ramach 33 operacji wspartych łączną kwotą 7,5 mln zł (23 dotyczące realizacji projektów, 6 polegających na ich przygotowaniu i 4 łączące ich przygotowanie i realizację).

W ramach zrealizowanych projektów współpracy wybudowano 95 obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (głównie siłownie plenerowe), wsparto 22 podmioty działające w sferze kultury w zakresie wyposażenia mającego na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego, przeprowadzono 44 szkolenia dla 855 osób, zorganizowano 83 wydarzenia/imprezy oraz wydano 178 publikacji.

Ponadto w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 zrealizowano płatności końcowe z tytułu dofinansowania 4 operacji na łączną kwotę 970 tys. zł.

- Poddziałanie 19.4 *Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji*

W II kwartale 2016 r. zostały przeprowadzone nabory wniosków o przyznanie pomocy we wszystkich województwach. Kolejne dwie LGD złożyły wnioski po rozdysponowaniu w grudniu 2017 r. dodatkowych środków finansowych. Łącznie podpisano 274 umowy, a obecnie realizowane są 273 umowy na kwotę 124,9 mln euro (w przeliczeniu około 541,5 mln zł) ze wszystkimi LGD, które złożyły wnioski o przyznanie pomocy.

W ramach poddziałania zrealizowano płatności (łącznie z płatnościami zaliczkowymi) tytułem dofinansowania 274 operacji, na łączną kwotę 361,0 mln zł, w tym w 2019 r. na kwotę 136,1 mln zł. Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności etapowe w oparciu o stawki ryczałtowe na rzecz 255 LGD na łączną kwotę 342,8 mln zł.

W ramach działań aktywizujących społeczności zorganizowano m. in. 7,3 tys. spotkań i wydarzeń adresowanych do mieszkańców. Ponadto przedstawiciele LGD uczestniczyli w 912 różnego rodzaju konferencjach, targach lub prezentacjach promujących obszary, na których prowadzą działalność. Grupy udzieliły także indywidualnego wsparcia doradczego w zakresie ubiegania się o pomoc na realizację LSR na rzecz ponad 71 tysięcy podmiotów, spośród których 9 751 podmiotów zawarło umowy o przyznanie pomocy.

Instrument finansowy w formie funduszu gwarancji rolnych w ramach PROW 2014-2020

Limit środków przeznaczonych na Instrument finansowy – ogółem **50 mln** euro, w tym EFRROW **31,8 mln** euro

Na mocy zawartej w dniu 30.07.2019 r. umowy o finansowaniu pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Bankiem Gospodarstwa Krajowego został utworzony Fundusz Gwarancji Rolnych finansowany ze środków PROW 2014-2020. Celem jego powołania i funkcjonowania jest wsparcie gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego (MŚP) w dostępie do finansowania. Jest on realizowany poprzez udzielanie przez BGK (za pośrednictwem banków kredytujących) gwarancji stanowiących zabezpieczenie do 80% kwoty niespłaconego kapitału kredytu inwestycyjnego lub obrotowego, udzielonego przez bank kredytujący przedsiębiorcom MŚP działającym w sektorze rolnym. Dla wielu podmiotów z tego sektora główną barierą w dostępie do finansowania jest ograniczona możliwość ustanowienia zabezpieczenia kredytu. Powołanie FGR ma zwiększyć możliwości pozyskania komercyjnych źródeł finansowania inwestycji planowanych przez te podmioty.

Kredyty z gwarancją FGR mogą być udzielane na finansowanie operacji w ramach dwóch poddziałań PROW 2014-2020:

- M04.1 *Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych* - typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* - priorytet 2, cel 2A;
- M04.2 *Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój* - typ operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych* - priorytet 3, cel 3A.

W październiku 2019 r. została zrealizowana pierwsza płatność na rzecz BGK w kwocie 51,875 mln zł.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. banki kredytujące wsparły za pomocą produktu finansowego 6 beneficjentów. Kwota wsparcia udzielona ostatecznym odbiorcom (kwota udzielonych gwarancji) wyniosła 8,0 mln zł. Do końca okresu sprawozdawczego kredyty z gwarancją FGR zostały udzielone w ramach poddziałania M04.1 (typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych*). Łącznie banki kredytujące przy wykorzystaniu produktu finansowego przyznały kredyty na kwotę 10,6 mln zł.

Tabela dotycząca realizacji założonych celów

Cel szczegółowy	Wskaźnik celu	Stan realizacji celu na koniec 2019 r.
1A	<i>Procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW 2014-2020</i>	6%
1B	<i>Łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...)</i>	2%
1C	<i>Łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013</i>	2%*
2A	<i>Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją</i>	32%
2B	<i>Procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/ inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich</i>	41%
3A	<i>Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup / organizacji producentów</i>	33%**
3B	<i>Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem</i>	114%***
4	<i>Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)</i>	93%
4A	<i>Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazu</i>	92%
4A	<i>Procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną</i>	0% ****
4B	<i>Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej</i>	92%
4C	<i>Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby</i>	93%
4C	<i>Procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną</i>	0% ****
5	<i>Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO2 i ochrony pochłaniaczy CO2 (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)</i>	75%
5E	<i>Procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla</i>	75%
6A	<i>Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem</i>	1,9%*
6B	<i>Procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju</i>	125%

6B	Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury	173%
6B	Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)	109%*

* wskaźnik ze względu na swoją specyfikę jest mierzony na etapie operacji zakończonych

** uwzględniono beneficjentów wspartych od początku Programu do 31.12.2019 r.

*** iloraz osiągniętej i założonej liczby gospodarstw uczestniczących w programie zarządzania ryzykiem

**** wskaźnik realizowany jest poprzez wsparcie udzielane beneficjentom Poddziałania 8.5. *Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska*. Poddziałanie 8.5 zostało uruchomione w 2019 r., do końca 2019 r. nie realizowano płatności w ramach tego poddziałania

Dodatkowe wyjaśnienia dotyczące automatycznych ostrzeżeń generowanych w systemie SFC:

Dla działania M08, łączna wartość „Całkowitych przewidzianych wydatków publicznych (tabela A)” (= 105,781,777.30 euro) wypełniona w sekcji 11 jest niższa od łącznej wartości całkowitych wydatków publicznych zrealizowanych od 2014 r. do końca ROKU 2019 (z tabeli B rocznego sprawozdania z realizacji) (= 112,955,029.50 euro)

Dla działania M10, łączna wartość „Całkowitych przewidzianych wydatków publicznych (tabela A)” (= 802,504,380.66 euro) wypełniona w sekcji 11 jest niższa od łącznej wartości całkowitych wydatków publicznych zrealizowanych od 2014 r. do końca ROKU 2019 (z tabeli B rocznego sprawozdania z realizacji) (= 856,241,671.05 euro)

Dla działania M13, łączna wartość „Całkowitych przewidzianych wydatków publicznych (tabela A)” (= 1,321,750,870.14 euro) wypełniona w sekcji 11 jest niższa od łącznej wartości całkowitych wydatków publicznych zrealizowanych od 2014 r. do końca ROKU 2019 (z tabeli B rocznego sprawozdania z realizacji) (= 1,395,797,005.99 euro)

Wyjaśnienie do powyższych ostrzeżeń: wykazane różnice wynikają z wypłaty zaliczek. Zaliczki w 2019 r. wypłacane były również dla beneficjentów, którzy w momencie wypłaty zaliczek nie mieli wydanych decyzji o przyznaniu płatności.

Wartość osiągniętego celu „T21: percentage of rural population covered by local development strategies (focus area 6B)” (= 72.65) wpisana w tabeli D w sekcji 11 przekracza wartość celu zaplanowanego w rozdziale 11.1 PROW obowiązującego dnia 31 grudnia 2019 r. (= 58.19). Poziom wykonania: (= 125%).

Wartość osiągniętego celu „T22: percentage of rural population benefiting from improved services/infrastructures (focus area 6B)” (= 9.34) wpisana w tabeli D w sekcji 11 przekracza wartość celu zaplanowanego w rozdziale 11.1 PROW obowiązującego dnia 31 grudnia 2019 r. (= 5.41). Poziom wykonania: (= 173%).

Wyjaśnienie do powyższych ostrzeżeń: potwierdzamy wykonanie wskaźników na poziomie wyższym niż zakładany.

W przypadku wskaźnika O19 z kodem (= TABLE_B2_1_O19_M19_P6_6B) i wymiarami „”, zrealizowana wartość (= 291.00) (dane skumulowane) wpisana w sekcji 11 jest niższa od wartości (= 292.00) podanej w RSR 2018 –Tabela B.2.1, wiersz 7.

W przypadku wskaźnika O18 z kodem (= TABLE_B2_1_O18_M19_P6_6B) i wymiarami „”, zrealizowana wartość (= 20,126,294.00) (dane skumulowane) wpisana w sekcji 11 jest niższa od wartości (= 20,158,762.00) podanej w RSR 2018.

Wyjaśnienie do powyższych ostrzeżeń: w 2019 r. rozwiązano jedną umowę ramową z lokalną grupą działania, w związku z czym liczba LGD realizujących strategię zmniejszyła się z 292 do 291.

W przypadku wskaźnika O1 z kodem (= TABLE_C1_1_O1_M06_M06.1_M06.2_M06.3_M06.4_M06.5_D031_D096) i wymiarami „ANC / Mountain”, zrealizowana wartość (= 2,022,454.71) (dane skumulowane) wpisana w sekcji 11 jest niższa od wartości (= 2,877,344.71) podanej w RSR 2018.

W przypadku wskaźnika O1 z kodem (= TABLE_C1_1_O1_M06_M06.1_M06.2_M06.3_M06.4_M06.5_D031_D098) i wymiarami „ANC / Specific”, zrealizowana wartość (= 4,636,599.74) (dane skumulowane) wpisana w sekcji 11 jest niższa od wartości (= 4,710,227.79) podanej w RSR 2018.

Wyjaśnienie do powyższych ostrzeżeń: zrealizowane wartości (dane skumulowane) są niższe od wartości podanych w RSR 2018 z uwagi na to, że w tabeli C.1.1 za 2018 r. w ramach działania 6 (poddziałanie 6.2) niewłaściwie przyporządkowano działki ewidencyjne do obszaru, na którym jest realizowana operacja. W sprawozdaniu rocznym za 2019 r. uwzględniono dane z właściwym przyporządkowaniem działek ewidencyjnych do obszaru, na którym jest realizowana operacja.

(ostrzeżenia w języku angielskim) For target T9, the realised target indicators "T9: percentage of agricultural land under management contracts supporting biodiversity and/or landscapes (focus area 4A)" (= 7.32) filled in section 11 table D is not higher or equal than the value of previous years

For target T10, the realised target indicators "T10: percentage of agricultural land under management contracts to improve water management (focus area 4B)" (= 7.23) filled in section 11 table D is not higher or equal than the value of previous years

For target T12, the realised target indicators "T12: percentage of agricultural land under management contracts to improve soil management and/or prevent soil erosion (focus area 4C)" (= 9.70) filled in section 11 table D is not higher or equal than the value of previous years

For target T19, the realised target indicators "T19: percentage of agricultural and forest land under management contracts contributing to carbon sequestration and conservation (focus area 5E)" (= 0.02) filled in section 11 table D is not higher or equal than the value of previous years

Wyjaśnienie do powyższych ostrzeżeń: wartości wskaźników T9, T10, T12 są niższe niż w latach poprzednich ze względu na zmianę od 2018 roku sposobu raportowania tego wskaźnika. Do roku 2017

włącznie wartości tych wskaźników obliczane były na podstawie łącznej powierzchni wspieranej w latach 2015-2017, a od 2018 r. wartości osiągnięte wskaźników obliczane są na podstawie powierzchni wspieranej w danym roku sprawozdawczym. W przypadku wskaźnika T19 wartość jest niższa niż w latach poprzednich ze względu na zmianę od 2018 roku sposobu raportowania tego wskaźnika. Do roku 2017 włącznie wartości tego wskaźnika obliczane były na podstawie powierzchni wspieranej w latach 2015-2017 biorąc pod uwagę również zobowiązania kontynuacyjne podjęte w PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013, a od 2018 r. wartość osiągnięta wskaźnika obliczana jest w oparciu o powierzchnię wspartą w ramach nowych zalesień PROW 2014-2020.

1.d) kluczowe informacje nt. postępów w realizacji celów pośrednich określonych w ramach wykonania w oparciu o tabelę F

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2016, 2017, 2018 r.

1.e) pozostałe elementy specyficzne dla PROW [fakultatywnie]

1.f) W stosownych przypadkach — wkład w strategię makroregionalną i strategię morską

Jak określono w rozporządzeniu (UE) nr 1303/2013 art. 27 ust. 3 dotyczący "Treści programów", art. 96 ust. 3 lit. e) dotyczący "Treści, przyjęcia i zmiany programów operacyjnych w ramach celu 'Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia'", art. 111 ust. 3 i art. 111 ust. 4 lit. d) dotyczący "Sprawozdań z wdrażania w ramach celu 'Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia'" oraz załącznik 1 sekcja 7.3 dotyczący "Wkładu głównych programów w strategię makroregionalną i strategię morską", program ten ma wkład w strategię makroregionalną lub strategię morską:

- Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego
- Strategia UE na rzecz regionu Dunaju (EUSDR)
- Strategia UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego (EUSAIR)
- Strategia UE na rzecz regionu alpejskiego (EUSALP)
- Strategia na rzecz regionu Oceanu Atlantyckiego (ATLSBS)

1.g) Kurs waluty stosowany przy przeliczaniu kwot w RSR (państwa niestosujące EUR)

Wydatki są równe kwotom faktycznie zrealizowanym w euro. Pozostałe kwoty przeliczono wg kursu EBC 4,3212 zł/euro

2. POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI

2.a) opis wszelkich zmian wprowadzonych do planu ewaluacji w PROW w ciągu roku wraz z ich uzasadnieniem

W roku 2019 nie wprowadzono zmian w Planie Ewaluacji zawartym w rozdziale 9 Programu.

2.b) opis ewaluacji działań podjętych w ciągu roku (w związku z sekcją 3 planu ewaluacji)

Zgodnie z założeniami PROW 2014-2020 plan ewaluacji na 2019 rok został przygotowany przez komórkę organizacyjną odpowiedzialną za koordynację działań ewaluacyjnych programu oraz pozytywnie zaopiniowany przez Grupę Zarządzającą Ewaluacją PROW 2014-2020.

Zgodnie z przyjętym rocznym planem ewaluacji w 2019 roku:

1. Zrealizowano badanie *Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018.*

Badanie realizowane było w związku z koniecznością odpowiedzi w sprawozdaniu rocznym za 2019 rok na pytania ewaluacyjne zawarte w załączniku V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014 .

Wyniki badania zostały szczegółowo przedstawione w sprawozdaniu rocznym za 2019 rok.

Celem badania była kompleksowa ocena oddziaływania i skuteczności realizacji PROW 2014-2020.

Badanie zrealizowane zostało w następujących częściach (zadaniach):

- a. część I (Zadanie I) – konkurencyjność, innowacja, transfer wiedzy – wykonawcą badania jest Ecorys Polska sp. z o. o.
- b. część II (Zadanie II) – środowisko, klimat – wykonawcą badania jest Konsorcjum Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB oraz Instytut Technologiczno– Przyrodniczy.
- c. część III (Zadanie III) – zatrudnienie, rozwój lokalny - wykonawcą badania jest Konsorcjum w składzie Evalu sp. z o. o. oraz Ecorys Polska sp. z o. o.
- d. część IV (Zadanie IV) – Pomoc Techniczna, Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich - wykonawcą badania jest Konsorcjum w składzie Evalu sp. z o. o. oraz Ecorys Polska sp. z o. o.

2. Przeprowadzono badanie ewaluacyjne *Określenie optymalnego modelu funkcjonowania Lokalnych Grup Działania w nowej perspektywie finansowej oraz ocena jakości i efektywności ich funkcjonowania.*

Badanie zostało wykonane przez Evaluation for Government Organizations s.c. w okresie maj – wrzesień 2019 roku.

Cele badania: Ocena jakości i efektywności funkcjonowania Lokalnych Grup Działania oraz identyfikacja różnych modeli funkcjonowania LGD i realizacji LSR wraz z określeniem modelu optymalnego.

Na podstawie wyników badania Wykonawca sformułował propozycje mające na celu usprawnienie działalności LGD w kolejnym okresie programowania oraz wskazał rekomendacje dla podejścia Leader po 2020 roku.

3. Przygotowano pełną dokumentację przetargową (Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia, Specyfikację Istotnych Warunków Zamówienia) w zakresie oceny ex ante Planu Strategicznego WPR na lata 2021-2027 (PS WPR 2021-2027).

Inne działania z zakresu ewaluacji, podjęte w 2019 roku:

1. Przedstawiciele jednostki ewaluacyjnej IZ aktywnie uczestniczyli we wszystkich posiedzeniach Grupy Ekspertów ds. Monitorowania i Ewaluacji WPR oraz warsztatach organizowanych przez HELPDESK. Podejście metodologiczne i wyniki badania z Zadania I ewaluacji *Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania PROW 2014-2020* były prezentowane przez przedstawiciela ewaluatora jako „case study” na międzynarodowych warsztatach, organizowanych przez Evaluation Helpdesk w Sewilli.
2. W dniach 16 - 18 grudnia 2019 r. Instytucja Zarządzająca przeprowadziła cykl 3 jednodniowych szkoleń dla przedstawicieli Lokalnych Grup Działania, dotyczących realizowania przez LGD zadań związanych z ewaluacją PROW 2014-2020. Głównym celem szkoleń było wsparcie merytoryczne LGD do zarządzania procesem ewaluacji ex post LSR, na etapie przygotowania do ewaluacji, wyboru ewaluatora, współpracy w procesie badania ewaluacyjnego i wykorzystania wyników ewaluacji. Celami uzupełniającymi było wywołanie głębszej refleksji przedstawicieli LGD w zakresie potrzeby ewaluacji ze względu na podnoszenie jakości zarządzania procesem realizacji LSR oraz poszerzenie wiedzy przedstawicieli LGD w zakresie wyboru ewaluatora i metod współpracy w procesie ewaluacji.

W listopadzie 2019 r. odbyło się spotkanie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020 oraz spotkanie z Ekspertem Geograficznym Evaluation Helpdesk. Grupa Zarządzająca Ewaluacją pozytywnie zaopiniowała Plan Ewaluacji na 2019 rok oraz brała aktywny udział w warsztatach Helpdesk o tematyce związanej z oceną ex ante PS WPR 2021-2027.

2.c) opis działań podjętych w zakresie dostarczania danych i zarządzania nimi (w odniesieniu do sekcji 4 planu ewaluacji)

Instytucja zarządzająca (IZ) opracowywała aktualizacje formularzy sprawozdań składanych przez podmioty wdrażające i ARiMR (działającą jako instytucję pośredniczącą), dostosowując je do zmian przepisów

okołodrożeńiowych oraz zmian Programu.

IZ na bieżąco uczestniczyła w procesie opiniowania wzorów wniosków o przyznanie pomocy, umów oraz wzorów wniosków o płatność, pod kątem zabezpieczenia w ww. formularzach niezbędnych danych na potrzeby monitorowania i ewaluacji PROW 2014-2020 oraz ich spójności.

Trwają prace nad dostępem online do systemu analityczno-raportowego HD BI (Hurtownia Danych wraz z Business Intelligence) dla wybranych instrumentów wsparcia PROW 2014-2020.

2.d) wykaz zakończonych ewaluacji, w tym odniesienia do tego, gdzie zostały opublikowane na stronie internetowej

Wydawca/redaktor	-
Autor/autorzy	Konsorcjum Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB oraz Instytut Technologiczno– Przyrodniczy
Tytuł	Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018. (Zadanie II) – Środowisko, klimat
Streszczenie	Celem badania była kompleksowa ocena oddziaływania i skuteczności realizacji PROW 2014-2020 w obszarze środowiska i klimatu. Wyniki badania zostały szczegółowo przedstawione w rozdziale VII w sprawozdaniu rocznym za 2018 rok.
URL	https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja

Wydawca/redaktor	-
Autor/autorzy	Ecorys Polska sp. z o.o.
Tytuł	Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018. (Zadanie I) – Konkurencyjność, innowacja, transfer wiedzy
Streszczenie	Celem badania była kompleksowa ocena oddziaływania i skuteczności realizacji PROW 2014-2020 w obszarze konkurencyjności rolnictwa, transferu wiedzy oraz innowacyjności. Wyniki badania zostały szczegółowo przedstawione w rozdziale VII w sprawozdaniu rocznym za 2018 rok.
URL	https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja

Wydawca/redaktor	-
Autor/autorzy	Konsorcjum Evalu sp. z o. o. oraz Ecorys Polska sp. z o. o
Tytuł	Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018. (Zadanie IV) – Pomoc

	Techniczna, Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich
Streszczenie	Celem badania była ocena skuteczności realizacji PROW 2014-2020 w obszarze pomocy technicznej i Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Wyniki badania zostały szczegółowo przedstawione w rozdziale VII w sprawozdaniu rocznym za 2018 rok.
URL	https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja

Wydawca/redaktor	-
Autor/autorzy	EGO - Evaluation for Government Organizations s.c.
Tytuł	Ocena jakości i efektywności funkcjonowania Lokalnych Grup Działania oraz identyfikacja różnych modeli funkcjonowania LGD i realizacji LSR wraz z określeniem modelu optymalnego
Streszczenie	Celem badania była ocena jakości i efektywności funkcjonowania Lokalnych Grup Działania oraz identyfikacja różnych modeli funkcjonowania LGD i realizacji LSR wraz z określeniem modelu optymalnego. Na podstawie wyników badania wykonawca sformułował propozycje mające na celu usprawnienie działalności LGD w kolejnym okresie programowania oraz wskazał rekomendacje dla podejścia Leader po 2020 roku.
URL	https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja

Wydawca/redaktor	-
Autor/autorzy	Konsorcjum Evalu sp. z o. o. oraz Ecorys Polska sp. z o.o.
Tytuł	Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018. (Zadanie III) – zatrudnienie, rozwój lokalny
Streszczenie	Celem badania była kompleksowa ocena oddziaływania i skuteczności realizacji PROW 2014-2020 w obszarze zatrudnienia, rozwoju lokalnego, w tym realizacji podejścia Leader na obszarach wiejskich. Wyniki badania zostały szczegółowo przedstawione w rozdziale VII w sprawozdaniu rocznym za 2018 rok.

URL

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja>

2.e) streszczenie przeprowadzonych ewaluacji skupiające się na ustaleniach z ewaluacji

1. Ocena skuteczności i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Zgodnie z przepisami UE, wyniki niniejszego badania zostały szczegółowo przedstawione w sprawozdaniu rocznym za 2018 rok.

Najważniejsze wnioski z badania:

- Wpływ PROW 2014-2020 na zwiększanie stopy zatrudnienia na obszarach wiejskich obliczony został w oparciu o wartość wskaźnika zatrudnienia na obszarach wiejskich (wspólny wskaźnik kontekstowy) i modelowanie makroekonomiczne wpływu PROW 2014-2020 na wartość tego wskaźnika. W opracowanym modelu makroekonomicznym wykorzystano wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 18-59/64 lata na wsi, gdyż jedynie taki wskaźnik zatrudnienia jest obliczany przez GUS dla poziomu województw z wyróżnieniem obszarów wiejskich.
- Zwiększenie wypłat z PROW na mieszkańca wsi w relacji do średniej krajowej w województwie w latach 2015-2017 o 1 p.p. przekładało się na wyższy o 0,03% wskaźnik zatrudnienia na wsi. W oparciu o model można szacować, że w 2015 r. wskaźnik zatrudnienia na wsi w Polsce bez PROW byłby niższy o 2,26%, w 2016 r. o 2,38%, a w 2017 r. o 2,36%. W 2017 r. wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich w Polsce wyniósł 69,9%.
- Wpływ PROW 2014-2020 na wzrost PKB per capita na obszarach wiejskich estymowano poprzez oszacowanie udziału w PKB poszczególnych województw podawanym przez GUS (dla 2017 r. są to szacunki GUS). Posłużono się wpływami gmin z PIT i podatku rolnego, które stanowią przybliżenie dochodów ludności, przedsiębiorstw rozliczających się według reguły PIT i rolników na danym terenie.
- Zwiększenie wypłat z PROW 2014-2020 w latach 2015-2017 w województwie o 1 mln zł zwiększało PKB na wsi w tym województwie o 0,016%. Zmienne kontrolne wykorzystane w modelu, które także przyczyniały się do wzrostu PKB na obszarach wiejskich, to nowe podmioty rejestrowane w REGON na wsi i wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 18-59/64 lata na wsi.
- W oparciu o model można szacować, że w 2015 r. PKB na wsi byłoby niższe bez PROW o 1,3%, w 2016 roku o 3,4%, a w 2017 roku o 2%.
- Należy oceniać, że wystąpił około poczwórny efekt mnożnikowy z PROW 2014-2020, gdyż alokacja płatności z PROW wynosząca około 0,5% PKB na wsi w latach 2015-2017 dała średnio przyrost PKB na obszarach wiejskich o około 2% w latach 2015-2017.
- W ramach diagnozy sytuacji i zmian w obszarze środowiska i klimatu w latach 2013-2018 na podstawie analizowanych wskaźników stwierdzono, że wdrażanie PROW 2014-2020 w zróżnicowany sposób przyczyniło się do poprawy jakości tego obszaru.
- Pozytywnym i istotnym z punktu widzenia środowiska i klimatu wnioskiem płynącym z diagnozy jest wskazanie na malejącą emisję gazów cieplarnianych z rolnictwa.
- Analiza dostępnych danych wykazała, że konstrukcja działań realizowanych w PROW 2014-2020 pozytywnie przyczynia się do przeciwdziałania zmianom klimatu i przystosowania się do nich.

2. Ocena jakości i efektywności funkcjonowania Lokalnych Grup Działania oraz identyfikacja różnych modeli funkcjonowania LGD i realizacji LSR wraz z określeniem modelu optymalnego

Wnioski z przeprowadzonej ewaluacji:

- Doradztwo indywidualne, szkolenia i spotkania informacyjne realizowane przez LGD oceniano wysoko, jako bardzo potrzebne formy wsparcia, zwłaszcza dla nowych wnioskodawców. Należy

podkreślić fakt dostępności tych form, co jest istotne dla mieszkańców terenów wiejskich. Problemy stwarza natomiast sposób oceny tych usług i przyjęcie adekwatnych mierników. Podobne trudności pojawiają się przy ocenie wpływu działań LGD na jakość składanych wniosków. Zmiennych jest dużo i trudno wypracować te zależności wyłącznie od LGD. Usługą najmniej rozwiniętą jest animacja, która sprowadza się głównie do działań informacyjnych, a dotyczyć powinna pracy ze społecznościami lokalnymi czy lokalnymi liderami w celu wypracowywania pomysłów wpisujących się w Lokalne Strategie Rozwoju i które to strategie w kolejnym kroku przekształcają się we wnioski i projekt, mogą być sfinansowane w ramach PROW 2014-2020.

- LGD posiadają zespoły pracowników dobrze przygotowanych do realizacji zadań związanych z prowadzeniem naborów oraz z bezpośrednim kontaktem z wnioskodawcami – prowadzeniem konsultacji, szkoleń, spotkań. Gorzej natomiast radzą sobie z samodzielnym wypracowaniem strategii i procedur.
- Więcej niż połowa zarządów LGD jest zainteresowana wdrażaniem strategii wielofunduszowych, głównie z uwagi na lepsze możliwości finansowania ich zamierzeń. Natomiast przyjęcie nowych kompetencji powinno wiązać się ich zdaniem ze zwiększeniem budżetu na koszty bieżące i obsługę. Nie ma natomiast takiej zgody co do przejmowania nowych zadań i odpowiedzialności związanych z obsługą wniosków. Także SW są zdania, że LGD nie do końca jeszcze poradziły sobie z dotychczasowymi wyzwaniami.
- **Oddolność** - LSR powstają przy użyciu narzędzi partycypacji i zazwyczaj w sposób autentyczny angażują członków LGD oraz najaktywniejszych członków społeczności, z uwzględnieniem reprezentacji różnych sektorów (społecznego, publicznego i gospodarczego). Słabością tego procesu jest jednak zbyt małe włączenie szerokiego grona mieszkańców, wykraczającego poza najbardziej aktywne grupy. Ograniczone grono osób, które angażuje się w pracę nad LSR, trudności z dotarciem do mieszkańców, w tym grup zmarginalizowanych, odpowiednie rozpoznanie ich potrzeb i uwzględnienie ich w strategii, to wyzwania, które stoją przed LGD przed następnym okresem finansowania.
- **Podejście terytorialne** - kluczowy wpływ na kształt granic LGD mają czynniki pragmatyczne, tj. zdolność do współpracy samorządowców (którzy zazwyczaj powołują LGD do życia) oraz efektywne pozyskiwanie i wydawanie środków w ramach instrumentu LEADER/RLKS. Mniejsze znaczenie ma spójność społeczna, która w wielu przypadkach wynika po prostu ze wspólnego sąsiedztwa, które łączy się z podobnymi warunkami społeczno-gospodarczymi. Zdecydowana większość przedstawicieli LGD uznaje granice swojego obszaru i spójność społeczną za odpowiednie.
- **Partnerstwo lokalne** - LGD tworzą płaszczyznę do współpracy i negocjacji pomiędzy lokalnymi partnerami. Skład członków LGD jest zróżnicowany, a skład rady wyważony tak, aby żaden sektor ani grupa interesu jej nie zdominowały. Jednak w praktyce widać, że największy wpływ na funkcjonowanie LGD pozostaje w rękach samorządowców, zwłaszcza w obszarze podziału środków na projekty infrastrukturalne.
- **Integracja sektorów** - różnych dziedzin gospodarki oraz grup interesu - LGD w małym stopniu stosują narzędzia, które mogłyby w praktyce prowadzić do integracji różnych sektorów w ramach wdrażania LSR. Część z nich stosuje kryteria promujące partnerstwo podmiotów z różnych sektorów, nie znaleźliśmy natomiast przykładów bądź kryteriów promujących komplementarność różnych projektów w ramach LSR (np. infrastrukturalnych i miękkich). Jedynym przypadkiem działań na rzecz integracji sektorów, który zidentyfikowaliśmy, nie dotyczącym kryteriów, były działania własne jednej z grup rybackich, które polegały na kojarzeniu rybaków z restauratorami i kupcami.
- **Sięciowanie i współpraca** - Dla części LGD projekty współpracy oznaczają możliwości nauczenia się i zaadoptowania nowych narzędzi (np. promocji i budowy marki lokalnej). Jednak w części przypadków nie powstaje w ich wyniku jakaś wspólna wartość dodana, każdy projekt przynosi

pewien punktowy, izolowany efekt dla danej LGD. Współpraca zazwyczaj kończy się wraz z finansowaniem. Z kolei organizacje sieciowe są obecnie za mało aktywne, powinny reprezentować interesy LGD w relacji do SW i ministerstw oraz być platformą do uzgadniania stanowiska między LGD.

2.f) opis działań komunikacyjnych podjętych w celu opublikowania ustaleń z ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji)

Należy odnieść się do planu ewaluacji, należy opisać wszelkie trudności napotkane w trakcie realizacji oraz przyjęte lub zaproponowane rozwiązania.

data/okres	15/12/2019
Tytuł działania w zakresie komunikacji/wydarzenia oraz temat diskutowanych/rozpowszechnionych ustaleń z ewaluacji	Posiedzenie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020. Zapoznanie członków GZE z aktualnymi zadaniami prowadzonymi przez Instytucję Zarządzającą PROW 2014-2020 w zakresie ewaluacji oraz przedstawienie do zaopiniowania Grupy Planu badań ewaluacyjnych na 2020 rok.
Łącznie organizator działania/wydarzenia	MRiRW
Wykorzystane kanały informacji/format	posiedzenie
Rodzaj odbiorców docelowych	Członkowie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020
Szacunkowa liczba zainteresowanych stron, z którymi się skontaktowano	15
URL	brak

data/okres	25/06/2019
Tytuł działania w zakresie komunikacji/wydarzenia oraz temat diskutowanych/rozpowszechnionych ustaleń z ewaluacji	Posiedzenie Komitetu Monitorującego PROW 2014-2020
Łącznie organizator działania/wydarzenia	MRiRW
Wykorzystane kanały informacji/format	Prezentacja wyników badań ewaluacyjnych zrealizowanych w 2019 roku / dyskusja na temat głównych wniosków i rekomendacji

Rodzaj odbiorców docelowych	Członkowie KM PROW 2014-2020
Szacunkowa liczba zainteresowanych stron, z którymi się skontaktowano	70
URL	brak

data/okres	16/12/2019 - 18/12/2019
Tytuł działania w zakresie komunikacji/wydarzenia oraz temat dyskutowanych/rozpowszechnionych ustaleń z ewaluacji	Szkolenie dla przedstawicieli Lokalnych Grup Działania, dotyczących realizowania przez LGD zadań związanych z ewaluacją PROW 2014-2020
Łącznie organizator działania/wydarzenia	MRiRW
Wykorzystane kanały informacji/format	Cykl jednodniowych szkoleń
Rodzaj odbiorców docelowych	Przedstawiciele Lokalnych Grup Działania
Szacunkowa liczba zainteresowanych stron, z którymi się skontaktowano	250
URL	brak

2.g) opis działań następczych podjętych w następstwie ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji)

Należy odnieść się do planu ewaluacji, należy opisać wszelkie trudności napotkane w trakcie realizacji oraz przyjęte lub zaproponowane rozwiązania.

Wynik mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	Rekomendacje dotyczące procedury naboru projektów (c.d.): - Temat naboru powinien nawiązywać do elementu wizji LSR. - Należy rozważyć odwrócenie systemu realizacji grantów – LGD najpierw składa projekt grantowy wskazujący główne założenia, a nabór na granty uruchamiany jest w kolejnym etapie. (Ocena jakości i efektywności funkcjonowania Lokalnych Grup Działania oraz identyfikacja różnych modeli funkcjonowania LGD i realizacji LSR wraz z określeniem modelu optymalnego)
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja analizowana do wdrożenia w przyszłym okresie programowania
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	W obszarze współpracy w obszarze podejścia leader należy utworzyć (tam, gdzie nie funkcjonują) robocze zespoły na poziomie regionalnym składające się z przedstawicieli SW (wszystkie departamenty zaangażowane we wdrażanie LEADER w ramach wszystkich funduszy) i wszystkich LGD (Ocena jakości i efektywności funkcjonowania Lokalnych Grup Działania oraz identyfikacja różnych modeli funkcjonowania LGD i realizacji LSR wraz z określeniem modelu optymalnego)
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja analizowana do wdrożenia w przyszłym okresie programowania
Organ odpowiedzialny za działania następcze	pozostałe

Wynik mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	Instrument pomocowy w postaci Działania 16 Współpraca powinien być kontynuowany, rozwijany i traktowany priorytetowo. Jeśli utrzymane zostaną zapowiedzi KE, w przyszłości większość wsparcia będzie wymagała komponentu innowacyjności, stąd działanie 16 może być swoistym „pomostem” pomiędzy perspektywami finansowymi oraz polem wypracowywania rozwiązań na przyszłość. (Ocena rezultatów wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018)
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja wdrażana. Realizacja działania "Współpraca" jest na bieżąco monitorowana i w wyniku konsultacji z zainteresowanymi podmiotami wprowadzane są odpowiednie zmiany ułatwiające dostęp do tego działania.

Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca
--	-------------------------

Wynik mający znaczenie dla działań następczych (opisać i podać źródło w nawiasie).	W zakresie finansowania LGD w przyszłym okresie programowania zaleca się zwrócić uwagę na: zbudowanie silnego i zaangażowanego personelu biura o odpowiednim wynagrodzeniu i mniejszym ryzyku rotacji składki członkowskie w LGD powinny być rozumiane przez wszystkich jej członków jako budowanie potencjału finansowego stowarzyszeń, jakimi są LGD możliwość zabudżetowania środków na obsługę/ doradztwo prawne wypłaty dodatkowych kwot z tytułu premii za osiągnięcie kamieni milowych (badanie jw.)
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja analizowana do wdrożenia w przyszłym okresie programowania
Organ odpowiedzialny za działania następcze	pozostałe

Wynik mający znaczenie dla działań następczych (opisać i podać źródło w nawiasie).	Należy zwiększyć wysokość premii (Działanie 6). (Ocena skuteczności i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020)
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja wdrożona. Premia w działaniu 6 została zwiększona.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik mający znaczenie dla działań następczych (opisać i podać źródło w nawiasie).	Uwzględniając potencjał absorpcyjny poddziałania 5.2 należy zrewidować przewidzianą na nie alokację. Powinna ona uwzględniać zdyskontowane ryzyko wystąpienia negatywnych zjawisk klimatycznych i katastrof do 2023 r., przy urealnionym poziomie aplikowania o wsparcie w przypadku jego wystąpienia. (Ocena skuteczności i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020)
Działania następcze przeprowadzono.	Zrewidowano realokację przewidzianą na działanie 5.2.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik mający znaczenie dla działań (opisać i podać w nawiasie).	ewaluacji następczych i ustalenie źródła w	Rekomendacje dotyczące procedury naboru projektów: - Wspólne inicjowanie projektu od etapu pomysłu na projekt: współpraca LGD - wnioskodawca. - Procedury naboru nie powinny być odrębne dla każdej LGD i nie powinny podlegać ocenie konkursowej. (Ocena jakości i efektywności funkcjonowania Lokalnych Grup Działania oraz identyfikacja różnych modeli funkcjonowania LGD i realizacji LSR wraz z określeniem modelu optymalnego)
Działania następcze przeprowadzono.		Rekomendacja analizowana do wdrożenia w przyszłym okresie programowania
Organ odpowiedzialny za działania następcze		Instytucja zarządzająca

Wynik mający znaczenie dla działań (opisać i podać w nawiasie).	ewaluacji następczych i ustalenie źródła w	Należy podjąć starania mające na celu ograniczenie negatywnego trendu spadku powierzchni działań PRŚ, DRŚK i RE. W pierwszym etapie powinny one opierać się na wdrożeniu działań informacyjnych i promocyjnych. (Ocena skuteczności i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020)
Działania następcze przeprowadzono.		Poziom zainteresowania działaniem Rolnictwo ekologiczne (M11) i Działaniem rolno-środowiskowo-klimatycznym (M10) jest na bieżąco monitorowany. W celu zwiększenia zainteresowania uczestnictwem w działaniu podniesiono stawki płatności w ramach niektórych pakietów działania oraz wprowadzone zostały uproszczenia dla beneficjentów. Ponadto, realizowano działania o charakterze promocyjno-informacyjnym, tj. audycje radiowe i telewizyjne, opracowano i udostępniono zaktualizowaną wersję broszury „Przewodnik po działaniu Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020, Przewodnik po Działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym PROW 2014-2020”, a także prowadzono szkolenia dotyczące zasad realizacji ww. działań. Należy zauważyć, że zainteresowanie udziałem w działaniu Rolnictwo ekologiczne (M11) jest skorelowane z uczestnictwem rolników w systemie jakości „Rolnictwo ekologiczne”, w ramach którego również zauważalne są trendy spadkowe.
Organ odpowiedzialny za działania następcze		Instytucja zarządzająca

Wynik mający znaczenie dla działań (opisać i podać w nawiasie).	ewaluacji następczych i ustalenie źródła w	Nie należy ograniczać opcji wielofunduszowej tylko do najsilniejszych LGD. (Ocena jakości i efektywności funkcjonowania Lokalnych Grup Działania oraz identyfikacja różnych modeli funkcjonowania LGD i realizacji LSR wraz z określeniem modelu optymalnego)
--	---	---

Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja analizowana do wdrożenia w okresie 2021-2027
Organ odpowiedzialny za działania następcze	pozostałe

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	W przypadku planowania alokacji Pomocy technicznej w nowym okresie programowania lub planując zmiany w obecnym programie, należy wziąć pod uwagę nie tylko doświadczenia poprzednich perspektyw lub dotychczasowe wdrażanie programu, ale również planowaną sytuację oraz prognozowane zmiany otoczenia wdrażania programu (Ocena skuteczności i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020)
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja zrealizowana. Alokacja na Pomoc techniczną jest na bieżąco analizowana. W wyniku analiz w związku ze zwiększonym zapotrzebowaniem środków finansowych na rozbudowę systemów informatycznych, IZ zaproponowała stosowne zmiany w zakresie zwiększenia alokacji na pomoc techniczną.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	Rekomenduje się kilkuetapowy proces tworzenia LSR. Pierwsze etapy (np. rozpoznanie potrzeb LGD) można zrealizować przed ogłoszeniem wytycznych, dokumentów etc. (Ocena jakości i efektywności funkcjonowania Lokalnych Grup Działania oraz identyfikacja różnych modeli funkcjonowania LGD i realizacji LSR wraz z określeniem modelu optymalnego)
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja analizowana do wdrożenia w okresie 2021-2027
Organ odpowiedzialny za działania następcze	pozostałe

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	Systemy IT powinny być dostosowane do potrzeb instytucji i pracowników. Szczególnie ważne jest, by systemy IT były wykorzystywane przez pracowników w codziennej pracy i dostarczały niezbędnej wiedzy, informacji o stanie realizacji programu. (Ocena skuteczności i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020)
Działania następcze	Rekomendacja w trakcie realizacji. Instytucja Zarządzająca podjęła działania

przeprowadzono.	ułatwiający pracownikom IZ bezpośredni dostęp do danych gromadzonych przez ARiMR
Organ odpowiedzialny za działania następcze	pozostałe

3. KWESTIE MAJĄCE WPŁYW NA WYKONANIE PROGRAMU I PODJĘTE DZIAŁANIA

3.a) Opis kroków poczynionych w celu zapewnienia jakości i skuteczności realizacji programu

W 2019 roku w ramach działań dotyczących zapewnienia skutecznej realizacji Programu instytucja zarządzająca wydała 41 rozporządzeń dotyczących Programu, w tym rozporządzenia nowelizujące dotychczasowe przepisy dotyczące wdrażania poszczególnych działań, poddziałań lub typów operacji.

Ponadto w 2019 roku trzykrotnie nowelizowana była również ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Instytucja Zarządzająca w 2019 roku opracowała i przedstawiła szereg propozycji zmian Programu. Propozycje te były następnie opiniowane i zatwierdzane przez Komitet Monitorujący PROW 2014-2020.

W 2019 r. odbyło się jedno posiedzenie Komitetu Monitorującego PROW 2014-2020. Komitet przyjął szereg uchwał, w tym w sprawie zmian PROW 2014-2020 oraz warunków dostępu do wsparcia.

Najbardziej istotne propozycje modyfikacji PROW 2014-2020 objęły:

- 1) wprowadzenie nowego działania M14 *Dobrostan zwierząt*;
- 2) przesunięcie dostępnych środków pomiędzy poszczególnymi działaniami, w celu optymalizacji możliwości ich wykorzystania;
- 3) złagodzenie dostępu do wsparcia w ramach działania M02 *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw*, w poddziałaniu 2.3 *Wsparcie dla szkolenia doradców w zakresie doświadczenia w realizacji studiów podyplomowych*;
- 4) zwiększenie limitu pomocy w ramach poddziałania 19.3 *Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania* z 5% do 10% środków przeznaczonych na realizację poddziałania 19.2 *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*;
- 5) wprowadzenie nowej delimitacji ONW, na podstawie kryteriów biofizycznych oraz zwiększenie wsparcia ONW typ górski i specyficzny dla gospodarstw utrzymujących odpowiednią obsadę zwierząt.

W roku 2019 Komitet podjął także w trybie obiegowym uchwałę nr 163 w sprawie zmian Planu finansowego PROW 2014-2020, dotyczącą dalszych przesunięć dostępnych środków pomiędzy poszczególnymi działaniami.

W 2019 r. kontynuowane były prace związane z uruchomieniem instrumentów finansowych w ramach Programu. Przygotowane i opublikowane zostały dokumenty: „Ocena ex ante zasadności zastosowania instrumentów finansowych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020” oraz „Ocena ex-ante ryzyka dla zastosowania instrumentów finansowych o charakterze gwarancyjnym w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”.

Po wejściu w życie zmiany ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PROW 2014-2020, oraz zatwierdzeniu (w kwietniu 2019 r.) zmiany PROW 2014-2020, m.in. w zakresie rozszerzenia możliwości udzielania wsparcia w ramach PROW 2014-2020 o instrumenty finansowe, w dniu 30 lipca 2019 r. na podstawie umowy zawartej pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Bankiem Gospodarstwa Krajowego (BGK), powstał Fundusz Gwarancji Rolnych (gwarancja FGR) w PROW 2014-2020. Po podpisaniu umowy, MRiRW i ARiMR wspólnie opracowały dokumenty aplikacyjne dla banków.

We wrześniu 2019 r. BGK złożył pierwszy wniosek o płatność do ARiMR. Następnie rozpoczęto proces podpisywania umów pomiędzy BGK a bankami kredytującymi. W listopadzie 2019 r. udzielony został pierwszy kredyt objęty gwarancją FGR.

W 2019 roku odbywały się kolejne nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym m.in. w ramach działań o stosunkowo niskim poziomie wykorzystania środków:

- w ramach działania M04 zostały przeprowadzone nabory w ramach wszystkich instrumentów wsparcia - 2 nabory w ramach *Modernizacji gospodarstw rolnych* (1 dotyczący obszarów a,b,c oraz 1 dotyczący obszaru e) - złożono ponad 2,1 tys. wniosków; 1 nabór w ramach *Inwestycji w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000* - złożono 650 wniosków; w ramach *Inwestycji mających na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych* zakończono nabór rozpoczęty w 2018 r. - złożonych blisko 2,9 tys. wniosków - i ogłoszono kolejny nabór; zrealizowano także 2 nabory w ramach poddziałania *Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój (Przetwórstwo i marketing produktów rolnych)* - złożonych 911 wniosków; a także 7 naborów wojewódzkich w ramach poddziałania *Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa (Scalanie gruntów)*;

- w ramach działania M06 zostały przeprowadzone nabory w ramach wszystkich instrumentów wsparcia - 1 nabór w ramach poddziałania *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (Premie dla młodych rolników)* - złożono 7,1 tys. wniosków; 2 nabory w ramach poddziałania *Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich* - złożono 7,6 tys. wniosków; 3 nabory w ramach poddziałania *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw (Restrukturyzacja małych gospodarstw)* - złożono blisko 18 tys. wniosków; 1 nabór w ramach poddziałania *Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej (Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych)* - 1,1 tys. wniosków; 1 nabór w ramach poddziałania *Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi (Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa)* - złożono 52 wnioski;

- w ramach działania M02 zostały przeprowadzone 2 zamówienia na wyłonienie beneficjenta poddziałania 2.3 w trybie ustawy Prawo zamówień publicznych (wpłynęły łącznie 24 oferty),

- w ramach działania M16 kontynuowany był nabór wniosków rozpoczęty pod koniec 2018 roku - złożono 90 wniosków o przyznanie pomocy.

Jednocześnie, w celu przyspieszenia obsługi wniosków o przyznanie pomocy w zakresie wybranych

instrumentów wsparcia, instytucja zarządzająca w 2019 r. opracowała wspólnie z ARiMR harmonogram obsługi wniosków o przyznanie pomocy dla instrumentów, dla których termin rozpatrywania upłynął bądź niebawem upłynie. Dane dotyczące obsługi tych wniosków przekazywane były przez ARiMR w cyklach cotygodniowych. Harmonogram obsługi wniosków o przyznanie pomocy był systematycznie uzupełniany o kolejne instrumenty wsparcia, dla których zbliżał się termin na rozpatrzenie wniosków.

Obecnie nie odnotowuje się większych opóźnień w obsłudze wniosków przez ARiMR. Są one rozpatrywane w terminach określonych przepisami rozporządzeń dla poszczególnych typów operacji oraz zgodnie z przyjętym harmonogramem.

Należy stwierdzić, że obecnie w ramach działań M04 i M06 osiągnięty poziom kontraktacji oraz prognozy jego dalszego wzrostu uwzględniające wnioski złożone w ramach kolejnych naborów nie wskazują na ryzyko niewykorzystania środków.

Stosunkowo wolne tempo kontraktacji w ramach działań M01 i M02 wynika między innymi ze specyfiki trybu wyboru beneficjentów, który jest dokonywany jest na podstawie ustawy Pzp (zgodnie z art. 15 ust. 3 rozporządzenia 1305/2013 oraz art. 7 rozporządzenia wykonawczego 808/2014). Ogłoszenia w sprawie udzielenia zamówienia publicznego są publikowane po otrzymaniu od MRiRW założeń, tj. tematu operacji, z uwzględnieniem zagadnień określonych w PROW 2014-2020 oraz szczegółowego programu szkolenia, z uwzględnieniem czasu wymaganego na realizację poszczególnych zagadnień, a także formy, metod i warunków przeprowadzenia operacji. Ponadto, zgodnie z przepisami rozporządzeń wykonawczych dla działań M01 i M02, po zakończeniu postępowań o udzielenie zamówienia wyłonieni wykonawcy są zobowiązani do przekazania dokumentów przed podpisaniem umowy o przyznaniu pomocy. Uzgodnienie tych dokumentów z beneficjentami niejednokrotnie w znacznym stopniu wydłuża czas na podpisanie umów. Tak określony tryb wyboru beneficjenta w ramach procedury zamówień publicznych, choć wydłuża czas realizacji przedsięwzięć, ułatwia rozliczenie realizacji operacji zarówno po stronie beneficjenta jak również ARiMR.

Już po zakończeniu roku sprawozdawczego przeprowadzone zostały w ramach poddziałań M01 i M02 kolejne postępowania dotyczące wyboru beneficjentów:

- w ramach poddziałania 1.1 w lipcu 2020 r. ogłoszono zamówienie w trybie przetargu nieograniczonego na wyłonienie beneficjenta poddziałania;
- w ramach poddziałania 2.1 w czerwcu 2020 r. ogłoszono zamówienie w trybie przetargu nieograniczonego na wyłonienie beneficjenta poddziałania, a w sierpniu 2020 r. kolejne zamówienie dotyczące województwa lubuskiego;
- w ramach poddziałania 2.3 w maju oraz październiku 2020 r. ogłoszono kolejne zamówienia w trybie przetargu nieograniczonego na wyłonienie beneficjenta poddziałania.

Obecnie trwają prace związane z ogłoszeniem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w ramach poddziałania 1.2 (tj. szacowanie wartości przedmiotu zamówienia oraz przygotowywanie dokumentów aplikacyjnych i przetargowych).

W działaniu M02 w ramach przeprowadzonych bądź prowadzonych postępowań zostanie zakontraktowane ok. 320 mln zł, do zakontraktowania pozostaje ok 14,7 mln złotych – w 2021 r. planowane jest ogłoszenie postępowania w ramach poddziałania 2.3, w ramach którego przewiduje się zakontraktowanie pozostałej części środków dostępnych na realizację tego działania.

W działaniu M01 w ramach dotychczas prowadzonej pierwszej edycji konkursu oraz trwającego (przeprowadzonego w 2020 r.) postępowania o udzielenie zamówienia publicznego prognozuje się zakontraktowanie ok. 93,7 mln, kwota ok. 173,9 mln zostanie wydatkowana w kolejnych postępowaniach, w tym w postępowaniu z poddziałania 1.2, które planowane jest do uruchomienia do końca 2020 r.

W ramach działania M16 w 2019 r. wprowadzono następujące zmiany przepisów, mające na celu usprawnienie realizacji działania:

- umożliwienie ponoszenia w ramach badań kosztów usług innych niż usługi rolnicze;
- dodanie zakupu nowych środków transportu do katalogu kosztów kwalifikowalnych;
- obniżenie poziomu minimalnej liczby punktów, jakie musi otrzymać operacja (z 24 na 18 pkt);
- bardziej elastyczne podejście do kwestii składania weksła przez beneficjentów;
- umożliwienie ponoszenia kosztów kwalifikowalnych operacji od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy, a nie jak dotychczas od dnia podpisania umowy;
- skrócenie z 4 do 2 miesięcy czasu na rozpatrzenie wniosku o płatność, a także wypłaty pomocy - nie później niż w terminie 3 miesięcy od złożenia wniosku o płatność;
- wprowadzenie możliwości częstszego (co 2 miesiące zamiast co 4 miesiące) składania wniosku o płatność;
- wyeliminowanie możliwości odrzucenia wniosku z uwagi na niedołączenie do wniosku dokumentów niemających kluczowego znaczenia dla procesu przyznawania pomocy.

Ponadto, wzorem innych państw UE, np. Włoch, uproszczono podejście do oceny innowacyjnego charakteru operacji. Zgodnie z nowymi zasadami, obowiązującymi w III naborze dla działania *Współpraca*, opinia o innowacyjności (sporządzana przez jednostkę naukową z odpowiednią kategorią i mająca charakter ekspercki) jest dokumentem preselekcyjnym i przesądza o innowacyjności operacji, co stanowi warunek dostępu do pomocy. Nie może być ona podważana przez eksperta ARiMR na etapie weryfikacji wniosku.

Przed naborem wniosków przeprowadzonym na początku 2020 r. w ramach działania M16 zorganizowano kampanię informacyjno - szkoleniową dla potencjalnych wnioskodawców działania, uwzględniającą informacje dotyczące wymogów, jakie musi spełniać dokumentacja niezbędna do przyznania pomocy oraz najczęściej występujące błędy popełniane przez wnioskodawców.

3.b) Skuteczne mechanizmy wykonawcze wysokiej jakości

uproszczone formy kosztów¹, wskaźnik zastępczy obliczony automatycznie

	alokacja finansowa PROW łącznie [EFRROW]	planowane objęcie uproszczoną formą kosztów w	[%] wydatków w ramach uproszczonych opcji kosztów w łącznej

		alokacji na PROW łącznie [%] ²	alokacji na PROW (łącznie) ³
szczególne metody ustanowione zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy (art. 67 ust. 5 lit. e) RWP)	8 697 556 814,00	46,50	23,12

¹ Uproszczone formy kosztów należy rozumieć jako koszty jednostkowe/zryczałtowane stawki/kwoty ryczałtowe (art. 67 ust. 5) RWP, w tym szczególne metody EFRROW na podstawie lit. e) tego artykułu, takie jak kwoty ryczałtowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej, płatności zryczałtowane dla organizacji producentów oraz koszty jednostkowe związane z obszarem i zwierzętami.

² obliczone automatycznie z wersji programu działania 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15,18.

³ Obliczone automatycznie z deklaracji wydatków działania 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15,18

uproszczone formy kosztów, na podstawie konkretnych szczegółowych danych państw członkowskich [fakultatywne]

	alokacja finansowa PROW łącznie [EFRROW]	planowane objęcie uproszczoną formą kosztów w alokacji na PROW łącznie [%]	[%] wydatków w ramach uproszczonych opcji kosztów w łącznej alokacji na PROW (łącznie)
RWP łącznie art. 67 ust. 1 lit. b), c), d) + art. 67 ust. 5 lit. e)	8 697 556 814,00		
szczególne metody ustanowione zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy (art. 67 ust. 5 lit. e) RWP)	8 697 556 814,00		

zarządzanie elektroniczne dla beneficjentów [fakultatywne]

	finansowanie z EFRROW [%]	odpowiednie operacje [%]
wniosek o wsparcie		
wnioski o płatność		
kontrole i zgodność		
monitorowanie i składanie sprawozdań do IZ/AP		

Średnie terminy otrzymania płatności przez beneficjentów [fakultatywne]

[dni] W stosownych przypadkach, terminy płatności państw członkowskich na rzecz beneficjentów	[dni] Średni czas płatności na rzecz beneficjentów	Uwagi

4. KROKI PODEJMOWANE W CELU WDROŻENIA POMOCY TECHNICZNEJ I WYMOGÓW DOTYCZĄCYCH REKLAMOWANIA PROGRAMU

4.a) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich i realizacji jej planu działania

4.a1) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (struktura zarządzania i jednostka wsparcia sieci)

W 2019 r. podjęto następujące działania mające na celu umożliwienie i usprawnienie realizacji zadań KSOW przez jednostki wchodzące w skład jej struktury organizacyjnej oraz poprawienie jej funkcjonowania.

W 2019 r. strukturę KSOW tworzyły następujące jednostki:

1. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi – jako instytucja zarządzająca, realizująca niektóre zadania KSOW na poziomie krajowym;
2. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie – jako jednostka centralna, realizująca główną część zadań KSOW na poziomie krajowym, oraz jednostka koordynująca realizację zadań KSOW polegających na wspieraniu innowacji w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich, wykonywanych w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), w tym zadań polegających na współpracy w ramach sieci EPI;
3. 16 samorządów województw – jako jednostki regionalne, realizujące zadania KSOW na poziomie województw;
4. 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego – jako jednostki realizujące w województwach zadania KSOW polegające na wspieraniu innowacji w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich, wykonywane w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), w tym zadania polegające na współpracy w ramach sieci EPI.

Oprócz ww. podmiotów, zadania KSOW realizowały również, na poziomie województw, wojewódzkie grupy robocze jako organy opiniotwórczo-doradcze zarządów województw oraz, na poziomie krajowym, Grupa Robocza ds. KSOW jako organ pomocniczy Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ponadto zadania KSOW w zakresie prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych na temat PROW 2014-2020 w ramach planu komunikacyjnego realizowane były przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 16 samorządów województw, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

Partnerstwo, stanowiące część Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, zostało zapewnione m.in. przez realizację operacji przez partnerów KSOW w ramach dwuletniego planu operacyjnego po ogłoszeniu przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 4 stycznia 2019 r. konkursu nr 3/2019 dla tych partnerów. Ponadto przedstawiciele partnerów uczestniczyli w pracach wojewódzkich grup roboczych, Grupy Roboczej ds. KSOW i utworzonych przez nie grup tematycznych oraz operacjach realizowanych przez jednostki tworzące strukturę instytucjonalną KSOW.

Instytucja zarządzająca, tj. Minister RiRW, przy pomocy Ministerstwa RiRW sprawowała nadzór nad wszystkimi ww. jednostkami i podmiotami zaangażowanymi w realizację zadań KSOW pod względem wykonywania tych zadań zgodnie z przepisami prawa, PROW 2014-2020 i planem działania KSOW.

4.a2) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do realizacji planu działania

Analiza efektów realizacji działań objętych Planem działania KSOW na lata 2014-2020 w ujęciu finansowym według stanu na 31.12.2019 roku

W tabeli 1 (pod tekstem) przedstawiono zbiorcze zestawienie wydatków, uwzględniając koszty funkcjonowania, poniesione od początku realizacji Planu działania (czyli od połowy 2015 r.) w stosunku do limitów określonych w ww. rozporządzeniu w podziale na poszczególne jednostki wdrażające. Do przeliczenia określonych w EURO wysokości limitów przyjęto kurs 4,2729 zgodny ze średnim kursem euro NBP z ostatnich 5 lat.

Na koniec roku 2019 średnie wykorzystanie środków ze schematu II PT wyniosło 41,05%.

W przypadku jednostek regionalnych KSOW wykorzystanie waha się od niecałych 43% (w przypadku SW podkarpackiego) do prawie 67% (w przypadku lubuskiej jednostki regionalnej). Średni poziom wykorzystania limitów wśród samorządów wynosi 51,91%.

W przypadku Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego średnie wykorzystanie środków wynosi 37,06%, przy czym rozporządzenie Ministra RiRW z 5 lutego 2019 r. zwiększyło limity dostępnych środków o ponad 280 tys. dla każdego WODR-u. Stosunkowo niewielki poziom wykorzystania środków przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie (21,97%) wynika ze zwiększenia przyznanego limitu dla Centrum o ponad 14 mln EURO w związku z przejściem od 2019 r. przez Jednostkę Centralną refundacji środków Partnerom KSOW.

Ogółem w ramach schematu II Pomocy technicznej PROW 2014-2020 do końca 2019 r. wydatkowano ponad 175,4 mln złotych (50,5 mln zł w roku 2019).

Rozporządzenie o limitach określa minimalne lub maksymalne limity środków przeznaczonych na funkcjonowanie, plan komunikacyjny, operacje realizowane przez partnerów KSOW i operacje własne, które odnoszą się do całego okresu programowania 2014-2020. W przypadku analizy wykorzystania całości środków na KSOW odniesiono się do limitów określonych w ww. rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, natomiast przy analizie wykorzystania środków na poszczególne zadania / działania KSOW odniesiono się do kwoty poniesionych kosztów w danym okresie. Ma to na celu zobrazowanie aktualnie panujących trendów przy podziale środków.

Wsparcie funkcjonowania

Rozporządzenie o limitach określa maksymalny limit środków na wsparcie funkcjonowania w zależności od rodzaju jednostki wsparcia KSOW. W przypadku Samorządów Województw oraz MRiRW jest to 35% całkowitego limitu środków^[1], w przypadku ODR-ów – 50%, natomiast w przypadku CDR - limit ten wynosi nie więcej niż 92% środków przeznaczonych na wsparcie funkcjonowania CDR pełniącego funkcję JC KSOW, w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) oraz planu operacyjnego JC KSOW.

W tabeli 2 (pod tekstem) przedstawiono wykorzystanie środków na wsparcie struktury organizacyjnej, niezbędnej do zapewnienia funkcjonowania krajowej sieci obszarów wiejskich w stosunku do limitów środków przeznaczonych na ten cel określonych w rozporządzeniu.

Do końca 2019 roku na wsparcie funkcjonowania KSOW wydatkowano blisko 61 mln złotych co stanowi prawie 35% wszystkich wydatkowanych środków.

W przypadku niektórych samorządów wykorzystanie środków jest znacznie wyższe, w przypadku Samorządu Województwa Łódzkiego wynosi prawie 84%. Ponad 70% wykorzystanie limitu na wsparcie funkcjonowania mają Samorzady Województwa Śląskiego i Lubuskiego. Średnie wykorzystanie limitu w samorządach wynosi 57,67%.

W przypadku Ośrodków Doradztwa Rolniczego tylko Podkarpacki ODR nieznacznie przekracza umowne 56% limitu środków na wsparcie funkcjonowania. Średnie wykorzystanie limitu w ośrodkach wynosi 32,61%.

W ramach środków na wsparcie funkcjonowania ponoszone są również koszty związane z obsługą konkursu dla partnerów KSOW, a w przypadku jednostek doradztwa rolniczego również koszty brokera innowacji.

W okresie sprawozdawczym Partnerzy KSOW zrealizowali 1 271 operacje na kwotę ponad 47,5 mln zł przy 1 742 operacjach własnych (w tym 554 operacje w ramach działania 8 *Plan komunikacyjny*), zrealizowanych przez jednostki wdrażające.

Plan działania KSOW na lata 2014-2020

Okres sprawozdawczy obejmuje operacje zrealizowane w ramach trzech Planów operacyjnych KSOW, na lata 2014-2015, 2016-2017 i 2018-2019.

W tabeli 3 (pod tekstem) podano wykorzystanie środków przez poszczególne jednostki wsparcia sieci w podziale na operacje własne i operacje zrealizowane przez partnerów KSOW.

W tabeli 4 (pod tekstem) przedstawiono wykorzystanie środków w podziale na Działania KSOW. Dotychczas nie zrealizowano żadnych operacji w działaniu 1 *Rozpowszechnianie informacji na temat wyników monitoringu i oceny realizacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie finansowej 2014-2020*. Zasadniczo zadania (ze względu na ich charakter), o których mowa w ww. działaniu realizowane są w ramach środków na wsparcie funkcjonowania (analizy, publikacja na stronach internetowych jednostek). Również zadania określone w działaniu 7 *Współpraca z Europejską Siecią na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich* jednostki wsparcia sieci realizują ze środków przeznaczonych na funkcjonowanie KSOW i z wyjątkiem czterech operacji MRiRW, nie są one zasadniczo finansowane z planu działania.

Najwięcej środków, prawie 23 mln zł (19,93%), zostało przeznaczonych na działanie 6 *Ułatwianie wymiany wiedzy pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w rozwoju obszarów wiejskich oraz wymiana i rozpowszechnianie rezultatów działań na rzecz tego rozwoju*, zaś największą liczbę operacji zrealizowano w ramach działania 8 *Plan komunikacyjny* - 554. Następne w kolejności są działanie 13 *Promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich* (ok 17 mln), działanie 8 *Plan komunikacyjny PROW 2014-2020* (ok 16 mln) oraz działanie 10 *Organizacja i udział w targach, wystawach tematycznych na rzecz prezentacji osiągnięć i promocji polskiej wsi w kraju i za granicą* (ok 14 mln), na które przeznaczono odpowiednio 15,12 %, 14,16 % i 12,34 % środków.

Na wykresach 1 i 2 przedstawiono jak kształtuje się procentowe wykorzystanie środków w podziale na działania KSOW w przypadku operacji własnych jednostek wsparcia sieci i operacji Partnerów KSOW.

W przypadku operacji własnych zrealizowanych przez jednostki wsparcia sieci najwięcej środków przeznaczono na działanie 8 „Plan komunikacyjny PROW 2014-2020”, prawie jedną czwartą wszystkich środków. Następne w kolejności to: działanie 10 „Organizacja i udział w targach, wystawach tematycznych na rzecz prezentacji osiągnięć i promocji polskiej wsi w kraju i za granicą” (15,41%), działanie 2 „Działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla doradców i służb

wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich” (14,31%) i działanie 6 „Ułatwianie wymiany wiedzy pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w rozwoju obszarów wiejskich oraz wymiana i rozpowszechnianie rezultatów działań na rzecz tego rozwoju” (12,75%). W sumie na zrealizowane operacje w ramach tych czterech działań wydatkowano dwie trzecie wszystkich środków w ramach operacji własnych.

Najmniej środków przeznaczono na realizację działania: 11 „Aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw służących włączeniu społecznemu, w szczególności osób starszych, młodzieży, niepełnosprawnych, mniejszości narodowych i innych osób wykluczonych społecznie”, 3 „Gromadzenie przykładów operacji realizujących poszczególne priorytety Programu” i 4 „Szkolenia i działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla Lokalnych Grup Działania (LGD), w tym zapewnianie pomocy technicznej w zakresie współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej”, oraz wymienionych wcześniej działań 1 i 7. Środki wydatkowane na każde z tych działań nie przekraczają trzech procent wszystkich wydatkowanych środków.

Realizacja działań 1, 2, 7 i 8 jest przeznaczona wyłącznie dla jednostek wsparcia sieci. W ramach zorganizowanych konkursów Partnerzy KSOW nie mogli zgłaszać propozycji operacji w ramach tych działań.

W przypadku operacji Partnerów KSOW najwięcej środków przeznaczono na operacje zrealizowane w ramach działania 6 „Ułatwianie wymiany wiedzy pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w rozwoju obszarów wiejskich oraz wymiana i rozpowszechnianie rezultatów działań na rzecz tego rozwoju” – 30,05 % wszystkich kosztów (321 zrealizowanych operacji) i działania 13 „Promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich” – 23,84% (360 operacji).

Najmniejszym zainteresowaniem wśród Partnerów KSOW cieszyło się działanie 3 „Gromadzenie przykładów operacji realizujących poszczególne priorytety Programu”. W jego ramach zrealizowano 6 operacji na kwotę 126 317,00 zł, co stanowi 0,27% całości kwoty wydatkowanej na operacje zrealizowane przez Partnerów KSOW.

Na realizację operacji (zarówno własnych, jak i partnerskich) w zakresie działań podstawowych KSOW (działania 1-9), określonych w PROW 2014-2020 i w art. 54 ust. 3 rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013, przeznaczono 62,04% wszystkich środków, natomiast na realizację operacji w ramach działań dodatkowych KSOW (działania 10-13) – 37,96%. Rok temu proporcje te wynosiły odpowiednio 53,64% do 45,73%. Widać zatem znaczący wzrost realizacji działań podstawowych.

Plan komunikacyjny

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lutego 2016 r. w sprawie określenia wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. 2016 poz.335 z późn. zm.) operacje zrealizowane w ramach działania 8 Plan komunikacyjny PROW 2014-2020 powinny stanowić co najmniej 10% środków limitu pozostałych po odjęciu środków na funkcjonowanie. W okresie objętym sprawozdaniem w ramach tego działania zrealizowano 554 operacje na kwotę ok 16 mln złotych.

Efekty realizacji działań planu działania w ujęciu ilościowym (wskaźniki monitorowania zgodne z tabelą wskaźników określonych w Planie Działania KSOW)

W ramach Planu działania KSOW na lata 2014-2020 w 2019 r. zrealizowano przedsięwzięcia skierowane do różnorodnych odbiorców, w szczególności mieszkańców obszarów wiejskich, rolników, przedsiębiorców

działających na rzecz obszarach wiejskich jak również konsumentów produktów i usług oferowanych na polskiej wsi.

W ramach operacji zrealizowanych w 2019 r. przeprowadzono 724 szkolenia/warsztaty, w których uczestniczyło ponad 28 tys. osób. Odbyło się 116 krajowych i 80 zagranicznych wyjazdów studyjnych z odpowiednio 4190 i 2183 uczestnikami. Zorganizowano 122 konferencje, w których uczestniczyło ponad 11,5 tys. osób. Zorganizowano 97 konkursów.

Jednostki wsparcia sieci brały udział w 264 imprezach masowych, takich jak targi, wystawy, dożynki, festyny, które odwiedziło ponad 3,5 mln osób.

Wydano 134 publikacje w formie papierowej i 16 w formie elektronicznej. Ukazało się 435 artykułów / wkładek w prasie i w internecie. Wyemitowano ponad 2 tys. audycji, programów, spotów w radio, telewizji i internecie.

Przedstawiciele Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich i partnerzy uczestniczyli w 18 przedsięwzięciach zorganizowanych przez Europejską Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) i w 10 zorganizowanych przez Sieć Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego na rzecz Wydajnego i zrównoważonego Rolnictwa (EIP AGRI). Polska sieć wzięła udział w spotkaniu europejskich sieci NetworX w Brukseli, które odbyło się 11-12 kwietnia 2019 r. W konferencji udział wzięli przedstawiciele Jednostki Centralnej, SIR, jednostki regionalnej, oraz 11 partnerów KSOW, w tym dwóch finalistów konkursu Rural Inspiration Awards z Polski .

Prowadzone przez jednostki zaangażowane we wdrażanie KSOW strony internetowe były odwiedzane ponad 1,7 mln razy. Na koniec 2019 r. funkcjonowały 32 fora internetowe i media społecznościowe, takie jak facebook, instagram czy twitter.

W punktach informacyjnych PROW 2014-2020 udzielono ponad 9 tys. konsultacji.

Tabela 1. Wydatki poniesione w ramach Schematu II Pomocy technicznej PROW 2014-2020

Lp.	Beneficjent	Wysokość limitów w EURO	Wysokość limitu w PLN	Całkowite wydatki w PLN	Procentowe wykorzystanie limitu
1	SW dolnośląskiego	1 954 004,00	8 349 263,69	4 216 548,12	50,50%
2	SW kujawsko-pomorskiego	2 038 846,00	8 711 785,07	5 329 187,35	61,17%
3	SW lubelskiego	3 296 554,00	14 085 845,59	6 488 443,66	46,06%
4	SW lubuskiego	1 590 114,00	6 794 398,11	4 509 265,47	66,37%
5	SW łódzkiego	2 061 382,00	8 808 079,15	5 191 714,74	58,94%
6	SW małopolskiego	2 627 765,00	11 228 177,07	6 322 020,49	56,30%
7	SW mazowieckiego	4 949 942,00	21 150 607,17	11 559 066,74	54,65%
8	SW opolskiego	1 456 887,00	6 225 132,46	3 217 901,07	51,69%
9	SW podkarpackiego	3 079 479,00	13 158 305,82	5 593 490,96	42,51%
10	SW podlaskiego	2 447 145,00	10 456 405,87	5 827 691,02	55,73%

11	SW pomorskiego	1 723 342,00	7 363 668,03	4 026 217,31	54,68%
12	SW śląskiego	2 049 120,00	8 755 684,85	4 947 965,65	56,51%
13	SW świętokrzyskiego	1 879 768,00	8 032 060,69	3 536 791,71	44,03%
14	SW warmińsko-mazurskiego	2 332 145,00	9 965 022,37	4 393 830,89	44,09%
15	SW wielkopolskiego	2 710 286,00	11 580 781,05	5 136 631,11	44,35%
16	SW zachodniopomorskiego	1 894 350,00	8 094 368,12	4 198 987,10	51,88%
17	KOWR	460 116,00	1 966 029,66	302 427,38	15,38%
18	ARiMR	887 207,00	3 790 946,79	1 275 722,47	33,65%
19	MRiRW	23 867 960,00	101 985 406,28	42 185 018,08	41,36%
20	Minister RiRW[2]	422 508,00	1 805 334,43	1 558 424,11	86,32%
21	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie	21 522 000,00	91 961 353,80	20 202 165,02	21,97%
22	Dolnośląski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 410 446,64	38,11%
23	Kujawsko-pomorski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 258 089,83	34,00%
24	Lubelski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 239 856,92	33,50%
25	Lubuski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 220 158,22	32,97%
26	Łódzki ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 659 995,15	44,86%
27	Małopolski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 158 181,07	31,30%
28	Mazowiecki ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 449 240,89	39,16%
29	Opolski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 161 677,22	31,39%
30	Podkarpacki ODR	866 065,00	3 700 609,14	2 278 013,96	61,56%
31	Podlaski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 130 557,22	30,55%
32	Pomorski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 187 512,39	32,09%
33	Śląski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 613 701,98	43,61%
34	Świętokrzyski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 508 720,35	40,77%
35	Warmińsko-mazurski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 116 366,37	30,17%
36	Wielkopolski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 504 772,16	40,66%
37	Zachodniopomorski ODR	866 065,00	3 700 609,14	1 043 790,64	28,21%
38	Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA[3]	893 792,00	3 819 083,84	3 462 705,37	90,67%
	RAZEM	100 001 752,00	427 297 486,12	175 423 296,81	41,05%

Tabela 2. Tabela 2. Poniesione koszty na wsparcia funkcjonowania w odniesieniu do limitów (w PLN)

Lp.	Beneficjent	Maksymalny limit środków na wsparcie funkcjonowania	Wydatki na wsparcie funkcjonowania	Procentowe wykorzystanie limitu
1	SW dolnośląskiego	2 087 315,92	1 154 928,26	55,33%
2	SW kujawsko-pomorskiego	2 177 946,27	1 287 983,26	59,14%
3	SW lubelskiego	3 521 461,40	1 481 770,34	42,08%
4	SW lubuskiego	1 698 599,53	1 236 587,63	72,80%
5	SW łódzkiego	2 202 019,79	1 849 140,89	83,97%
6	SW małopolskiego	2 807 044,27	1 796 201,65	63,99%
7	SW mazowieckiego	5 287 651,79	3 667 174,92	69,35%
8	SW opolskiego	1 556 283,12	954 219,99	61,31%
9	SW podkarpackiego	3 289 576,45	1 320 997,66	40,16%
10	SW podlaskiego	2 614 101,47	1 428 310,36	54,64%
11	SW pomorskiego	1 840 917,01	1 259 124,52	68,40%
12	SW śląskiego	2 188 921,21	1 668 821,25	76,24%
13	SW świętokrzyskiego	2 008 015,17	1 120 348,42	55,79%
14	SW warmińsko-mazurskiego	2 491 255,59	1 235 227,73	49,58%
15	SW wielkopolskiego	2 895 195,26	966 437,03	33,38%
16	SW zachodniopomorskiego	2 023 592,03	1 037 426,17	51,27%
17	MRiRW	35 694 892,20	14 338 734,22	40,17%
18	Minister RiRW[4]	-	696 746,64	
19	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie	-	9 273 144,86	
20	Dolnośląski ODR	1 850 304,57	687 619,73	37,16%
21	Kujawsko-pomorski ODR	1 850 304,57	602 850,22	32,58%
22	Lubelski ODR	1 850 304,57	452 113,41	24,43%
23	Lubuski ODR	1 850 304,57	489 589,26	26,46%
24	Łódzki ODR	1 850 304,57	815 732,26	44,09%
25	Małopolski ODR	1 850 304,57	554 184,26	29,95%
26	Mazowiecki ODR	1 850 304,57	607 105,68	32,81%
27	Opolski ODR	1 850 304,57	487 826,06	26,36%
28	Podkarpacki ODR	1 850 304,57	1 149 008,62	62,10%
29	Podlaski ODR	1 850 304,57	444 122,84	24,00%
30	Pomorski ODR	1 850 304,57	748 101,40	40,43%
32	Śląski ODR	1 850 304,57	617 551,68	33,38%
33	Świętokrzyski ODR	1 850 304,57	470 047,47	25,40%
34	Warmińsko-mazurski ODR	1 850 304,57	483 746,23	26,14%

35	Wielkopolski ODR	1 850 304,57	585 368,12	31,64%
36	Zachodniopomorski ODR	1 850 304,57	459 055,44	24,81%
37	Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA[5]	3 819 083,84	3 462 705,37	90,67%
	RAZEM		60 890 053,85	

Tabela 3. Operacje zrealizowane w ramach Planu działania KSOW

	Operacje Partnerów KSOW		Operacje własne		Razem	
	Liczba operacji	Kwota w PLN	Liczba operacji	Kwota w PLN	Liczba operacji	Kwota w PLN
SW dolnośląskiego	48	1 502 469,26	65	1 559 150,60	113	3 061 619,86
SW kujawsko-pomorskiego	65	1 884 592,64	77	2 156 611,45	142	4 041 204,09
SW lubelskiego[6]	64	2 660 497,36	70	2 346 175,94	134	5 006 673,30
SW lubuskiego	79	1 484 293,85	86	1 788 383,99	165	3 272 677,84
SW łódzkiego	55	2 149 177,64	47	1 193 396,21	102	3 342 573,85
SW małopolskiego	39	2 202 467,69	44	2 323 351,15	83	4 525 818,84
SW mazowieckiego	123	3 097 616,39	112	4 794 275,43	235	7 891 891,82
SW opolskiego	50	1 083 870,27	63	1 179 810,81	113	2 263 681,08
SW podkarpackiego	97	2 138 934,58	52	2 133 558,72	149	4 272 493,30
SW podlaskiego	91	2 503 395,85	86	1 895 984,81	177	4 399 380,66
SW pomorskiego	63	1 855 018,28	40	912 074,51	103	2 767 092,79
SW śląskiego	68	1 963 008,65	44	1 316 135,75	112	3 279 144,40
SW świętokrzyskiego	42	1 134 670,32	55	1 281 772,97	97	2 416 443,29
SW warmińsko-mazurskiego	45	1 502 984,74	66	1 655 618,42	111	3 158 603,16
SW wielkopolskiego	106	2 107 977,98	79	2 062 216,10	185	4 170 194,08
SW zachodniopomorskiego	82	1 634 044,10	94	1 527 516,83	176	3 161 560,93
KOWR	0	0,00	7	302 427,38	7	302 427,38
ARiMR	0	0,00	13	1 275 722,47	13	1 275 722,47
Instytucja Zarządzająca[7]	74	8 756 758,38	133	19 951 202,95	207	28 707 961,33
Centrum Doradztwa Rolniczego	42	6 221 357,64	67	4 707 662,52	109	10 929 020,16
Dolnośląski ODR	3	230 038,43	23	492 788,48	26	722 826,91
Kujawsko-pomorski ODR	2	52 134,90	26	603 104,71	28	655 239,61
Lubelski ODR	4	169 577,84	28	618 165,67	32	787 743,51
Lubuski ODR	1	126 350,00	38	604 218,96	39	730 568,96

Łódzki ODR	2	70 765,79	35	773 497,10	37	844 262,89
Małopolski ODR	3	147 282,80	20	456 714,01	23	603 996,81
Mazowiecki ODR	1	38 834,70	32	803 300,51	33	842 135,21
Opolski ODR	2	93 220,00	30	580 631,16	32	673 851,16
Podkarpacki ODR	2	151 153,00	20	977 852,34	22	1 129 005,34
Podlaski ODR	4	81 967,71	40	604 466,67	44	686 434,38
Pomorski ODR	2	45 399,35	14	394 011,64	16	439 410,99
Śląski ODR	2	73 673,14	35	922 477,16	37	996 150,30
Świętokrzyski ODR	3	125 225,83	20	913 447,05	23	1 038 672,88
Warmińsko-mazurski ODR	2	80 951,45	18	551 668,69	20	632 620,14
Wielkopolski ODR	5	195 399,88	36	724 004,16	41	919 404,04
Zachodniopomorski ODR	0	0,00	27	584 735,20	27	584 735,20
RAZEM	1271	47 565 110,44	1742	66 968 132,52	3013	114 533 242,96

Tabela 4. Operacje zrealizowane w ramach Planu działania KSOW w podziale na działania KSOW

Nr działania	Działanie	Liczba operacji	Kwota operacji w PLN
1	Rozpowszechnianie informacji na temat wyników monitoringu i oceny realizacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie finansowej 2014-2020	0	0,00
2	Działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla doradców i służb wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich	345	9 581 311,86
3	Gromadzenie przykładów operacji realizujących poszczególne priorytety Programu	39	2 048 086,95
4	Szkolenia i działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla Lokalnych Grup Działania (LGD), w tym zapewnianie pomocy technicznej w zakresie współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej	138	6 204 243,55
5	Poszukiwanie Partnerów KSOW do współpracy w ramach Działania „Współpraca”, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt. 13 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020 oraz ułatwianie tej współpracy	213	8 401 678,86
6	Ułatwianie wymiany wiedzy pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w rozwoju obszarów wiejskich oraz wymiana i rozpowszechnianie rezultatów działań na rzecz tego	440	22 829 521,02

	rozwoju		
7	Współpraca z Europejską Siecią na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	4	190 024,37
8	Plan komunikacyjny PROW 2014-2020	554	16 221 078,31
9	Wspieranie współpracy w sektorze rolnym i realizacji przez rolników wspólnych inwestycji	146	5 585 120,85
10	Organizacja i udział w targach, wystawach tematycznych na rzecz prezentacji osiągnięć i promocji polskiej wsi w kraju i za granicą	271	14 136 843,92
11	Aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw służących włączeniu społecznemu, w szczególności osób starszych, młodzieży, niepełnosprawnych, mniejszości narodowych i innych osób wykluczonych społecznie	210	6 161 030,32
12	Identyfikacja, gromadzenie i upowszechnianie dobrych praktyk mających wpływ na rozwój obszarów wiejskich	103	5 848 620,41
13	Promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich	550	17 325 682,54
	RAZEM	3013	114 533 242,96

[1] Zgodnie z rozporządzeniem zmieniającym z dnia 2 kwietnia 2020 r. w sprawie określenia wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 631).

[2] koszty funkcjonowania Jednostki Centralnej (696 746,64 zł), konkursu dla Partnerów KSOW w 2015 r. (853 246,57 zł) oraz operacja własna MRiRW (8 430,90 zł)

[3] koszty funkcjonowania Jednostki Centralnej w 2016 i 2017 r.

[4] Koszty na funkcjonowanie Jednostki Centralnej KSOW w 2015 r.

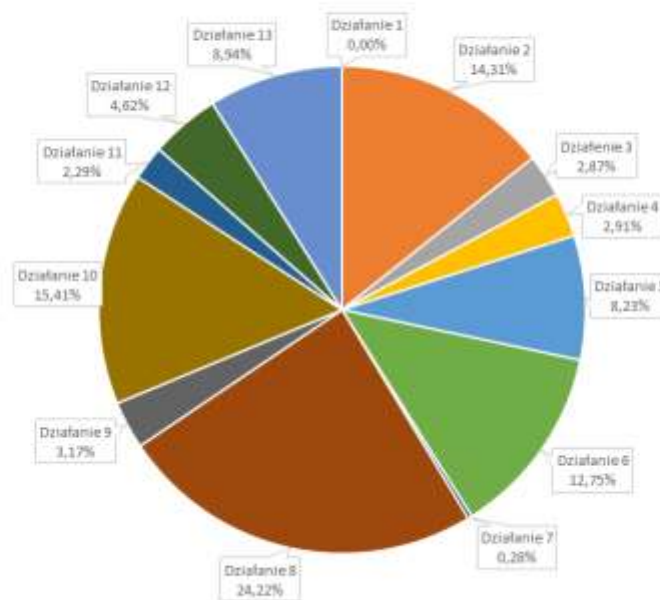
[5] Koszty funkcjonowania Jednostki Centralnej KSOW w latach 2016-2017

[6] W kosztach operacji własnych uwzględniono poniesione koszty w wysokości 26 174,00 zł w jednej trwającej operacji.

[7] W operacjach partnerów uwzględniono 11 operacji zrealizowanych w 2015 r. z budżetu Ministra RiRW na kwotę 853 246,57 zł.

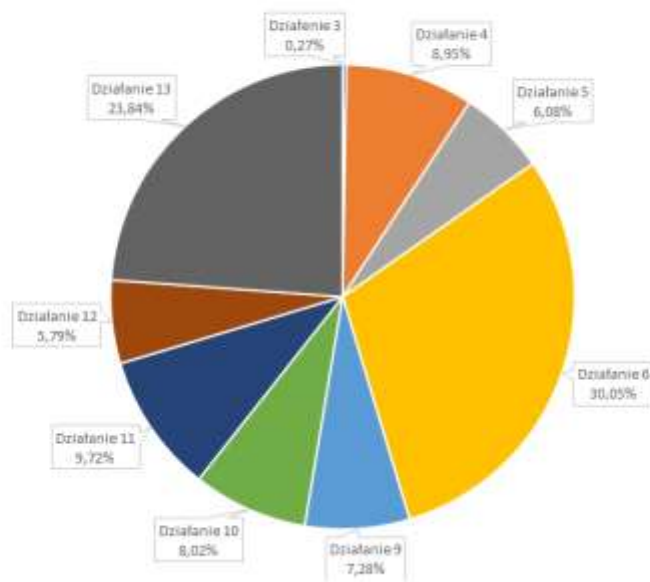

Wykres 1. Procentowe wykorzystanie środków w podziale na działania KSOW w ramach operacji własnych jednostek wsparcia sieci

Wykres 1.

Wykres 2. Procentowe wykorzystanie środków w podziale na działania KSOW w ramach operacji zrealizowanych przez Partnerów KSOW

Wykres 2.

4.b) Kroki powzięte w celu rozpowszechnienia informacji o programie (art. 13 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014)

Podczas realizacji operacji objętych Planem operacyjnym KSOW na lata 2018-2019 zapewniano upowszechnienie informacji o PROW 2014-2020, w tym o Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW).

Upowszechnianie informacji o PROW 2014-2020 było realizowane na podstawie rozporządzenia wykonawczego Komisji UE nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r., Strategii komunikacji, Księgi wizualizacji znaku PROW 2014-2020 oraz wytycznych instytucji zarządzającej.

Podstawową formą przekazywania informacji były konferencje, spotkania szkoleniowo-informacyjne, warsztaty, szkolenia i spotkania informacyjne, podczas których przekazywano informacje o działaniach PROW 2014-2020 i dystrybuowano materiały informacyjno-promocyjne dotyczące PROW 2014-2020.

Utrzymywany był kontakt ze środkami masowego przekazu: telewizją, radiem, prasą, w szczególności poprzez emisję audycji radiowych w krajowych i regionalnych rozgłośniach radiowych oraz poruszanie wątków na temat PROW 2014-2020 w programach i audycjach telewizyjnych w krajowych stacjach.

Informacje dotyczące PROW 2014-2020 udzielane były podczas międzynarodowych, ogólnopolskich i lokalnych imprez o charakterze rolniczym, targów, imprez plenerowych – w formie stoisk informacyjnych, podczas których dystrybuowano materiały informacyjne i promocyjne.

Wszystkie jednostki prowadziły strony internetowe poświęcone PROW 2014-2020. W serwisach można było znaleźć informacje dotyczące: aktualności, założeń programowych, legislacji krajowej i unijnej, ogłoszeń o naborach wniosków, informacji o procedurach wypełniania wniosków oraz informacji o szkoleniach z zakresu PROW 2014-2020.

Na portalu www.ksow.pl oraz na kanałach KSOW w social mediach (Facebook, Twitter, Instagram) zamieszczano zaproszenia i informacje o inicjatywach na obszarze UE, dotyczących obszarów wiejskich, w tym też realizowanych w ramach PROW 2014-2020, ponadto publikowano przykłady dobrych praktyk, sfinansowanych ze środków PROW 2014-2020, a także opisy i relacje z działań realizowanych w ramach Planu działania jednostki centralnej KSOW. Zamieszczane informacje przygotowywane były tak, by jednoznacznie wskazywać na źródło finansowania inicjatyw.

Działania informacyjne prowadzone były również poprzez kontakt bezpośredni w punktach informacyjnych PROW 2014-2020. Jednostki regionalne udzieliły w tych punktach w 2019 r. ponad 9 tysięcy konsultacji. Przykładowo w województwie lubelskim dotarcie do szerszej grupy odbiorców w celu zapewnienia upowszechniania Programu, możliwe było dzięki mobilnemu punktowi informacyjnemu. Kontakt bezpośredni i dystrybucja materiałów informacyjnych w punkcie informacyjnym na temat funduszy europejskich wpłynęła na większą rozpoznawalność PROW 2014-2020. Punkt mobilny został oznaczony logotypami zgodnie z Księgą wizualizacji znaku PROW 2014-2020. Dzięki obecności na wielu imprezach organizowanych w ww. województwie przekazano informacje ponad tysiącu osób na temat programu.

Zapewniano upowszechnienie informacji o PROW, w tym o Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, w sposób dostosowany do sposobu realizacji operacji. Do informowania i rozpowszechniania informacji o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w Księdze wizualizacji znaku PROW 2014-2020, zobowiązywano w umowach wykonawców poszczególnych zadań oraz Partnerów KSOW w ramach realizowanych operacji.

Ponadto jednostki wdrażające zapewniały obowiązek informowania także we własnym zakresie, np. poprzez udostępnianie banerów / roll-upów / plakatów opatrzonych logotypami zgodnie z Księgą

wizualizacji znaku PROW 2014-2020 i przekazywanie informacji ustnej w trakcie realizacji operacji np. konferencji, szkoleń, wyjazdów oraz zamieszczaniu informacji na portalu KSOW.

5. DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU SPEŁNIENIA WARUNKÓW WSTĘPNYCH

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2015, 2016 r.

6. OPIS WYKONANIA PODPROGRAMÓW

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2016, 2018 r.

7. OCENA INFORMACJI I POSTĘPY POCZYNIONE NA DRODZE OSIĄGNIĘCIA CELÓW PROGRAMU

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2016, 2018 r.

8. REALIZACJA DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU UWZGLĘDNIENIE ZASAD OKREŚLONYCH W ART. 5, 7 I 8 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2016, 2018 r.

9. POSTĘP OSIĄGNIĘTY W CELU ZAPEWNIENIA ZINTEGROWANEGO PODEJŚCIA DO KORZYSTANIA Z EFRROW I INNYCH UNIJNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2018 r.

10. SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH (ART. 46 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013)

30A. Czy ocena ex ante została rozpoczęta?	Tak
30B. Czy ocena ex ante została ukończona?	Tak
30. Data ukończenia oceny ex ante	28-02-2019
31.1. Czy rozpoczęto już proces wyboru lub wyznaczenia?	Tak
13 A. Czy podpisano umowę o finansowaniu?	Tak
13. Data podpisania umowy o finansowaniu z podmiotem wdrażającym instrument finansowy	30-07-2019

Wykaz instrumentów finansowych

Nazwa instrumentu finansowego	Rodzaje instrumentów finansowych	Powiązany fundusz funduszy
Fundusz Gwarancji Rolnych	Specific fund	

I. Identification of the programme and priority or measure from which support from the ESI Funds is provided (Article 46(2)(a) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
1. Priority axes or measures supporting the financial instrument, including fund of funds, under the ESI Fund programme.	
1.1 Reference (number and title) of each priority axis or measure supporting the financial instrument under the ESI Fund programme	M04 - Investments in physical assets (art 17)
2. Name of ESI Fund(s) supporting the financial instrument under the priority axis or measure	EAFRD
3.01 Amount of ESI Fund committed in the Funding Agreement to the individual focus areas(s) referred to in art 5 of 1305/2013 by measure	M04 / 2A: 9,544,500.00 M04 / 3A: 22,270,500.00 Total: 31,815,000.00
3.1. Amount of ESI Funds committed to this thematic objective	T03: 31,815,000.00 Total: 31,815,000.00
4. other ESI Fund programmes providing contribution to the financial instrument	
4.1. CCI number of each other ESI Fund programme providing contributions to the financial instrument	
30. Date of completion of the ex ante assessment	Feb 28, 2019
31. Selection of bodies implementing financial instrument	
31.1. Has selection or designation process already been launched	Yes
II. Description of the financial instrument and implementation arrangements (Article 46(2)(b) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
5. Name of the financial instrument	Fundusz Gwarancji Rolnych
6. Official address/place of business of the financial instrument (name of the country and city)	Polska, Warszawa
7. Implementation arrangements	
7.1. Financial instruments set up at Union level, managed directly or indirectly by the Commission referred to in Article 38(1)(a) of Regulation (EU) No 1303/2013, supported from ESI Fund programme contributions	No
7.1.1. Name of the Union-level financial instrument	
7.2. Financial instrument set up at national, regional, transnational or cross-border level, managed by or under the responsibility of the managing authority referred to in Article 38(1)(b), supported from ESI Fund programme contributions under point (a), (b), (c) and d) of Article 38(4) of Regulation (EU) No 1303/2013	Entrustment of implementation tasks, through the direct award of a contract
7.3. Financial instrument combining financial contribution from MA with EIB financial products under European Fund for Strategic Investment in accordance with Article 39a, referred to in Article	

38(1)(c)	
8. Type of the financial instrument	Specific fund
8.1. Tailor-made or financial instruments complying with standard terms and conditions i.e. "off-the-shelf instruments"	Tailor-made
9. Type of products provided by financial instrument: loans, micro-loans, guarantees, equity, or quasi-equity investments, other financial product or other support combined within the financial instrument pursuant to Article 37(7) of Regulation (EU) No 1303/2013	
9.0.1. Loans ($\geq$ EUR 25,000)	No
9.0.2. Micro-loans ($<$ EUR 25,000 and provided to micro-enterprises) according to SEC/2011/1134 final	No
9.0.3. Guarantees	Yes
9.0.4. Equity	No
9.0.5. Quasi-equity	No
9.0.6. Other financial products	No
9.0.7. Other support combined with a financial instrument	No
9.1. Description of the other financial product	
9.2. Other support combined within the financial instrument: grant, interest rate subsidy, guarantee fee subsidy pursuant to Article 37(7) of Regulation (EU) No 1303/2013	
10. Legal status of the financial instrument, pursuant to Article 38(6) and Article 39a(5)(b) of Regulation (EU) No 1303/2013 (for financial instruments referred to in Article 38(1)(b) and (c) only): fiduciary account opened in the name of the implementing body and on behalf of the managing authority or separate block of finance within a financial institution	Separate block of finance
III. Identification of the body implementing the financial instrument, and the body implementing fund of funds where applicable, as referred to under point (a), (b) and (c) of Article 38(1) of Regulation (EU) No 1303/2013 (Article 46(2)(c) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
11. Body implementing the financial instrument	
11.1. Type of implementing body pursuant to Article 38(4) and Article 39a(5) of Regulation (EU) No 1303/2013: existing or newly created legal entity dedicated to implementing financial instruments; the European Investment Bank; the European Investment Fund; international financial institution in which a Member State is a shareholder; a publicly-owned bank or institution, established as a legal entity carrying out financial activities on a professional basis; a body governed by public or private law; managing authority undertaking implementation tasks directly (for loans or guarantees only)	A publicly-owned bank or institution
11.1.1. Name of the body implementing the financial instrument	Bank Gospodarstwa Krajowego
11.1.2. Official address/place of business (country and town name) of the body implementing the financial instrument	Polska, Warszawa

12. Procedure of selecting the body implementing the financial instrument: award of a public contract; other procedure	Direct award of a contract to publicly owned banks or institutions
12.1. Description of the other procedure of selecting the body implementing the financial instrument	
13. Date of signature of the funding agreement with the body implementing the financial instrument	Jul 30, 2019
IV. Total amount of programme contributions, by priority or measure, paid to the financial instrument and management costs incurred or management fees paid (Article 46(2)(d) and (e) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
14. Total amount of programme contributions committed in the funding agreement (in EUR)	M04: 50,000,000.00 Total: 50,000,000.00
14.1. out of which ESI Funds contributions (in EUR)	M04: 31,815,000.00 Total: 31,815,000.00
14.1.1. out of which ERDF (in EUR) (optional)	
14.1.2. out of which Cohesion Fund (in EUR) (optional)	
14.1.3. out of which ESF (in EUR) (optional)	
14.1.4. out of which EAFRD (in EUR) (optional)	M04: 31,815,000.00 Total: 31,815,000.00
14.1.5. out of which EMFF (in EUR) (optional)	
15. Total amount of programme contributions paid to the financial instrument (in EUR)	M04: 16,127,194.24 Total: 16,127,194.24
15.1. out of which amount of ESI Funds contributions (in EUR)	M04: 11,826,057.22 Total: 11,826,057.22
15.1.1. out of which ERDF (in EUR)	
15.1.2. out of which Cohesion Fund (in EUR)	
15.1.3. out of which ESF (in EUR)	
15.1.4. out of which EAFRD (in EUR)	M04: 11,826,057.22 Total: 11,826,057.22
15.1.5. out of which EMFF (in EUR)	
15.2. out of which total amount of national co-financing (in EUR)	M04: 4,301,137.02 Other: 0.00 Total: 4,301,137.02
15.2.1. out of which total amount of national public funding (in EUR)	M04: 4,301,137.02 Total: 4,301,137.02
15.2.2. out of which total amount of national private funding (in EUR)	
16. Total amount of programme contributions paid to the financial instrument under Youth Employment Initiative (YEI) (in EUR)	
17. Total amount of management costs and fees paid out of programme contributions (in EUR)	M04: 251,303.78 Total: 251,303.78
17.1. out of which base remuneration (in EUR)	M04: 251,303.78

	Total: 251,303.78
17.2. out of which performance-based remuneration (in EUR)	
18. Capitalised management costs or fees pursuant to Article 42(2) of Regulation (EU) No 1303/2013 (relevant only for final report) (in EUR)	
19. Capitalised interest rate subsidies or guarantee fee subsidies pursuant to Article 42(1)(c) of Regulation (EU) No 1303/2013 (relevant to final report only) (in EUR)	
20. Amount of programme contributions for follow-on investments in final recipients pursuant to Article 42(3) of Regulation (EU) No 1303/2013 (relevant for final report only) (in EUR)	
21. Contributions of land and/or real estate in the financial instrument pursuant to Article 37(10) of Regulation (EU) No 1303/2013 (relevant for final report only) (in EUR)	
V. Total amount of support paid to final recipients, or to the benefit of final recipients, or committed in guarantee contracts by the financial instrument for investments in final recipients, by ESI Funds programme and priority or measure (Article 46(2)(e) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
22. Name of financial product offered by the financial instrument	Fundusz Gwarancji Rolnych
22.1. Type of financial product offered by the financial instrument	Guarantee
24. Total amount of programme contributions committed in this loan, guarantee, equity, quasi-equity or other financial product contracts with final recipients (in EUR)	M04: 1,860,673.94 Total: 1,860,673.94
24.1. out of which total amount of ESI Funds contributions (in EUR)	M04: 1,183,946.83 Total: 1,183,946.83
25. Total amount of programme contributions paid to final recipients through this loan, micro-loans, equity or other products, or, in the case of guarantee, committed for loans paid to final recipients, by product (in EUR)	M04: 1,860,673.94 Total: 1,860,673.94
25.1. out of which total amount of ESI Funds contributions (in EUR)	M04: 1,183,946.83 Other: 0.00 Total: 1,183,946.83
25.1.1. out of which ERDF (in EUR)	
25.1.2. out of which Cohesion Fund (in EUR)	
25.1.3. out of which ESF (in EUR)	
25.1.4. out of which EAFRD (in EUR)	M04: 1,183,946.83 Total: 1,183,946.83
25.1.5. out of which EMFF (in EUR)	
25.2. out of which total amount of national public co-financing (in EUR)	M04: 676,727.11 Total: 676,727.11
25.3. out of which total amount of national private co-financing (in EUR)	
26. Total value of loans actually paid to final recipients in relation to	2,550,120.00

the guarantee contracts signed (EUR)	
26.1. Total value of new debt finance created by the SME Initiative (CPR Art. 39 (10) b)	
27. Number of loan/guarantee/equity or quasi-equity/other financial product contracts signed with final recipients, by product	M04: 6.00 Total: 6
28. Number of loan/guarantee/equity or quasi-equity/other financial product investments made in final recipients, by product	M04: 6.00 Total: 6
29. Number of financial recipients supported by the financial product	M04: 6.00 Total: 6
29.1. out of which large enterprises	
29.2. out of which SMEs	M04: 6.00 Total: 6
29.2.1. out of which microenterprises	M04: 5.00 Total: 5
29.3. out of which individuals/natural persons	
29.4. out of which other type of final recipients supported	
29.4.1. description of other type of final recipients supported	
33. Total number of guarantees provided and called due to the loan default	
34. Total amount committed for guarantees provided and called due to loan default (in EUR)	
39. Expected and achieved leverage effect, by reference to the funding agreement	
39.1. Expected leverage effect for guarantee, by reference to the funding agreement	5.80
39.2. Achieved leverage effect at the end of reporting year for guarantee	2.10
39.3. Investment mobilised through ESIF financial instruments for guarantee (Optional)	
VI. The performance of the financial instrument, including progress in its set-up and in selection of bodies implementing the financial instrument (including the body implementing a fund of funds) (Article 46(2)(f) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
32. Information whether the financial instrument was still operational at the end of the reporting year	Yes
32.1. If the financial instrument was not operational at the end of the reporting year, date of the winding-up	
VII. Interest and other gains generated by support from the ESI Funds to the financial instrument, programme resources paid back to financial instrument from investments as referred to in Articles 43 and 44, amounts used for differentiated treatment as referred to in Article 43a, and the value of equity investments with respect to previous years (Article 46(2)(g) and (i) of Regulation (EU) No 1303/2013)	

35. Interest and other gains generated by payments from ESI Funds to the financial instrument (in EUR)	18,907.03
36. Amounts repaid to the financial instrument attributable to support from ESI Funds by the end of the reporting year (in EUR)	
36.1. out of which capital repayments (in EUR)	
36.2. out of which gains, other earnings and yields (in EUR)	
37. Amounts of resources attributable to ESI Funds used in accordance with Article 44 and 43a	
37.1. out of which amounts paid for differentiated treatment of investors operating under the market economy principle, who provide counterpart resources to the support from the ESI Funds to the financial instrument or who co-invest at the level of final recipient (in EUR)	
37.2. out of which amounts paid for the reimbursement of management costs incurred and payment of management fees of the financial instrument (in EUR)	
37.3. out of which amounts to cover losses in the nominal amount of the ESI Funds contribution to the financial instrument resulting from negative interest, if such losses occur despite active treasury management by the bodies implementing financial instruments (in EUR)	
VIII. Progress in achieving the expected leverage effect of investments made by the financial instrument and value of investments and participations (Article 46(2)(h) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
38. Total amount of other contributions, outside ESI Funds, raised by the financial instrument (EUR)	
38.1. Total amount of other contributions, outside the ESI Funds committed in the funding agreement with the body implementing the financial instrument (in EUR)	18,185,000.00
38.1A. Contributions under EIB financial product committed in the funding agreement with the body implementing the financial instrument (only for the instruments under Article 38(1)(c)) (in EUR)	
38.2. Total amount of other contributions, outside the ESI Funds paid to the financial instrument (in EUR)	4,301,137.02
38.2.1. out of which public contributions (EUR)	4,301,137.02
38.2.2. out of which private contributions (EUR)	
38.2A. Contribution under EIB financial product paid to FI (only for the instruments under Article 38(1)(c)) (in EUR)	
IX. Contribution of the financial instrument to the achievement of the indicators of the priority or measure concerned (Article 46(2)(j) of Regulation (EU) No 1303/2013)	

11. TABELE SŁUŻĄCE KODOWANIU OGÓLNYCH I SPECYFICZNYCH DLA PROGRAMU WSKAŹNIKÓW ORAZ UJĘTYCH ILOŚCIOWO WARTOŚCI DOCELOWYCH

Zob. załącznik dotyczący monitorowania

Załącznik II

Szczegółowa tabela pokazująca poziom realizacji w podziale na cele szczegółowe, w tym wskaźniki produktu

Cel szczegółowy 1A							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
1A	T1: procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)	2014-2019			0,09	6,41	1,40
		2014-2018					
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					

Cel szczegółowy 1B							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
1B	T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)	2014-2019			2,00	2,22	90,00
		2014-2018					
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					

Cel szczegółowy 1C							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
1C	T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)	2014-2019			5 644,00	2,16	261 811,00
		2014-2018					
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					

Cel szczegółowy 2A

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
2A	T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	2014-2019	1,90	63,90	0,94	31,61	2,97
		2014-2018	0,99	33,29	0,62	20,85	
		2014-2017	0,93	31,28	0,13	4,37	
		2014-2016	0,19	6,39			
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
2A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	2 131 908 717,53	53,98	888 482 401,17	22,50	3 949 265 292,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	869 962,25	2,50	269 989,91	0,78	34 799 855,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019			269 989,91	0,97	27 839 884,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2019			2 959,00	1,91	154 670,00
M02	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	38 238 871,62	50,98	12 084 403,28	16,11	75 000 519,00
M02.1	O13 - Liczba beneficjentów, którzy skorzystali z usług doradczych	2014-2019			16,00	0,03	56 500,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 655 121 432,40	59,44	597 623 496,98	21,46	2 784 696 981,00
M04	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2019			1 131 146 524,89	21,20	5 334 694 944,00
M04.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019			573 410 284,81	22,94	2 499 997 963,00
M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2019			14 181,00	31,06	45 652,00
M04.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019			22 352 538,23	7,85	284 699 018,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	423 031 558,24	43,01	278 270 489,91	28,29	983 521 534,00
M06	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2019			385 707 092,95	31,73	1 215 519 177,00
M06.3	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2019			16 158,00	31,58	51 172,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	14 646 893,02	20,56	234 021,09	0,33	71 246 403,00

Cel szczegółowy 2B

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
2B	T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	2014-2019	0,91	47,75	0,78	40,93	1,91
		2014-2018	0,64	33,58	0,58	30,43	
		2014-2017	0,59	30,96			
		2014-2016	0,38	19,94			
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
2B	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	345 101 671,68	48,07	229 880 751,91	32,02	717 978 630,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	345 101 671,68	48,07	229 880 751,91	32,02	717 978 630,00
M06	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2019			229 880 751,91	32,02	717 978 630,00
M06.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019			229 880 751,91	32,02	717 978 630,00
M06.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2019			11 801,00	48,17	24 500,00

Cel szczegółowy 3A

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
3A	T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	2014-2019	1,48	35,89	1,13	27,40	4,12
		2014-2018	1,41	34,19	0,53	12,85	
		2014-2017	1,34	32,49	0,71	17,22	
		2014-2016	1,10	26,67	1,10	26,67	
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
3A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	783 631 536,73	64,76	257 624 874,05	21,29	1 210 024 601,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					8 700 069,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					6 525 052,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2019					36 251,00
M03	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	13 928 024,04	42,20	11 985 005,24	36,31	33 003 300,00
M03.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2019			2 525,00	13,47	18 743,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	615 549 923,34	74,79	135 001 433,27	16,40	823 052 019,00
M04	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2019			281 503 668,05	16,12	1 746 104 038,00
M04.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2019			443,00	27,03	1 639,00
M04.2							
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	63 710 252,11	100,73	23 855 712,25	37,72	63 248 582,00
M09	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	86 947 700,41	40,39	86 782 723,29	40,31	215 268 848,00
M09	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2019			371,00	38,37	967,00
M09	O9 - Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach wsparcia	2014-2019			2 759,00	14,28	19 327,00
M14	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					50 000 000,00
M14	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2019					65 500,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	3 495 636,83	20,87			16 751 783,00

Cel szczegółowy 3B

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
3B	T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)	2014-2019			0,01	83,70	0,01
		2014-2018					
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
	Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej (-)	2014-2019			257,00	25,96	990,00
		2014-2018			61,00	6,16	
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
3B	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	35 368 924,92	28,10	9 297 836,22	7,39	125 870 808,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					2 899 882,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					2 899 882,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2019					16 111,00
M05	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	35 368 924,92	28,76	9 297 836,22	7,56	122 970 926,00
M05.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2019			205,00	113,89	180,00

Priorytet P4

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023	
P4	T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	2014-2019					0,50	
		2014-2018						
		2014-2017						
		2014-2016						
		2014-2015						
	T8: procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (cel szczegółowy 4A)	2014-2019						0,50
		2014-2018						
		2014-2017						
		2014-2016						
		2014-2015						
	T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	2014-2019				9,70	92,91	10,44
		2014-2018				11,71	112,16	
		2014-2017				13,76	131,80	
		2014-2016				11,65	111,59	
		2014-2015						
	T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	2014-2019				7,23	92,07	7,85
		2014-2018				9,25	117,79	
		2014-2017				10,36	131,93	
		2014-2016				8,72	111,04	
		2014-2015						
T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)	2014-2019				7,32	91,61	7,99	
	2014-2018				9,42	117,90		
	2014-2017				10,67	133,54		
	2014-2016				9,01	112,76		
	2014-2015							
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.	
P4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	2 512 346 551,79	58,42	2 580 723 170,34	60,01	4 300 791 136,00	
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 258 370,10	10,85	208 330,55	1,80	11 599 951,00	
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019			208 330,55	2,11	9 859 958,00	
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2019			2 685,00	4,90	54 779,00	
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	79 177 609,43	37,83	36 359 915,50	17,37	209 276 000,00	
M04	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2019			81 657 416,52	19,51	418 552 000,00	

M08	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					30 000 000,00
M08.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019					30 000 000,00
M08.5	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2019					51 127,00
M08.5	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2019					46 797,00
M10	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	802 504 380,66	58,72	856 241 671,05	62,65	1 366 679 125,00
M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2019			1 044 441,80	92,02	1 135 000,00
M11	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	307 655 321,46	43,95	292 116 247,25	41,73	699 942 890,00
M11.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2019			77 991,46	72,01	108 300,00
M11.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2019			280 439,41	105,63	265 500,00
M13	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 321 750 870,14	66,64	1 395 797 005,99	70,38	1 983 293 170,00
M13.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2019			116 913,34	73,91	158 181,00
M13.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2019			5 686 004,29	81,31	6 993 038,00
M13.3	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2019			527 778,65	41,91	1 259 265,00

Cel szczegółowy 5E							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
5E	T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)	2014-2019			0,02	99,03	0,02
		2014-2018			0,01	49,51	
		2014-2017			0,32	1 584,42	
		2014-2016			0,30	1 485,39	
		2014-2015			0,01	49,51	
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
5E	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	105 781 777,30	39,04	112 955 029,50	41,68	270 989 060,00
M08	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	105 781 777,30	39,04	112 955 029,50	41,68	270 989 060,00
M08.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019			112 955 029,50	41,68	270 989 060,00
M08.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2019			3 578,73	74,56	4 800,00

Cel szczegółowy 6A

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023
6A	T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)	2014-2019			320,00	1,93	16 550,00
		2014-2018			130,00	0,79	
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
6A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	53 515 108,54	15,77	31 649 497,30	9,33	339 359 101,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	53 515 108,54	15,77	31 649 497,30	9,33	339 359 101,00
M06	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2019			31 649 497,30	9,33	339 359 101,00
M06.2 M06.4	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2019			1 619,00	19,12	8 468,00

Cel szczegółowy 6B

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Na podstawie zatwierdzonych (w stosownych przypadkach)	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Cel 2023	
6B	T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	2014-2019			6 499,00	109,36	5 943,00	
		2014-2018			3 089,00	51,98		
		2014-2017			278,00	4,68		
		2014-2016						
		2014-2015						
	T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)	2014-2019				9,34	172,49	5,41
		2014-2018				6,69	123,55	
		2014-2017				3,37	62,24	
		2014-2016				0,10	1,85	
		2014-2015						
	T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	2014-2019				72,65	124,84	58,19
		2014-2018				72,77	125,05	
		2014-2017				72,77	125,05	
		2014-2016				72,38	124,38	
		2014-2015						
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Przeznaczone	Absorpcja (%)	Zrealizowane	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.	
6B	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 653 945 322,90	78,36	1 013 765 000,23	48,03	2 110 669 853,00	
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	1 109 696 801,33	83,83	669 861 873,33	50,61	1 323 689 498,00	
M07.1 M07.2 M07.4 M07.5 M07.6 M07.7 M07.8	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	2014-2019			2 588 551,00	172,57	1 500 000,00	
M07.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2019			2 625,00	81,27	3 230,00	
M07.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2019			94,00	15,41	610,00	
M07.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2019			9,00	8,26	109,00	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019	544 248 521,57	69,16	343 903 126,90	43,70	786 980 355,00	
M19	O18 - Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania	2014-2019			20 126 294,00	124,85	16 120 000,00	
M19	O19 - Liczba wybranych lokalnych grup działania	2014-2019			291,00	113,67	256,00	
M19.1	O1 - Wydatki ze środków	2014-2019			8 641 728,55	101,67	8 499 774,00	

	publicznych ogółem						
M19.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019			250 478 372,82	38,76	646 284 099,00
M19.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019			2 857 738,29	19,05	14 999 601,00
M19.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2019			81 925 287,24	69,90	117 196 881,00

Dokumenty

Tytuł dokumentu	Typ dokumentu	Data dokumentu	Lokalny nr referencyjny	Nr referencyjny Komisji	Liczba kontrolna	Pliki	Data wysłania	Wysłane przez
AIR Financial Annex 2014PL06RDNP001	Załącznik finansowy (System)	02-12-2020			3798241094	AIRfinancialAnnex2014PL06RDNP001_pl.pdf		
Streszczenie sprawozdania rocznego z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 za rok 2019	Streszczenie podawane do wiadomości publicznej	02-12-2020			3793132808	Streszczenie sprawozdania rocznego z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 za rok 2019		

